

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Ludmila Štěpánová

**HISTORIE FARNOSTI ČERVENÝ KOSTELEC V LETECH
1918 - 1939**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Petráček Ph.D., Th.D.

PRAHA 2009

Poděkování

Děkuji PhDr. Tomáši Petráčkovi, Ph.D., Th.D. za vedení této práce a za ochotnou pomoc při její přípravě.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne .....

.....

vlastnoruční podpis

OBSAH

ÚVOD	5
1 PRAMENY	7
1.1 Prameny archivní.....	7
1.2 Prameny tištěné	9
2 LITERATURA.....	10
3 STRUČNÁ HISTORIE FARNOSTI	12
4 ROK 1918 – 1921	18
4.1 Celostátní poměry.....	18
4.1.1 Konec války.....	18
4.1.2 Zápas o československou samostatnost.....	19
4.2 Poměry v Červeném Kostelci.....	21
4.3 Náboženské poměry	24
4.3.1 Náboženské poměry celostátní.....	24
4.3.2 Náboženské poměry v Červeném Kostelci	30
5 ROK 1922 – 1925	41
5.1 Mezinárodní události.....	41
5.2 Celostátní poměry.....	41
5.3 Poměry v Červeném Kostelci.....	44
6 ROK 1926 – 1930	51
6.1 Celostátní poměry.....	51
6.2 Poměry v Červeném Kostelci.....	55
7 ROK 1931 – 1935	65
7.1 Celostátní poměry.....	65

7.2	Poměry v Červeném Kostelci.....	67
8	ROK 1936 – 1939	72
8.1	Mezinárodní události.....	72
8.2	Celostátní poměry.....	72
8.3	Poměry v Červeném Kostelci.....	75
	ZÁVĚR	84
	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	86
	Prameny archivní.....	86
	Prameny tištěné	87
	Literatura	88
	Internetové zdroje.....	90
	SEZNAM PŘÍLOH K TEXTU	91
	PŘÍLOHY K TEXTU.....	93
	FOTOGALERIE	126
	ANOTACE	129

ÚVOD

Zvolené téma diplomové práce mi dává možnost pokusit se o zachycení událostí ve městě Červený Kostelec na historickém pozadí celostátních poměrů, a to se zvláštním zřetelem k náboženskému dění v trvale aktivní římskokatolické farnosti sv. Jakuba a v nově se formující náboženské obci církve československé, která v Kostelci a v širším okolí dosáhla ve svých prvních letech značné podpory.

Sledovaným časovým úsekem je období tzv. první republiky (1918 – 1939), tedy doba ohraničená světovými válkami. Byla to doba bohatá na události, doba velkých změn, revolučních nálad, velkých ideálů, očekávání, hledání cest, doba rozmachu i krize.

Celé sledované období jsem ve své práci uměle rozdělila do čtyřletých nebo pětiletých úseků, které umožňují sledovat události v časové souslednosti, ale při zachování jakési přehlednosti či nadhledu. Nebyl žádný konkrétní důvod k tomu, aby bylo časové členění právě po 4 – 5 letech. Považuji jej za přiměřeně dlouhé zejména proto, že se celostátní i regionální poměry vyvíjely natolik dynamicky, že by např. sedmileté „kapitoly“ byly příliš obsažné. Dva kratší úseky jsou zařazeny na začátek sledovaného období, kdy situace ve státě i ve společnosti byla méně stabilní, a z téhož důvodu je čtyřletý úsek zařazen také jako poslední.

Červený Kostelec je menší město v podhůří Orlických hor a Krkonoš, nedaleko od hranic s Polskem. Tento region býval krajem chudých políček, v němž si život žádal skromné a pracovité lidi. Ani tradiční textilní výroba nebyla nikdy zdrojem velkých finančních příjmů. Nedocházelo zde však k migraci obyvatelstva, tak obvyklé v pohraničí, a tak v mnoha rodech víra a náboženský život mohly trvale zapustit hluboké kořeny. Zastoupení německy mluvícího obyvatelstva zde bylo minimální. Jinak se Červený Kostelec příliš nelišil od dalších měst v pohraničí. Proto se ve své práci zabývám právě červenokosteckými událostmi.

K Červenému Kostelci přiřazuji také městské části či příměstské osady Horní Kostelec, Lhota, Bohdašín, Stolín, Mstětín, Olešnice, Zábrodí, Horní Rybníky, Všeliby a Horní Radechová. Třebaže si některé z nich udržely v určité době svou správní samostatnost, již odedávna tvořily s Kostelcem provázaný funkční celek, procházely stejným nebo velmi podobným osudem a jejich obyvatelé patřili k farníkům

svatojakubského chrámu. Na tomto faktu nic nemění ani to, že ve Lhotě, v Olešnici, ve Stolíně, v Bohdašíně a v Horní Radechové byly v minulosti vystavěny kaple.

Bylo nepochybně velmi zajímavé sledovat, jak se události celostátní, nebo dokonce celoevropské „promítly“ do situace v Červeném Kostelci, zda to bylo s časovým odstupem a třeba jen tlumeně nebo zda byl dopad s plnou silou a zda někdy – např. působením shody okolností – vyvolaly události v místních podmínkách dokonce bouřlivou odezvu. Chci si všimnout, v čem si město s nejbližším okolím podrželo jistou odlišnost od ostatních sídel v regionu či ve státě a poctivě se pokusit vypsát významnější, ale i drobnější události, které již přede mnou zaznamenali kronikáři či historikové.

Mojí výhodou je, že pisatelé pramenů, ze kterých čerpám, byli ve své práci nesmírně pečliví a zkušeně zachycovali dění kolem sebe. Další svoji výhodou vidím v tom, že oproti kronikářům vypisují události s časovým odstupem 70 – 90 let. Oni dokumentovali skutečnosti bezprostředně, aniž mohli tušit, zda ta která událost brzy upadne v zapomnění či naopak ovlivní události následující. I s časovým odstupem lze poznat souvislosti mezi událostmi i atmosféru konkrétní doby.

Kromě událostí, týkajících se náboženského života, jsem zaznamenala také skutečnosti z místní politiky, fakta o rozvoji města, o hospodářství, o společenském a kulturním životě a vypsala co nejspolehlivější informace o zvoleném tématu v uceleném časovém sledu.

Organismus církve je tvořen buňkami farností. Život každé z místních církví je součástí života církve a přináší do ní svůj podíl a potenciál i svá specifika. Podle přirovnání sv. Pavla můžeme na farnost a církve vztáhnout např. průměr údu a těla nebo stavebního kvádrů a stavby. V církvi platí zásada „jednoty v různosti“, díky níž každá farnost přináší do jejího života své specifické bohatství liturgie, diakonie i koinonie při zachování jednoty v určujících bodech. Proto je pro církve přínosem, má-li a buduje-li si každá farnost svůj identický kolorit, náboženský život, svůj způsob zvyklostí a mezilidských vztahů i každodenního života z víry.

1 PRAMENY

1.1 Prameny archivní

Stěžejním archivním pramenem diplomové práce mi byla **červenokostelecká farní kronika**. Zaznamenává události od roku 1836. Úmrtím faráře Kernerera a nástupem faráře Dvořáčka v roce 1877 končí zápisy v jazyce německém a nadále pokračují již česky. Celkem podrobně mapují události ve farnosti i v diecézi, věnují se i některým událostem týkajícím se náhodské vrchnosti. Zápisy kolem první světové války a po ní se už daleko více věnují i politickému dění, během druhé světové války jsou naopak velmi stručné, často psané zpětně. Zápisy definitivně končí v roce 1948. Díky iniciativě P. Kubanta po jeho příchodu do farnosti v roce 2000 se zápisy kroniky obnovují a od té doby jsou pečlivě a odborně vedeny kronikářem Ing. Pavlem Kafkou. Originál kroniky je uložen ve Státním okresním archivu v Náchodě, kopie jsou k dispozici na Farním úřadě v Červeném Kostelci a u červenokosteleckého farního kronikáře.

Dalším důležitým pramenem této diplomové práce byla **městská kronika**. Z ní jsem čerpala údaje při popisování některých etap života ve městě, jako byla návštěva prezidenta Masaryka apod.. Dění v Červeném Kostelci bylo popisováno opravdu velmi podrobně penzionovaným učitelem Josefem Hurdálkem. Kronikář byl nadšeným přívržencem církve československé, takže dění v katolické farnosti se téměř nevěnuje nebo o ní píše často negativně, naopak událostem v nové církvi se věnuje velmi podrobně. Tato velmi cenná kronika byla založena 20. prosince 1922. S výjimkou druhé světové války existují podrobné zápisy od roku 1923 až dodnes, a to již ve 21 knihách. Stránky knih jsou číslovány chronologicky a svazky na sebe navazují. Knihy mají červenou koženou vazbu, zlatě zdobenou, se zlatým ořezem. Krom této ucelené řady je sepsána ještě jedna Pamětní kniha města Červený Kostelec. V ní jsou zaznamenány vybrané události z let 1923 až 1940. Stránky jsou číslovány opět od jedničky do str. 71. Všechny kroniky jsou uloženy na MÚ v Červeném Kostelci. Dle dohody mezi MÚ Červený Kostelec a SOkA v Náchodě, v nejbližší době budou předány do opatrování SOkA v Náchodě, který pro běžné bádání městskému úřadu vyhotoví kopie včetně digitálně převedených fotografií.

Dalším zdrojem mi byly **kroniky školní**, nacházející se v SOkA v Náchodě. K dispozici mi byla Pamětní kniha Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném

Kostelci. Počátek zápisů spadá do roku 1886, zápisy končí v roce 1934. Následná Kronika Obecné a újezdní měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci začíná roku 1935. V obou kronikách jsou podrobné zápisy o činnosti obecné i měšťanské chlapecké školy, poměrně dost se věnovaly i politickému dění ve městě i státě, sporadicky pojednávají i o náboženských událostech města. Každoročně je zde uváděna statistika počtu vyučovacích hodin náboženství, jména katechetů i jiných vyučujících náboženství, jejich platové výměry apod.. 15. září roku 1918 je založena i Školní kronika Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci. Její zápisy končí v roce 1934. I zde se dočteme o důležitých výnosech školních úřadů ohledně náboženské výuky. Navazující kronika dívčí školy v náchodském archivu k dispozici není. Ze všech školních kronik jsem vypsal a v přílohách pro ilustraci uvádím podrobnou statistiku o počtech žáků chlapecké i dívčí školy. V letech 1918 – 1921 jsou uvedeny celkové počty žáků, od roku 1921 až na malé výjimky jsou podrobně rozvedeny počty žáků a žákyň „dle vyznání“ a „dle mateřského jazyka“. Z uvedených statistik jsem zjistila, že pouze ve školním roce 1924 – 1925, 1925 – 1926 a 1926 – 1927 a pouze na obecné škole chlapecké mírně převážil počet žáků československého vyznání nad žáky vyznání římskokatolického.

Dalším archivním materiálem mi byla **Pamětní kniha obce Bohdašina**. Obec Bohdašín spadá do farnosti Rтынě v Podkrkonoší a k vikariátu Trutnov, ačkoliv je územně součástí Červeného Kostelce z vikariátu náchodského. Originál prvního, staršího svazku kroniky je uložen v SOkA v Náchodě. Zápisy od roku 1885 do roku 1938 se nachází na 168 popsaných stranách. Kopie kroniky je k dispozici u kronikáře obce. Následná kronika, po vzhledové stránce velmi zdobná, je psána od roku 1939 (strany 171 až 575). Kronikářem obce byl pan Cyril Lelek a následně jeho syn, kteří ji vedli velmi pečlivě. Tato kniha je dosud v soukromých rukách. Zaměřuje se velmi podrobně na dění v obci, o farnosti se však zmiňuje velmi málo.

Kroniku obce Olešnice (Dějepis neb popsání důležitých pamětí obce Volešnice) jsem využila pouze okrajově na doplnění základních pramenů, např. při popisu 100 let založení kostela. Kronika je cenná tím, že zachycuje pohled na dění ve farnosti ne „z fary“, ale „z venku“. Byla založena v roce 1844 a sepsaná panem Františkem Beranem. Doposud se nachází v soukromých rukou.

1.2 Prameny tištěné

Využila jsem i několik pramenů tištěných. V první řadě jsem se snažila vyhledat některé novinové články s odkazy na bouřlivé dění v Červeném Kostelci a okolí ve 20. letech. Prošla jsem veškerý dochovaný **regionální tisk** v SOkA v Náchodě od roku 1919 do roku 1923. Z tiskovin té doby se bohužel dochovaly jen neúplné kolekce deníku Lidové Prouty, což byl tisk Župního orgánu Čsl. strany socialistické, Náchodské listy – Orgán Československé národní demokracie pro města a okresy Náchod, Červený Kostelec, Hronov, Českou Skalici, Polici, Nové Město nad Metují, Opočno, Úpici, Nový Hrádek, Dobrušku a Broumov. Také jsem zde našla pár výtisků Podkrkonošských rozhledů, které byly týdeníkem Československé sociálně demokratické strany dělnické na Kladském pomezí a orgánem českých menšin. Všechny tyto tři tiskoviny byly tendenčně protikatolické, nové církvi československé naopak stranily. V sousedním SOkA Trutnov jsem nenašla příhodný regionální tisk žádný.

Na Farním úřadě církve československé husitské v Červeném Kostelci jsem dostala k dispozici sborník Jiřího Hurdálka - **Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci**. Zde je detailně, přímo nebo s mírným časovým odstupem popsán vznik církve československé v Červeném Kostelci. Tato krátká historie je sepsána tehdejšími městským kronikářem Josefem Hurdálkem ku příležitosti slavnostního otevření Žižkova sboru v Červeném Kostelci v roce 1927.

Dalším tištěným pramenem mi byla publikace V. Skály, **Církev československá, Časových úvah svazek 264**. Tuto knihu, sepsanou v roce 1920, jsem využila pouze okrajově při popisu rozdělení církve. Ostatní události jsou popsány v jiných zdrojích lépe.

Z knihy Zdeňka Wirta a Františka Macháta – **Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století, svazek XXXVI, Politický okres náchodský** – jsem čerpala údaje hlavně do úvodního stručného popisu historie farnosti. Autor sepsal, z pohledu architekta, ucelenou publikaci, jednu z prvních (rok 1910), kde se snažil zmapovat a stručně popsat jednotlivé památky. Svazek, který jsem využila, se zabývá územím severovýchodních Čech. Červenému Kostelci věnuje asi 4 strany.

2 LITERATURA

Z literatury jsem nejvíce využila knihu Jiřího Šolce, **Červenokostecko**. Autor vychází z městských kronik a dění ve městě má zpracováno přehledně a uceleně. Nejvíce se věnuje úseku dějin mezi válkami a nebojí se zacházet do podrobností. Detailně popisuje rozvoj města po všech stránkách. Z této knihy čerpám vždy, když po celostátním dění popisují události ve městě, včetně hospodářského rozvoje popisovaného období.

Dalším zdrojem informací mi byly **Soukromé zápisky a evidence z Červeného Kostelce – Lhoty** od pana Karla Kuldy. Jeho zápisky jsem použila jen okrajově, a to hlavně v úvodní kapitole věnované historii farnosti. Více údajů autor přináší až z doby po druhé světové válce a celého období komunistické nadvlády. Nezabývá se děním ve městě, ale přímo farním životem. Cenné jsou také jeho životopisy některých farářů. Dokumenty jsou v soukromých rukou, kopie se nachází v archivu Římskokatolické farnosti Červený Kostelec.

Pracovala jsem i s knihou Oldřicha Běliny, **Chrám sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci**. Tato studentská práce, psaná v roce 1996, byla první, která se kosteleckým chrámem zabývala z pohledu architektonického. Mapuje a podrobně popisuje jednotlivé opravy a stavební zásahy do této vzácné památky. Tato velmi dobře zpracovaná práce je uložena v Městské knihovně v Červeném Kostelci.

Pro část práce, která se zabývá nejstarší historií farnosti a chrámu sv. Jakuba Většího, jsem nejvíce využila nově vydanou publikaci Josefa Štěpaře a Pavla Kafky, **Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba Většího a duchovní správy v Červeném Kostelci**. Okrajově čerpám i z knih Ladislava Hladkého – **Pečeti, znak a prapor města Červený Kostelec**, Karla Kuči – **Města a městečka v Čechách a na Moravě a ve Slezku**, J. V. Šimáka – **Mapa velkostatků severovýchodních Čech okolo roku 1400** a brožury J. K. Hrašeho – **Dějiny Náchoda 1, Od nejstarších dob až do bitvy na Bílé hoře**.

Dobře zpracovanou ročníkovou práci Vojtěcha Kábrta, **Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpicku se zaměřením na období 1920 – 1930**, jsem využila jako zdroj některých informací týkajících se okolností a konkrétních událostí při vzniku církve československé v Červeném Kostelci. Autor posléze svou práci rozšířil a doplnil. Stala se pak součástí nové publikace Vladimíra Wolfa - **Počátky církve**

československé v severovýchodních Čechách (1920 – 1925). Pro dokreslení příčin odluky a seznámení se s významnou osobností církve československé využívám i brožuru Miroslava Kaňáka – **Dr. Karel Farský**, která je uložena v knihovně Nového Adalbertina v Hradci Králové.

Studijní práce Marka Špeldy, **Kaple sv. Josefa dělníka ve Lhotě u Červeného Kostelce**, se zabývá děním v části červenokostelecké farnosti – Lhotě. Podrobně popisuje kapli sv. Josefa jako architektonickou památku. Špeldovu práci jsem využila jen okrajově, téměř všechny informace jsem našla již ve farní nebo městské kronice. Nachází se v soukromých rukou.

Údaje pro zpracování národních dějin v československém státě jsem čerpala převážně z knihy Zdeňka Kárníka, **České země v éře První republiky**. Je to jedinečný vědecký pramen, psaný do nejmenších podrobností. K doplnění dění ve státě jsem ještě použila knihu Věry Olivové **Dějiny první republiky** a zajímavé události kolem osoby prvního prezidenta Masaryka jsem čerpala z knihy **Boj o hrad** od Antonína Klimka.

3 STRUČNÁ HISTORIE FARNOSTI

Kostelecký kostel a faru musíme počítat mezi nejstarší na bývalém náchodském panství. Ačkoliv většinu písemných pramenů z prvního období zničil velký požár (v r. 1591), ze zbývajících písemností máme spolehlivě doloženo, že již v roce 1384 zde farní kostel byl.¹

Regionální historik Dr. Ladislav Hladký našel dokonce záznam vztahující se ke kostelu v dnešním Červeném Kostelci k datu 22. srpna 1362.² Velmi pravděpodobně první kostelík zde vznikl ještě o nějaký čas dříve. Na místě současné fary totiž údajně stálo ve 13. století rytířské sídlo Slánských ze Sendraže, pánů na Kostelci a na Studnici. Uvádí se, že poslední z těchto pánů zemřel bez mužského dědice a též dcera zůstala neprovdána. Podle její poslední vůle byly sídlo a k němu patřící lesy, louky a polnosti darovány kosteleckému farnímu kostelu. Jelikož starému dřevěnému kostelíku hrozilo zřícení, byla zchátralá panská tvrz (částečně) zbourána a z materiálu postaven nový kamenný kostel, opatřený také novou věží se zvony. Jak uvádí kronika - vybaven byl též knihami, písemnostmi a drahocennostmi.³ (Kamennou tvrz s manským statkem v Kostelci zmiňuje rovněž Bohuslav Balbín ve spise *Miscellanea neorum historicum Bohemiae*, vydaném v Praze r. 1679).⁴ Josef Štěpař se domnívá, že ke stržení dřevěného kostelíka a ke stavbě kostela kamenného došlo na počátku 15. století, kdy držitelem panství Červená Hora byl Hynek ml. z Dubé, zvaný Červenohorský. Tento rytíř společně se svým bratrem také v r. 1406 věnoval kostelu pět kop úroku ze vsi Všeliby a o 2 roky později přidal jednu kopu úroků ve Mstětíně a Stolíně.⁵

Za husitských nepokojů získali faru do rukou husitští kazatelé. V roce 1424 byl totiž Hynek Červenohorský s dalšími katolickými pány u České Skalice poražen vojskem Žižkovým. Později bylo jeho sídlo na Červené Hoře rozbořeno a panství (včetně Kostelce)

---

¹ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 5.
a KUČA Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: LIBRI 1996, s. 500.

² Srov. HLADKÝ Ladislav: Pečeti, znak a prapor města Červeného Kostelce.
Stopami dějin Náchodska 8. Sborník prací Státního okresního archivu Náchod 2002, s. 9.

³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 5.

⁴ Srov. ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 92.

⁵ Srov. ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 15.

připadlo k panství vízmburskému, jehož tehdejším držitelem byl kališník Jiřík z Dubé a na Vízmburku (1426 – 1450).

Souvislost vzniku názvu osady Kostelec s farním kostelem je více než zřejmá. Kostel na křižovatce dvou obchodních stezek sloužil pro náboženské úkony věřícího lidu ze širokého okolí, pro celou plebánii. Osadní domky a chalupy vyrostly postupně v blízkosti kostela. Začalo se říkat „osada kostelní“ a postupem času zkráceně Kostelec. Pro rozlišení se později používal také název obce Kostelec u Náchoda.⁶ První obyvatelé osady se živili jako dřevaři a uhlíři, jistě zde žilo i několik řemeslníků a kupců. Zdrojem obživy bylo nepochybně rovněž jednoduché zemědělství. Od počátku 16. století byl v těchto chudých podhorských půdách pěstován a podomácku zpracováván len.⁷

Dochovala se jména několika plebánů, kteří v kostelíku obstarávali duchovní správu na přelomu 14. a 15. století: Otmar, Heřman, oltárník z Hradce, Hrzek ze Staré Paky, Henslin ze Šachova, Adam z Dobrušky a další.⁸ Ke kostelecké fáře patřily tehdy také Červená Hora, Stolín, Mstětín, Olešnice, Třtice a Zábrodí.⁹

Na konci 15. a po většinu 16. století v Kostelci působili luteránští pastoři.¹⁰ Kolem r. 1519 splynulo vízmburské panství s panstvím náchodským a dostalo se do majetku rodu Smiřických ze Smiřic. Tento rod povznesl panství, a to nejen po ekonomické stránce. Velmi schopný byl zejména Albrecht Václav Smiřický (1590 – 1614), vzdělaný a zcestovalý šlechtic, který byl ovlivněn kalvinismem.¹¹

Z uvedeného vyplývá, že v období mezi rokem 1426 a r. 1620 byl Kostelec nekatolický. Zřejmě posledními kazateli před Bílou horou byli novoultrakvista Jan Karchesius Třeбенický a luteránský pastor Johann Nepomucký.¹²

---

⁶ Srov. Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 11.

⁷ Srov. ŠTĚPÁŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 13.

⁸ Srov. ŠTĚPÁŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 13.

⁹ Srov. ŠIMÁK J. V.: Mapa velkostatků severovýchodních Čech okolo roku 1400. Příloha vlastivědného časopisu Od kladského pomezí, r. IX, č. 7.

¹⁰ Srov. HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 3.

¹¹ Srov. ŠTĚPÁŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 17.

¹² Srov. HRAŠE J. K.: Dějiny Náchoda 1. Od nejstarších dob do bitvy na Bílé hoře. Náchod 1895, s. 199.

Již zmíněný velký požár Kostelce – na Květnou neděli 4. 4. 1591 - vše obrátil v popel.¹³ Povětšinou dřevěná obydlí místních obyvatel byla zničena či vážně poškozena. Z kostela zůstalo jen kamenné zdivo. Ze zařízení interiéru byla zachráněna (a dodnes dochována) pouze cínová křtitelnice z roku 1555. Mohutná kostelní věž v západní části chrámu byla tak narušena, že muselo dojít k sejmutí zvonů a stržení zvonice. V první době po požáru byly kostel i fara provizorně zastřešeny. K řádné opravě však už nedošlo, neboť nestálé poměry a následná třicetiletá válka na dlouho všechny plány zhatily.

Od začátku třicetileté války patřil kostel sv. Jakuba v Kostelci pod náhodské děkanství. Náhodský děkan či kaplan dojížděli do Kostelce hlásat Slovo boží, což zde nebylo nijak snadné. Poničený kostel, rozbořená zvonice, k dispozici jen zbytek tvrze jako fara. Obyvatelé městečka přestupovali na katolickou víru jen váhavě. V Berní rule (1642) se v Kostelci uvádí pouhých 42 domů.¹⁴ Když se v r. 1634 stal novým majitelem náhodského panství Ottavio I. Piccolomini-Pieri de Arragona, vévoda de Amalfi, urychlila se rekatolizace v obvodu náhodského děkanství.¹⁵ Po roce 1668 a zejména v závěru 17. století byly konečně prováděny nutné práce k opravení kostela v Kostelci. S obětavou pomocí farníků došlo nejprve k důkladnější opravě střechy, omítek a dlažby. Obnovena byla také část vnitřního zařízení chrámu. Stržená zvonice, původně součást kostela, nemohla být znovu postavena na svém místě, ale na jejích základech vytvořili řemeslníci chrámové průčelí. Nová věž byla budována samostatně blíže rynku jako obranná stavba v době nebezpečí tureckého vpádu (k dokončení došlo však až v r. 1685). Byla upravena jako zvonice a po téměř 100 letech od požáru městečka se znovu nad Kostelcem rozezněly zvony.¹⁶

Když už počet věřících v rozrůstající se obci přesáhl možnosti „dojíždějící“ duchovní správy, rozhodl biskup Jan Tobiáš Becker se souhlasem vlastníka panství o ustanovení samostatné farnosti v Kostelci ke dni 22. dubna 1709. Patřily k ní kromě Kostelce také tyto obce: Horní Kostelec, Olešnice, Červená Hora, Rokytník, Rýzmburk, Žernov, Stolín, Všeliby, Mstětín, Zábrodí, Horní Rybníky, Dolní Rybníky,

---

¹³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 5.

¹⁴ Srov. KUČA Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: LIBRI 1996, s. 502.

¹⁵ Srov. ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 20 – 21.

¹⁶ Srov. ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 24.

Horní Radechová a Lhota u Kostelce. Filiálním byl kostel ve Rtyni s obcemi Rтынě, Strážkovice, Bohdašín a Odolov. Celkem k farnosti tehdy přináleželo 2 469 duší.¹⁷ V samotném Kostelci žilo v r. 1713 400 osob.¹⁸

Nová fara byla dokončena v r. 1717 na místě staré tvrzi u sv. Jakuba. Prvním administrátorem kostelecké farnosti byl Jiří Josef Paskal (od r. 1709 do 1729). Po něm nastoupil Jan Václav Radkovský (1729 – 1752), který se velmi snažil získat povolení k výstavbě nového chrámu Páně. Ačkoliv žádost podal v r. 1737, teprve v roce 1744 bylo biskupskou konzistoří dovoleno zbourat starý kostel a začít se stavbou nového. V květnu 1744 byl základní kámen nového kostela položen. Pro nedostatek peněz a válečnými okolnostmi se výstavba zpomalila. Presbytář byl sice k užívání vysvěcen dne 25. července 1746, ale celý kostel - vystavěný italskými staviteli v barokním slohu - byl dokončen až v roce 1754 a zasvěcen svatému Jakubovi Většímu. Do věže bylo zavěšeno 5 zvonů, nejstarší a největší (864 kg) z r. 1591, druhý z r. 1622, třetí ulitý v r. 1645 a čtvrtý z r. 1739. Pátým zvonem byl "umíráček".¹⁹ Z dobových dokumentů vyplývá, že stavba chrámu sv. Jakuba byla financována z církevních prostředků. Farnost kostelecká včetně filiální rtyňské se však stavbou velmi zadlužila a z výnosů obou kostelů nedokázala splácet ani úroky z půjček.²⁰

V období let 1752 až 1774 působil v Kostelci kněz Jiří Vojtěch Staněk. Po jeho odchodu vykonával správu farnosti P. Václav Nývlt, rodák ze Rтынě v Podkrkonoší. Bylo především jeho zásluhou, že se podařilo shromáždit prostředky na úplné dokončení kostela.

V roce 1786 byla filiálnímu kostelu ve Rtyni udělena samostatnost. Obce Žernov a Rýzmburk byly přearazeny ke Studnici a obec Rokytník k farnosti ve Hronově. Po těchto změnách měla kostelecká farnost 3 524 věřících.

Dne 11. srpna 1831 přišla na městečko Kostelec další velká pohroma. Ničivý požár zpustošil kostel, faru i farní hospodářské budovy, 52 městských domů, 7 výměnků, 16 stodol s právě sklizenou úrodou, 6 mostků a další. Část interiéru kostela s varhanami před plameny uchránila obětavost a hrdinství jednoho z farníků. Krátce po požáru nastalo

---

¹⁷ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 7.

¹⁸ Srov. KUČA Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: LIBRI 1996, s. 500.

¹⁹ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 7 – 8.

²⁰ Srov. ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 28.

neobvykle deštivé počasí, které trvalo skoro tři týdny. Co nezničil oheň, zničila voda. Kostel bez střechy také nebyl ušetřen. Kronika uvádí, že při bohoslužbě museli stát farníci přes čtvrt lokte ve vodě.²¹

Z neštěstí se Kostelec postupně zvedl, stejně tak se podařilo obnovit chrám sv. Jakuba s ostatními stavbami. K roku 1843 žilo v Kostelci již 2395 osob, z toho 960 obyvatel v části zvané Horní Kostelec.²²

Nedlouho po požáru města byl do farnosti dosazen farář František Kerner. Celých 35 let obětavě sloužil svým farníkům. Stal se skutečnou osobností Kostelce a kromě pastorační práce byl aktivní i v řadě dalších činností. Pomáhal např. s organizací prvních krůčků ochotnického divadla. Zajímal se i o lékařství a dle svých schopností pomáhal potřebným ještě dříve, než se ve městě usadil lékař. Oporou děkana Knera byli kaplani. V první době svého působení se P. Kerner mohl vždy spolehnout na kaplana P. Jiřího Ehla, výborného kazatele, zpěváka i hudebníka. Kolem roku 1852 P. Ehla vystřídal P. Vincenc Dvořáček, rodák z blízké Litoboře. Ten nejprve 15 let v Kostelci kaplanoval a v r. 1867, když pan děkan Kerner odešel na odpočinek, stal se farářem ve svatojakubské farnosti. Úspěšné a obětavé jeho působení trvalo až do jeho smrti v r. 1903. Celkem tedy ve farnosti strávil P. Dvořáček více než 50 let.

P. Kerner, P. Dvořáček i kaplan P. Ehl se nasmazatelně zapsali do dějin kostelecké farnosti. V době jejich služby se farnost rozrůstala a upevňovala. Dokázali stmelovat společnost ve městě, o čemž svědčí i mnohé zápisy v pamětní knize města. Zapojovali se do většiny bohubilých aktivit v Kostelci. Pan farář s panem starostou bývali zváni k zahájení každé slavnosti. Pana kaplana Ehla si kostelečtí gardisté zvolili do svého čela v revolučním roce 1848, a byl dokonce jedním z kandidátů za náhodský vikariát v připravovaných volbách do českého sněmu.²³ Přestože uvedení správci farnosti v Kostelci působili v době, kdy prakticky všichni obyvatelé města se hlásili ke katolické víře, je dost možná i jejich zásluhou, že farnost červenokostelecká byla velmi početná a aktivní i za jejich nástupců až dodnes. Položili nepochybně základy, na kterých mohl stavět děkan Bauch, děkan Žďárek, P. Blahník a další.

---

²¹ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 10 – 11.

²² Srov. KUČA Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: LIBRI, 1996, s. 500.

²³ Srov. ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 97.

Tak jak přibývalo obyvatel města, rozrůstala se i farnost. Vždy si vážila obětavé práce svých kněží, kaplanů a katechetů. Podle možností se starala o kostely, kaple, sochy a kříže, které se v jejím obvodu nalézaly. Interiér farního kostela, ale i exteriér byl opravován a vylepšován dokonce několikrát, nejzevrubněji zřejmě v r. 1894. Zajímavé je, že už v roce 1911 bylo zavedeno elektrické osvětlení, od r. 1894 byla v chrámu Páně pískovcová dlažba, kterou v r. 1946 nahradila dlažba mramorová. Na přelomu let 1938 - 39 se podařilo dostavět věž a zakončit ji cibulovitou pseudobarokní bání, jaká byla na věži před požárem. V obou světových válkách 20. století byly zabráný a nenávratně odvezeny všechny zvony. Z darů věřících se je vždy podařilo nahradit novými. Dosud naposledy byly na věž zavěšeny dne 7. března 1959. Červenokostelecká farnost prožila období radostná, ale musela čelit i méně příznivým podmínkám. S pomocí Boží je však přečkala.

4 ROK 1918 – 1921

4.1 Celostátní poměry

4.1.1 Konec války

Válečná léta výrazně poznamenala život v celé Evropě, v naší zemi a samozřejmě také životy obyvatel Červeného Kostelce a okolí. Řinčení zbraní utichlo, probíhala složitá mírová jednání a ze vzdálených bojišť domů se postupně vraceli vojáci, kteří přežili válečné útrapy. Ale do „normálu“ se poměry dostávaly jen velmi zvolna.

Ceny potravin se za války vyšplhaly závratně vysoko a první měsíce míru na tom nic podstatného nezměnily. Sice byly stanoveny tzv. maximální ceny, ale na ně nebyl brán ohled a lidé museli kupovat za každou cenu, jen aby měli základní živobytí. Vůči černému trhu, proti počínání lichvářů byli lidé i úřady takřka bezmocní. Jen pro příklad - přede žněmi roku 1918 se metrický cent pšenice prodával za 800 – 1.200 korun, 1 kg pšeničné mouky na černém trhu dokonce až za 22 K. Pro srovnání nutno dodat, že v říjnu 1914 stál 1 q pšenice cca 40 korun.²⁴ Podobně tomu bylo i u jiných komodit. Od r. 1914 do března 1919 údajně vzrostly ceny u cukru 24 krát, u vepřového masa 25 krát, u margarínu a sádla dokonce víc než čtyřicetinásobně.²⁵

Během podzimních měsíců naplno propukla také epidemie „španělské“ chřipky.²⁶ Brzy zasáhla střední Evropu a od října 1918 až do r. 1919 kosila obyvatelstvo i v českých zemích a na Slovensku. Podvyživení lidé infekci těžko odolávali a mnozí zaplatili životem. Odhaduje se, že si nemoc vyžádala více obětí než právě skončená válka.²⁷ Při porovnání soupisu obyvatelstva v českých zemích v r. 1910 a 1920 zjišťujeme, že došlo ke zmenšení počtu o více než 139 tisíc.

---

²⁴ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod. s. 143. také ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 71.

²⁵ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 51, 80.

²⁶ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 82.

²⁷ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 50.

4.1.2 Zápás o československou samostatnost

Společně s koncem války došlo k výrazným politickým změnám v rakousko – uherské monarchii. Císař Karel I. vydal 16. října 1918 ve Vídni svůj manifest, ve kterém se mimo jiné praví: „*Rakousko má se státi, jak tomu chtějí jeho národové, státem spolkovým, v němž každý národní kmen tvoří svůj vlastní útvar na území, jež obývá.*“²⁸ Představa spolkové země se však nerealizovala a monarchie zanikla. Výsledkem byl vznik samostatných států na území původního Rakousko – Uherska.

Zápás o československou samostatnost probíhal na podzim 1918 ve čtyřech politických centrech. V Praze byl ustaven Národní výbor československý, jehož předsedou se stal Karel Kramář. Na Slovensku vyvíjela činnost Slovenská národní rada. Československou národní radu při jednáních v Paříži zastupoval Dr. Edvard Beneš a ve Washingtonu její předseda Dr. Masaryk.²⁹

T. G. Masaryk uveřejnil dne 18. října 1918 „Washingtonskou deklaraci“, ve které načrtl zásady nového uspořádání nového československého státu v ryze americkém stylu. Měl být republikou, zaručující svým občanům všechny svobody. Měl nahradit armádu milicí, chránit menšiny, odloučit církve od státu, dát plná práva ženám, zavést právo občanského referenda atd..³⁰ Již dříve (30. 5. 1918) podepsali v USA zástupci Čechů a Slováků, žijících ve Spojených státech, spolu s Masarykem „Pittsburskou dohodu“, ve které schválili soužití obou národů v jednom státě a definovali jejich vzájemné postavení.

Kromě Masaryka intenzívně jednali v zahraničí i další čeští a slovenští diplomaté o uspořádání poměrů v českých zemích a na Slovensku. Velmi aktivní byl Edvard Beneš, ale i Kramář, Štefánik, Tusar a další. Do jejich snažení (poněkud nekoordinovaně)³¹ zasáhlo svolání „Lide československý“, kterým byl dne 28. října 1918 v Praze **vyhlášen samostatný československý stát**, zahrnující území Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Autorem svolání k národu i k okolnímu světu byl Národní výbor československý, v němž aktivně působili především Antonín Švehla, Alois Rašín, Jiří Stříbrný a František Soukup. Brzy se k nim přidal také Slovák Vavro Šrobár.³²

---

²⁸ Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 143.

²⁹ Srov. OLIVOVÁ Věra: Dějiny první republiky, s. 58.

³⁰ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 32.

³¹ Srov. KLÍMEK Antonín: Říjen 1918, s. 229.

³² Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 35.

Z Prahy se zcela pokojný převrat rychlostí blesku rozšířil do všech českých oblastí a zasáhl i oblasti smíšené s českou většinou. Všude spontánně vznikaly národní výbory.³³ V mnoha městech země konaly se následující den velkolepé průvody.³⁴

O událostech 28. října v první chvíli nevěděl ani T. G. Masaryk v USA ani Edvard Beneš, toho času v Ženevě.³⁵ V Praze, v Paříži i jinde se ještě zintenzívnila probíhající horečná diplomatická jednání o uznání nového státu od rozhodujících mocností a o ustavení orgánů ke správě nové republiky. Předsedou Národního shromáždění se stal František Tomášek, v čele první vlády stanul Dr. Karel Kramář a prezidentem státu byl dne 14. listopadu 1918 prohlášen Dr. Tomáš G. Masaryk, bývalý univerzitní profesor. Ten byl slavnostně uvítán při svém příjezdu z Paříže dne 21. prosince.³⁶ Po několika staletích závislosti na habsburské monarchii bylo dosaženo státní suverenity a obnovy samostatnosti.

Mladičkový stát čekal na příjezd presidenta Masaryka s netrpělivostí. Hranice státu nebyly dosud vymezeny, státní orgány se teprve tvořily, ozbrojené síly byly nezformovány. Země byla zchudlá, hospodářství a zásobování válkou rozvrácené. Prakticky s každým ze sousedů existovaly územní spory. Každá z menšin v českých zemích měla odlišné představy o svém národním sebeurčení v nové republice, popř. o odtržení z ní.³⁷

Stejně jako většina válek – také 1. světová válka vystupňovala nacionální spory a vášně na úkor demokracie. Problémy se přenesly do poválečného období a zejména v některých oblastech nového československého státu se vyhrotily až do bojechtivého šovinismu jak ve vztahu Němců k Čechům, tak také Čechů vůči Němcům. Složitá byla situace na Ašsku, Frýdlantsku, Rumbursku, na Broumovsku i jinde. Převažující německé obyvatelstvo se zde snažilo vyhlásit Deutschböhmen či Sudetenland s vazbou na Německo. Na několika místech muselo proto dojít k povolání vojenských jednotek a k dočasnému obsazení území. V naprosté většině případů však diplomacie vítězila nad projevy síly.³⁸

Nová státní správa musela urychleně řešit hmotnou a sociální bídu. Všichni, kdo přečkali válku, očekávali s velkou důvěrou brzkou nápravu všech těžkostí. Bohužel,

---

³³ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 37.

³⁴ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 143 – 144.

³⁵ Srov. KLIMEK Antonín: Říjen 1918, s. 229.

³⁶ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 146.

³⁷ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, díl I, s. 25.

³⁸ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 40 – 41.

zlepšení se dostavovala jen velmi pomalu. Nezaměstnanost po válce prudce vzrostla. Zvýšili ji demobilizovaní vojáci, na jejichž původních místech se během války zapracovaly ženy nebo mladí pracovníci. Skončily válečné objednávky a „mírová“ výroba se jen zvolna rozbíhala. K 15. březnu 1919 bylo v Československu evidováno 256 000 nezaměstnaných.³⁹

Sociální nespokojenost zpočátku tlumilo nadšení nad národním osvobozením. Pak ale začaly propukat „hladové bouře“ a docházelo i k rabování obchodů a velkostatků. Probudil se i bídou motivovaný antisemitismus, neboť řada obchodů za války prosperujících byla v držení Židů.⁴⁰

4.2 Poměry v Červeném Kostelci

V Červeném Kostelci – stejně jako v mnoha jiných městech země – přivítali lidé zprávy o vyhlášení samostatného státu s velkou radostí. Okamžitě začali vyvěšovat červenobílé prapory, sbíhali se na ulicích do hloučků a překotně si sdělovali tyto zprávy. Cítili, že se dočkali události mimořádného dějinného významu. Jeden z přítomných připomněl slova Jana Amose Komenského: „Vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český“. Ze všech stran ozývalo se jméno Masarykovo. Lidé si navzájem potřásali rukama, mnozí se i objímali. Byl to nezapomenutelný den sblížení duší všech dobrých Čechů.⁴¹ Již večer 28. října se konal tábor lidu na náměstí. Ke shromážděným promluvil obchodník Karel Kejzlar, starosta Sokola a národní demokrat Hubert Klatovský, místní drogist. Ten žádal přítomné o shovívavost a klid, aby ani jedním rušivým činem nebyly zkaleny veliké okamžiky nově nabyté svobody.⁴² Následující den prošly městem dva průvody s hudbou a večer byl ve Školní ulici dokonce ohňostroj. Na pořádek v ulicích i na vlakovém nádraží dohlížely hlídky místních sokolů.⁴³ V chrámu sv. Jakuba Většího konala se slavnostní děkonná mše – Te Deum – na počest nově nabyté svobody. Došlo samozřejmě na strhávání rakouských orlic, do kterého se paradoxně zapojili i četníci. Jednalo se o novém uspořádání vedení města a okresu. Do nově ustaveného okresního národního výboru v Náchodě, v jehož

---

³⁹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 51.

⁴⁰ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 54 – 56.

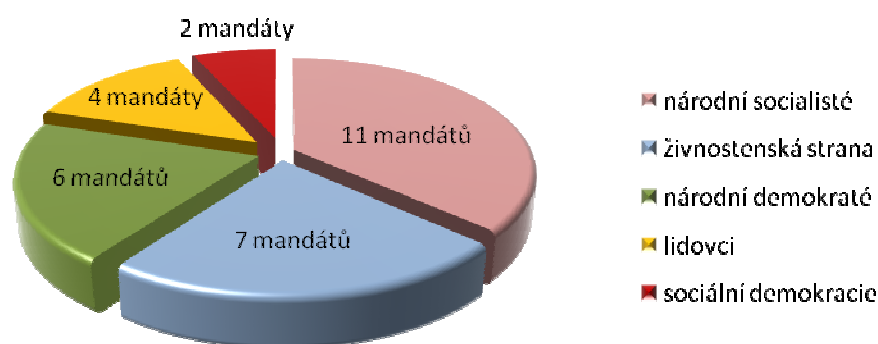
⁴¹ Srov. Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 140 – 141.

⁴² Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 79.

⁴³ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 80.

čele stanul náhodský JUDr. Čížek, byl za Červený Kostelec dosazen Hubert Klatovský a agrárník Josef Středa z Horního Kostelce. Na jednání červenokosteleckého městského zastupitelstva dne 12. listopadu bylo mimo jiné uděleno čestné občanství spisovateli Aloisi Jiráskovi a předním politikům současnosti Karlu Kramářovi, Gustavu Habrmanovi, Václavu Klofáčovi a Václavu Staňkovi. V první chvíli zastupitelé opomenuli T. G. Masaryka, ale i to brzy napravili.⁴⁴

Ve volbách do obecního zastupitelstva města Červený Kostelec v červnu roku 1919 zvítězili národní socialisté, kteří získali 11 mandátů. Na živnostenskou stranu připadlo 7 křesel, na národní demokraty 6 a pro lidovce jen 4. Sociální demokracie zcela propadla a měla v zastupitelstvu jen 2 své zástupce.⁴⁵

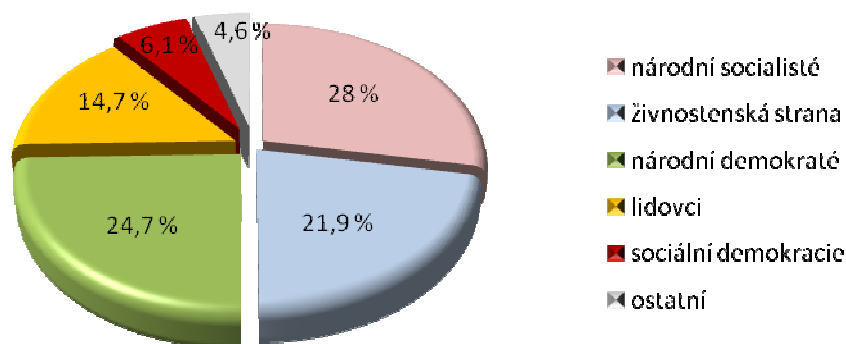
Slabší výsledek tradiční lidové strany nepochybně souvisel s celkovým odklonem od církve v poválečném období. Důvěru voličů a s tím související dostatečný počet hlasů obdržel pouze Jiří Možíš, soukromník, tovární dělník Josef Hepnar, Kateřina Kuchařová, rovněž tovární dělnice, a tovaryšský mistr Josef Havlíček.

Přes vítězství strany národních socialistů nezískaly strany „socialistického“ bloku v třicetičlenném městském zastupitelstvu převahu nad poslanci stran „občanského“ bloku. Vinu na tom měla sociální demokracie. Starostou města se stal agilní národní demokrat Hubert Klatovský, jeho náměstky byli zvoleni Alois Hroneš, učitel, a Albín Keyzlar, řezník.

⁴⁴ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostelecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 81.

⁴⁵ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostelecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 86 – 87.
a též Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 31.

Podobným výsledkem skončily také zdejší volby do Národního shromáždění dne 15. listopadu 1919. Vyjádřeno v procentech obdrželi kandidáti národních socialistů 28% hlasů, národní demokraté 24,7%, živnostníci 21,9%, lidovci 14,7%, sociální demokraté 6,1% a kandidáti ostatních stran a volebních seskupení 4,6%.⁴⁶

V porovnání s celkovými výsledky v českých zemích byl diametrálně odlišný volební výsledek Československé sociálně demokratické strany dělnické (přes 30%), která v Kostelci získala mnohem méně hlasů. Opačná situace nastala u národních demokratů – v českých zemích 9,6%, v Červeném Kostelci téměř 25%. Lidová strana v celkovém měřítku skončila těsně pod 10 procenty.⁴⁷

Dlužno dodat, že nové zákony tentokrát umožnily volit všem dospělým občanům bez ohledu na stav a národnost. Poprvé v českých dějinách volily i ženy.⁴⁸

Červenokostecko patřilo k nejvíce postiženým částem oblasti co do úbytku obyvatel během 1. světové války. Dle ověřených seznamů padlo 113 mužů z Červeného Kostelce, 25 ze Lhoty, 34 z Horního Kostelce, 6 mužů z Bohdašína, 18 ze Stolína a Mstětína a 28 z Olešnice. Další dva zemřeli brzy po návratu na následky válečných útrap.⁴⁹ Návrat ostatních vojáků prohloubil nezaměstnanost ve městě. Porovnání počtu obyvatel Červeného Kostelce z roku 1910 a roku 1920 přináší ještě výraznější úbytek: zatímco v roce 1910 žilo

⁴⁶ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 291 – 293.

⁴⁷ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, s. 55 – 56.

⁴⁸ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 69.

⁴⁹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 75.

ve městě 4 422 obyvatel, v roce 1920 jen 3 778. Vysvětlení je třeba hledat ve skutečnosti, že mnoho rodin padlých vojáků se muselo odstěhovat k příbuzným na venkov, kde měli snazší obživu.⁵⁰

Tradiční textilní výroba se ve městě obnovovala jen pozvolna, neboť chyběly suroviny – zejména bavlna a uhlí. Mezi nezaměstnanými byli ze 70% textilní dělníci. Stát vyplácel podpory v nezaměstnanosti sice nízké (do 100 Kč za měsíc), ale vítané. Teprve rok 1920 přinesl obrat k lepšímu a poválečná krize byla překonána.⁵¹ Za zmínku stojí také lokální povodeň v Č. Kostelci dne 8. července 1919 jako následek průtrže mračen nad Horním Kostelcem a Bohdašínem.⁵²

4.3 Náboženské poměry

4.3.1 Náboženské poměry celostátní

Ruku v ruce s politickými změnami prosazovaly se ve společnosti stále více názory i celé myšlenkové proudy dříve ojedinělé. V důsledku toho bylo například v nově vzniklém parlamentu připravováno projednávání zákona o rozluce manželství. V dubnu 1919 byl přijat „záborový“ zákon, na jehož základě byly při tzv. první pozemkové reformě vyvlastněny velkostatky nad 150 ha zemědělské půdy, resp. nad 250 ha veškeré půdy.⁵³ Mnoho věcí se zaštiťovalo vlastenectvím, svobodou, republikou, „novými poměry“. Tolik proklamovaná národní jednota přitom byla takřka denně porušována partikulárními zájmy politických stran.⁵⁴

Touha po změně zasáhla také **oblast náboženskou**. Řada lidí vyjádřila svůj pocit nezávislosti na Bohu příklonem k ateismu či jiným světonázorům. Byli mezi nimi také mnozí legionáři, kteří se vraceli z front plni hrůzných zážitků, citově otupělí a bez iluzí. Pro některé byla jen těžko sluchitelná existence Boha s válečnými útrapami, které v cizině

---

⁵⁰ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 293.

⁵¹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 83 – 84.

⁵² Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 149.
a též ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945.
Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 109.

⁵³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 147 – 148.

⁵⁴ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 82.

prožili nebo viděli. Válka a vznik státu se staly mezníkem i v této oblasti života.

Je dobře si v této souvislosti uvědomit, že ještě na počátku 20. století měla církev katolická neotřesitelnou pozici v českých zemích i na Slovensku. Český národ sice žil v přesvědčování, že je národem Husovým a Žižkovým, ctil tradici bratří a bratříků, hlásil se k osvícenectví, přesto (paradoxně) 96,5% Čechů bylo údy katolické církve i potom, kdy již mohli přestoupit k povoleným protestantským náboženstvím (1 – 2 %). Ve městech vykazovalo větší početnost jen židovské náboženství. Z toho nejvíce v Praze – téměř 19 000 obyvatel.⁵⁵

Pro svoji dosavadní svázanost s habsburskou monarchií se katolická církev stala v řadě očí nepřitelem číslo jedna a čelila tvrdé kritice i snahám o odsun na „vedlejší kolej“.⁵⁶ Vzdemuté vlastenectví, a až nacionalistické nálady odmítaly nejen jakýkoliv vliv „Vídně“, ale i „Říma“. Při odstraňování symbolů starého mocnářství byla církev považována za jeden z nich. Když rozvášněný dav na Staroměstském náměstí strhl Mariánský sloup, byl to jen jeden z barbarských činů, kterých se tehdy událo více.⁵⁷ V mnoha městech republiky byly zničeny sochy nebo zplundrovány církevní objekty. Je také známo, že pouze zásah několika vojáků zabránil anonymnímu davu (po svržení Mariánského sloupu), aby svrhl z Karlova mostu do Vltavy umělecky a historicky vzácné sochy světců.⁵⁸ Kromě jiného přitěžovala katolické církvi ta skutečnost, že vyšší církevní hodnostáři byli dosazeni císařem převážně z řad šlechticů německé národnosti.

Již některé první kroky nové Československé republiky po roce 1918 byly namířeny proti katolické církvi. Činily se zejména levicově orientované strany. V parlamentu byl mimo jiné odhlasován „kazatelnicový paragraf“, podle kterého se kněží nesměli k politickému dění dokonce ani vyjadřovat.⁵⁹

Omezení vlivu katolické církve se projevilo ve školách i v dalších sférách veřejného života. Učitelům bylo zaručeno, že jejich odlišné politické názory či náboženské

---

⁵⁵ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 315.

⁵⁶ Srov. KÁBRT Vojtěch: Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpickou se zaměřením na období 1920 – 1930. Ročníková práce UHK, Hradec Králové, 2006, s. 4.

⁵⁷ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 54.

⁵⁸ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, Praha: Panevropa Praha s.r.o., 1996, s. 30.

⁵⁹ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 146.

přesvědčení nebudou jim vyčítány.⁶⁰ Vláda rozhodla netrpět povinnou výuku náboženství na školách a chystala se provést odluku církve od státu. Ze tříd musely zmizet kříže, zanikl dosavadní obyčej společné účasti školní mládeže a pedagogů na bohoslužbách, náboženské úkony byly dobrovolné.⁶¹ Ministr školství a národní osvěty sociální demokrat Gustav Habrman se pro mnohé katechety a kněze stal „noční můrou“.

Důležitý pro další vývoj byl postoj prezidenta T. G. Masaryka, který nebyl radikální v prosazování případné odluky církve a státu. V zájmu konsolidace mladé republiky si v tomto období nepřál hrotit vztahy s Vatikánem. Dobře věděl, že by vznikl odpor zejména na Slovensku, tradiční baště katolicismu. Vzednuté proticírkevní emoce se dařilo udržet na uzdě.⁶²

Kromě vnějšího tlaku musela katolická církev v poválečné době čelit také vnitřnímu pnutí ze strany reformně naladěných kněží. Ti cítili změny doby i negativní nálady části obyvatelstva vůči církvi a chtěli, aby církev alespoň částečně reagovala na změny ve společnosti. Objevovaly se hlasy požadující větší demokratizaci, liturgii v českém a slovenském jazyce, zastoupení laiků ve správě církve, a dokonce i dobrovolnost celibátu.

Autority církve se sice částečně snažily vyjít některým reformním požadavkům vstříc a přislíbily např. jisté jazykové ústupky, ve stěžejních bodech reformního hnutí však ustoupit nemohly. Důsledkem bylo pak odstředivé pnutí uvnitř církve v Československu, odchod části kněžstva a vytvoření samostatné církve československé.

Již brzy po vyhlášení Československé republiky dne 7. 11. 1918 byla ustavena Jednota československého katolického duchovenstva. Do jejího čela se postavili Jindřich Šimon Baar, František Kroiher, Xaver Dvořák a další kněží. Vznik toho uskupení nebyl namířen proti církvi. Spíše se snažilo být obranou proti začínajícím prudkým útokům na katolicismus u nás. Mělo za cíl otupit tlak zvnějšku prosazením alespoň dílčích reforem uvnitř církve. V olomoucké arcidiecézi a na Brněnsku vznikly obdobné, leč na „pražské“ Jednotě nezávislé jednoty duchovních.

Jednota československého katolického duchovenstva získala uznání od papeže i od státních orgánů. V krátké době se rozrostla její členská základna na tři tisíce. Na členské

---

⁶⁰ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 83.

⁶¹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 316.

⁶² Srov. WOLF Vladimír (a kol.): Počátky církve československé v severovýchodních Čechách 1920 – 1925, s. 12.

schůzi dne 23. 1. 1919 v Praze byl přijat program „Návrh duchovenstva na obnovu církve katolické“. V něm již byly zakotveny konkrétní reformní požadavky: zřízení českého patriarchátu, zavedení české liturgie, rozšíření církevní samosprávy s účastí laiků, změny při obsazování farností, úpravy v breviáři, dobrovolnost celibátu duchovních, modernizace vzdělávání kněží i výuky náboženství, reforma řeholních řádů. Mělo být zrušeno patronátní právo šlechty, biskupové měli být voleni, kněží měli být důstojně zaopatřeni ve službě i ve výslužbě, a dokonce měla být odstraněna dosavadní povinnost holení vousů a nošení kolárku. Radikální požadavky vyvolaly bouři mezi členstvem Jednoty a hlasování pochopitelně nebylo jednomyslné. Proti byli mnozí duchovní ze Slovenska a z Moravy a také členové z řad vyššího duchovenstva pro přijetí programu nehlasovali.⁶³

V červnu r. 1919 odjela deputace Jednoty s reformním programem do Říma. Jednání s papežskou kurií bylo obtížné. Slíbila návrhy prostudovat. Hlavním problémem pro Vatikán však bylo dodržení univerzálnosti církve. Vývoj církevních poměrů v Československu byl podstatně odlišný od ostatních zemí a církev nemohla připustit tak zásadní regionální odchylky. Papež se rozhodl v podstatných věcech reformistům z Čech, Moravy a Slovenska neustupovat. Následně (v září 1919) jmenoval pražským arcibiskupem Františka Kordače, dosavadního profesora teologie na Karlově univerzitě, který byl odpůrcem reformy. (Na olomoucký arcibiskupský stolec dosedl senátor lidové strany, umírněný a oblíbený Antonín Cyril Stojan).⁶⁴

Postoj Říma zaktivizoval radikální křídlo uvnitř Jednoty zvané Ohnisko. Tvořily jej asi dvě stovky kněží kolem osob Karla Farského a Bohumila Zahradníka – Brodského. Když bylo zřejmé, že delegace představitelů Jednoty s reformními požadavky při jednání ve Vatikánu neuspěla, začala mezi radikálnější laděnými kněžími nabývat síly myšlenka na vytvoření nové „národní“ církve. Sám Dr. Farský později tvrdil: „*Vida konečně v r. 1919 neudržitelnost reform v rámci církve vládnoucí, dospíval jsem pomocí zdravé kritiky poznenáhlu k přesvědčení, že je tu třeba nábožensko-církevní společnosti nové, odpovídající vymoženostem kultury naší doby, ale berouc také zřetel k našemu náboženskému vývoji*

---

⁶³ Srov. WOLF Vladimír (a kol.): Počátky církve československé v severovýchodních Čechách 1920 – 1925, s. 12.

a též KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 316.

⁶⁴ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 316 – 317.

v minulosti dávné i novější.“⁶⁵

Na realizaci této myšlenky nebylo nutno čekat dlouho. Ke **vzniku církve československé** došlo již 8. ledna roku 1920 v Praze na Smíchově při jednání Klubu reformního duchovenstva, sdružujícího katolické kněze nespokojené s poměry v katolické církvi, toužící po obrodě a změnách v národním duchu. Jeden z přítomných kněží argumentoval: „*Bůh ve své dobrotivosti trpí ve světě po staletí miliony budhistů, mohamedánů, evangeliků, a bude proto trpělivý i k tisícům československých křesťanů, kteří chtějí svou cestou kráčet k jeho dokonalosti lépe a upřímněji, nežli dosud mohli v římskokatolické církvi.*“⁶⁶ Po delší debatě došlo k tajnému hlasování. Část členů se podvolila kurii a arcibiskupovi. Ale 140 kněží hlasovalo pro založení nové církve. Dr. Farský následně přečetl návrh organizačního řádu nové církve.⁶⁷

Odpověď římskokatolické církevní hierarchie byla rozhodná. Rychle svolané zasedání českých a moravských biskupů rozpustilo Jednotu československého katolického duchovenstva. Ještě v lednu 1920 vydal papež Benedikt XV. dekret vylučující všechny odpadlé kněze z katolické církve.

Prvním úkolem nově vytvořené církve československé byla agitace za získání podpory obyvatelstva. Hned 10. ledna 1920 bylo vydáno provolání „Národu československému“. Vyzývalo, aby lidé opustili nereformovatelnou, formalismem spoutanou katolickou církev a vstoupili do církve nové, vytvořené dle odkazu mistra Jana Husa, českých bratří, ale i Cyrila a Metoděje a v souladu s moderním občanstvím.

Argumenty reformistů byly srozumitelné, „moderní“, a proto přesvědčily k následování mnohé věřící, vzdělané i prosté. Někteří se rozhodli ke změně spontánně, pro jiné bylo rozhodování nesnadné, neboť znamenalo přetržení staleté tradice. Do řad nové církve vstupovali také lidé dosud bez vyznání. Celkem odešlo do církve československé 288 kněží. Téměř výhradně šlo o kněze z Čech, z toho 68 patřilo původně do královéhradecké diecéze.

Během roku 1920 vystoupilo z katolické církve 1 388 000 osob, z nich ale jen asi půl miliónu vstoupilo do CČS. Větší část se přihlásila k bezvěrectví. Vystupovali především

---

⁶⁵ Srov. WOLF Vladimír (a kol.): Počátky církve československé v severovýchodních Čechách 1920 – 1925, s. 15.

⁶⁶ Srov. KAŇÁK Miroslav: Dr. Karel Farský, s. 41.

⁶⁷ Srov. SKÁLA V.: Církev československá, s. 3.

Češi, mezi německým obyvatelstvem byl úbytek katolíků minimální. Nerovnoměrnost lze sledovat také z pohledu územního uspořádání. Naprostá většina odchodů z římskokatolické církve byla v Čechách. Na Moravě tomu bylo asi v desetkrát menší míře. A Slovensko zůstalo věrné prakticky zcela.⁶⁸ Slovenští katolíci se ohradili proti názvu „československá“ s poukazem na to, že se jednání o schizmatu žádný Slovák nezúčastnil. V rozhovoru pro Národní listy dne 12. 1. 1920 K. Farský dokonce uvedl: „Zanášeti naše hnutí na Slovensko vůbec nehodláme.“⁶⁹

Masaryk a Beneš se stavěli k nové církvi poměrně vlažně. Protestantsky orientovaný prezident svůj postoj vyjádřil slovy: „Prezident není povolán k řešení otázky náboženské; otázka náboženská je otázkou národa a jeho kultury, nikoli otázkou státu.“ Zachoval se i jeho jiný výrok: „Církev nebo náboženství vznikají mučednictvím... Náboženství nemůže vzniknout tím, že se stovka nebo pár stovek kněží rozhodlo vzdát celibátu.“⁷⁰

Před masivním přestupem z římskokatolické do československé církve – vzhledem k možným zahraničněpolitickým důsledkům pro mladý stát – varovali v tisku významní univerzitní profesori Josef Pekař a Josef Šusta (od září 1920 ministr školství). Přesto byl odklon od katolicismu velký.⁷¹

Dne 15. září 1920 se dostalo nové církvi státního schválení na posledním zasedání Tusarovy vlády. Dr. Farskému a jeho kolegům bylo jasné, že se nová církev nesmí profilovat jen odlišným postojem k celibátu, ale celkovým změněným vnitřním přístupem k víře.⁷² Překládaly se bohoslužebné texty do češtiny, hledala se vhodná podoba nových obřadů a musely být řešeny nejen otázky formy, ale i obsahu učení. Prozatím byl převzat náboženský řád katolické církve, veškerá liturgie čtena v mateřském jazyce. Účast na bohoslužbách byla dobrovolná. Jednou z proklamovaných stěžejních zásad nové církve byla svoboda svědomí a náboženské přesvědčení každého.⁷³ Poválečný „kvas“ ve společnosti se dotkl i dalších církví v Československu.

---

⁶⁸ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 318.

⁶⁹ Srov. SKÁLA V.: Církev československá, s. 24.

⁷⁰ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, s. 30 – 31.

⁷¹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 318.

⁷² Srov. WOLF Vladimír (a kol.): Počátky církve československé v severovýchodních Čechách 1920 – 1925, s. 17-18.

⁷³ Srov. SKÁLA V.: Církev československá, s. 19 – 20.

Evangelická vyznání se pokusila o revoluční změnu a v prosinci 1918 se jejich zástupci dohodli na sloučení augšpurského a kalvínského vyznání. Tak vznikla Českobratrská církev evangelická. Přihlásila se rovněž ke svému národnímu základu, jímž byla husitská tradice. Tradiční uzavřenost evangelických církví, plynoucí z jejich útrap v minulých dobách, je však připravila o výraznější zisk nových členů. Údaje hovoří o příchodu 74 tisíc nových věřících, čímž přesáhl celkový počet členstva v českých zemích 300 000. V roce 1921 bylo v českých zemích 113 tisíc osob hlásících se k víře židovské, což bylo přibližně stejně jako před vznikem republiky. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi jich však bylo dvojnásobné množství.⁷⁴

4.3.2 Náboženské poměry v Červeném Kostelci

Prvním větším veřejným vystoupením stoupenců československé církve v blízkosti Červeného Kostelce se stala česká bohoslužba u školy v Horní Radechové dne 11. července 1920. Na pozvání starosty obce Františka Hrušky ji přijel sloužit bratr František Hulínský, bývalý kaplan v Machově. Ve strhující promluvě objasňoval myšlenky a záměry nového hnutí a vyzýval k následování.

Ještě v průběhu léta se na kosteleckém náměstí uskutečnily dva tábory lidu s agitačními projevy pro novou církev. K ustanovení nové náboženské obce v Červeném Kostelci došlo dne 26. září 1920 v sále hotelu „U Chrásků“. Na svolané valné hromadě promluvil k osmi desítkám členů a příznivců CČS jaroměřský Alois Kuřík, zkušený „poradce“. Do čela přípravného výboru byli ihned zvoleni rolník Alois Stříhafka a zámečnický tovaryš Karel J. Hůlek.⁷⁵

Velmi důležitou pro uspořádání, upevnění a velké rozšíření nové náboženské obce se brzy stala osoba faráře Hynka Zdíka Širokého, který byl do Červeného Kostelce ustanoven ke dni 13. 10. 1920. Pocházel z nedaleké České Skalice a po studiu teologie a kněžském svěcení působil jako kaplan a později jako katolický kněz postupně v osmi farnostech, naposledy v Nechanicích. Byl vynikajícím kazatelem a organizátorem. Při jeho příchodu bylo v církvi zapsáno pouze 50 členů, ale už na konci roku 1923 hlásilo se k církvi československé v Červeném Kostelci a okolí 3 500 osob.

---

⁷⁴ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 318 – 320.

⁷⁵ Srov. HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 5. také Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 151.

Bohoslužby v českém jazyce se konaly nejprve ve Šrejtrově chalupě, později ve třídě obecné školy. Vždy na neděli byl postaven přenosný oltář, dříve používaný katolíky při slavnostech Božího těla. Třída však brzy počtu účastníků nedostačovala.⁷⁶

Na blízkém Bohdašíně se konaly první „československé“ obřady 17. 10. 1920 před pomníkem svobody, neboť obecní zastupitelstvo nedalo svolení k jejich uskutečnění v kapli. Společného používání kaple „čechoslováci“ sice dosáhli v červenci následujícího roku, ale od r. 1923 konaly své obřady v místní škole.⁷⁷

Ve stejné době se místní farnost římskokatolická poctivě snažila o nápravu alespoň některých škod, které válka napáchala. Přitom vzdorovala „moderním“ myšlenkám a jen pomalu se smiřovala s oslabenou pozicí církve ve společnosti. V lednu roku 1920 se podařilo zasadit nové píšťaly u varhan, které za částku 3 200 korun dodal stavitel varhan pan Václav Poláček z Rychnova nad Kněžnou. Varhany tak mohly opět provázet a zkrášlovat bohoslužby. Dne 11. července téhož roku byly posvěceny dva nové zvony, ulité firmou Václav Červený z Hradce Králové. Pojmenovány byly po sv. Jakubovi a po svatém Floriánovi.⁷⁸ Při tzv. první pozemkové reformě došlo také k rozparcelování půdy patřící ke kostelům či farám. V Kostelci bylo pachtýřům rozděleno farské pole „Na lánech“.⁷⁹

V Zimově vile u lesa Občina byl krátce po válce zřízen útulek pro předškolní děti, který vedly řádové sestry. Navštěvovalo jej až 50 dětí, ponejvíce z dělnických rodin. Objekt zdarma propůjčilo biskupství královéhradecké a na provoz (světlo, otop a strava) přispívalo město⁸⁰.

Ve Lhotě – tehdy ještě samostatné obci u Červeného Kostelce - byla vysvěcena kaple sv. Josefa. S přestavbou původní kaple sv. Václava se začalo již v r. 1913, ale světová válka na dlouhou dobu práce zastavila. Bezprostředně po válce zase nebylo snadné sehnat prostředky na pokračování stavby. Proto k jejímu dokončení došlo až v červnu 1921. Protože nepřátelé místní církve hrozili, že zabrání svěcení nové kaple, k vysvěcení došlo operativně o den dříve před původně stanoveným termínem, v sobotu 18. června 1921. Málo

---

⁷⁶ Srov. HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 6 – 8.

⁷⁷ Srov. Obecní pamětní kniha obce Bohdašina, s. 109 a s. 119 – 121.

⁷⁸ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 150 – 151.

⁷⁹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 107.

⁸⁰ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 1, s. 105.

obvyklé bylo i to, že patronem se stal svatý Josef místo sv. Václava. V tomto byla respektována podmínka hlavního dárce prostředků na výstavbu kaple.⁸¹

Je třeba uvést, že farářem v červenokostelecké farnosti byl osobní děkan Karel Bauch. Působil zde již od roku 1904. Narodil se ve Veské u Sezemic 21. 1. 1856. V Červeném Kostelci se těšil úctě a vážnosti mezi věřícími i nevěřícími. I jemu však bylo některými lidmi vyčítáno, že málo vzdoroval příkazu k zabránění kosteleckých zvonů pro válečné účely. O výuku náboženství se na chlapecké škole od r. 1908 staral (a ve farnosti vypomáhal) katecheta Jan Řezníček a na dívčí měšťanské škole Vojtěch A. Hernych. Kromě těchto duchovních osob ve farnosti většinou krátkodobě působili kaplané. Přicházeli po svém vysvěcení, aby získali zkušenosti s vedením duchovní správy a připravili se na pozdější samostatné působení v jiných farnostech.

Ze zápisů ve farní kronice lze dobře vypožorovat, že pan děkan Bauch starostlivě sledoval poválečnou situaci v Československu i v zahraničí. S takřka prorockou předvídatostí připsal ke zprávě o podepsání míru na jednání ve Versailles (28. 6. 1919), že: „... ten mír asi nebude trvanlivý, když jej Němci byli nuceni podepsat. Pruská pýcha byla zkrocena jen pro tentokrát.“⁸²

Velmi zklamán byl z protikatolických opatření zavedených první vládou sociálních demokratů a agrárníků. Cítil je jako počátek diskriminace katolíků v zemi. Následné zprávy o odpadnutí některých kněží a o založení církve československé jeho chmurnému pohledu na tehdejší poměry ve společnosti jen dodaly. S pochopitelnou hořkostí vypisuje křivdy vůči „jeho“ církvi, které se udály v Červeném Kostelci i v širším okolí. Po vyhnání kněží a zabránění kostelů a far v Machově, v Jaroměři i na dalších místech se ani červenokosteletští duchovní necítili bezpečně před agilními stoupenci nové církve. V průběhu roku 1921 se skutečně „českoslovenští“ třikrát pokusili násilím zmocnit kostela sv. Jakuba a jednou také hřbitovní kaple.⁸³ Když se jim to nepodařilo, navštívil na konci února roku 1921 děkana Karla Baucha starosta města p. Hubert Klatovský, který byl nové církvi poměrně nakloněn. Žádal o zapůjčení klíčů od kaple na hřbitově pro potřeby církve československé. Při odchodu z neúspěšného jednání řekl duchovnímu správci: „*Tak to máte na svědomí!*“

---

⁸¹ Srov. ŠPELDA Marek: Kaple sv. Josefa dělníka ve Lhotě u Červeného Kostelce. Závěrečná studentská práce VPŠ stavební Náchod, Náchod, 2000. s. 6 – 7. také Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 154.

⁸² Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 148.

⁸³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 152.

O necelý měsíc později – v noci 20. března – se již zabrání hřbitovní kaple podařilo. Oknem kdosi pronikl dovnitř, objekt násilím otevřel a ráno v 8 hodin již byla zde sloužena „česká mše“.⁸⁴ Pan Josef Hurdálek ve svých „Pamětech náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci“ dokonce jmenovitě uvádí 7 spolubratří, kteří násilný čin provedli. Vypáčený zámek byl ještě téže noci nahrazen jiným. Když následujícího dopoledne katolíci v čele s panem děkanem a kaplanem ke hřbitovní kapli dorazili a rozhořčeně žádali její navrácení, mnoho nechybělo a ke slovním potyčkám se mohly přidat i pěstní.⁸⁵

Následné protesty děkana Baucha na úřadech nebyly dlouho nic platné. Okresní politická správa a následně i zemská správa sice vydaly nařízení k navrácení, rada starších ČČS se ale vždy odvolala a čas plynul. Hřbitovní kaple byla v držení stoupenců církve československé až do 10. července 1924, kdy již musela být na rozkaz zemské politické správy v Praze vrácena opět katolíkům.⁸⁶ Dlužno poznamenat, že někteří z věřících římskokatolické farnosti se ještě před vynuceným navrácením kaple upřímně snažili zprostředkovat smír obou stran tím, že prosazovali řešení formou pronájmu kaple. Tento ústupek ale nebyl přijat hierarchií „římské“ církve.⁸⁷

Zde uvedu některé citace tehdejšího regionálního tisku, které dokazují protikatolické tendence té doby: „*Slavnost „vzkříšení“ oslavovalo obanstvo červenokostelecké letošního roku trojím způsobem. Jako jiná léta vybízel římský pan farář hasičské sbory k účasti na okázalé slavnosti církevní, tak i letos. Vzdor však jeho námaze, slavnost vypadala ubozeji než jiná léta. Jen stařenky a několik těch „orlů“ účastnilo se průvodu a náš slavný hasičský sbor s průvodem hudby nenechal si ujíti příležitost, aby okázale a triumfálně dokázal, že nedbá usnesení členské schůze, dle kterého církevní slavnosti o velikonocích se sbor účastniti neměl. Pěkné poměry vládnu v hasičském sboru, když několik jednotlivců za úsměv p. Baucha ruší usnesení členské schůze. I městský hudební sbor měl by odepřítí dělati sluhu červenokostelecké reakci. Téměř veřejným tajemstvím jest, že místní organisace „lidové“ strany podala si žádost místní správě Občanské záložny o peněžitý větší dar na stavbu svého spolkového domu. Při dnešní chladnosti pokrokových živlů a při známém*

---

⁸⁴ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 152 – 154.

⁸⁵ Srov. HURDÁLEK Josef; Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 8.

⁸⁶ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod. s. 161. a též Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 109.

⁸⁷ Srov. Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 109.

složení výboru *Občanské záložny jest dar ten téměř zajištěn. A není prý malý. Tak těží lidová strana pro své stranické zájmy i z kapes těch, kteří nejen že jsou proti stranickým zájmům lidové strany, ale jsou i v táboru docela protichůdném. Takové otázky a problémy by měla řešit naše „Volná myšlenka“ a ne negaci, do které upadá. Má stavět hráze proti rozpínavosti a smělosti klerikální partaje, která chce stavěti baštu (ne divadlo) reakce v Červeném Kostelci, starém pokrokovém hnízdě. Páter p. Šíp vzbuzuje sice všude vtipy a úsměšky, ale uplatňuje se pro klerikální partaj výborně. Organisuje vybírání darů na stavbu tzv. divadla a ač mu již leckde citelně kleply přes prsty, přece neochabuje. Sám vlezl všude (ovšem bez povolení) a má mí na chudácích i zámožnějších. Ku př. v Červené Hoře vlezl do chaloupky a poručil si téměř peněžitý dar. Chudák stará žena vyhledala 10 K a podává je mazanému p. páterovi a on povídá, „to jest málo, to musíte dáti více.“ Stařenka povídá, že nemá opravdu, že nemůže, ale to nevadí a on nepřestává dotírat a ždímat aspoň zápůjčku. Ale s těma půjčkama to někdy divně dopadne – neboť je nejvyšší čas, aby pokrokové občanstvo bez rozdílů stran postavilo se do jednoho šiku a to jest možné ve „Volné myšlence“ a těchto věcí přímo nás se týkajících si všímalo a postup svůj plánovitě si vypracovalo.“⁸⁸*

„Jako lačné šelmy vrhli se klerikálové na našeho drahého mistra Al. Jirásku pro jeho vystoupení z církve, z toho pařeníště lží, hnusu z té společnosti, která je dodnes skvrnou kulturního života, která žila a podnes živa jest z mrzkých švindlů, omamujících miliony lidu nevědomého. Kdy konečně ti naši vlastenci, ta větší část naší inteligence půjde příkladem Jiráskovým.“⁸⁹

V Náchodských listech se píše: „Učitelský sbor chlapecké obecné a měšťanské školy v Červeném Kostelci vystoupil z církve římské.“⁹⁰

„V Olešnici u Červeného Kostelce při vyučování náboženství ve škole jistý neposeda potrestán kaplanem Prudičem „postavením na stupeň“. Kluk z bujnosti však tropil dál všelijaké alotrie, čímž ostatní žactvo bylo znepokojováno a když konečně hodil na kaplana nějakým dřívkem, tomu došla trpělivost, přehnul uličníka přes koleno a hezky mu jich naložil! Což ovšem je v odporu s vyučovacím řádem i naukou křesťanskou, která přikazuje po obdržení rány na tvář levou nastavití prostě tvář druhou – a tak nyní bojovný kaplan

---

⁸⁸ Slavnost „vzkříšení“, Lidové Proudny 16 (20. 4. 1922) ročník XVII, 4.

⁸⁹ Vystoupení Jirásky, Podkrkonošské Rozhledy 18 (5. 8. 1921), ročník VII, 18.

⁹⁰ Učitelský sbor, Náchodské listy 5 (4. 2. 1921) ročník X – XXVI, 4.

*Prudič má válku se socialistickými listy, kteří proti němu svolávající soud celého světa.*⁹¹

Lidové proudy uvádějí: „Odborová organisace železničních zřízenců spolu s politickou organizací čsl. socialistů v Červeném Kostelci uspořádali v neděli dne 31. července ve Lhotě za Kostelcem v hostinci u p. Beneše u nádraží veřejnou schůzi lidu. Schůzi tuto absolvovali 3 řečníci strany. Bratr Šledronský ze Zemské Jednoty želez. zřízenců čsl. státních drah promluvil o zájmech hospodářských stát. zaměstnanců. O politické situaci rozhovořil se br. Touša z České Třebové, jehož řeč byla mnohokrát bouřlivě aklamována a o zhoubném vlivu klerikalismu přednášel prof. Br. Šeplavý z Prahy, delegovaný českou obcí dělnickou. Po programu přihlásili se o slovo mnozí z posluchačů mezi nimi občan Josef Šimek, ze Lhoty, který dovolával se pro klerikály svobody, která se jim prý odpírá. Jemu velmi trefně odpověděl jistý občan, aby pohlédl sám na sebe, jak on přeje jiným volnost a svobodu. Sám že kuje pikle v tajných schůzích svých věrných, které svolává v noční době na odlehlá místa za vsí, dále že s klackem v ruce a s bajonetem pod kabátem (který měl odvésti republice) chodí do Červeného Kostelce na příslušníky československé církve. Pro sebe volají svobodu a sami jiným brutálním způsobem ji odpírají.“⁹²

Tisk měl obzvláště spadeno na katechetu Řezníčka: „Katecheta p. Řezníček má ve zvláštní úctě „Palackého dějiny národa českého“ nazývá je ve vyučovacích hodinách „starými škváry“. Jak dlouho bude občanstvo trpět řádění tohoto popleteného učitele naší mládeže?“⁹³

„V poslední době rádi na Kostelecku klerikální kohout pan páter Řezníček, jenž putuje od vísky k visce, aby všude budil odpor proti stranám pokrokovým, které, jak sám se na schůzi v Olešnici vyjádřil, chtí prý rozlukou manželství docílit dětskou „králikárnu.“ Panu páteru zcela dobře odpověděl posl. Svozil, který dne 26. prosince uspořádal u nás veřejnou schůzi četně navštívenou, na niž přísné kritice podrobil celou činnost strany, přisluhující Římu. Naše státoprávní demokracie chce-li býti opravdu pokrokovou, musí si bedlivě všimati činnosti těchto pánů, na místě aby lákala do svých organizací dělnictvo! Každý ví, že nebezpečí zde prováděné napáchá mezi naším lidem největších škod.“⁹⁴

---

⁹¹ V Olešnici..., Náchodské listy 4 (28. 1. 1921) ročník X – XXVI, 4.

⁹² Odborová organisace železničních zřízenců, Lidové Proudny 30 (28. 7. 1921) ročník XVI, 4.

⁹³ Katecheta p. Řezníček, Lidové Proudny 48 (1. 12. 1921) ročník XVI, 4.

⁹⁴ V poslední době, Lidové Proudny 1 (2. 1. 1919) ročník XIV, 4.

„Z Olešnice. Místní politická organizace čsl. socialistů uspořádala v neděli dne 22. května veřejnou schůzi na níž o současné polit. a hosp. situaci promluvil br. Hanuš z České Skalice. Probrav důkladně ve své 3 hod. trvající řeči všechny přiléhavé otázky, objasnil původ a účel ruského komunismu, vysvětlil též pozemkovou reformu u nás, jak by si ji přáli mítí provedenou pp. velkostatkáři a naši agrární zemaní načež ku konci své přednášky podrobil britké kritice a po zásluze odsoudil též římský klerikalismus, vysvětliv důkladně zhoubný směr a účel této nepřátelské instituce českého národa. Žel, že účast nebyla taková, jak by si byl řečník právem zasloužil a jak bychom si byli přáli. Ovšem nesmíme zapomenout, že jsme v Olešnici. To kdyby tak přišel žvanit nějaké pitominy, kterým ani sám nevěří kostelecký Řezníček-Koniáš, přišla by jej poslouchat celá ves i t.zv. naše smetanka, která může slyšet všechno jiné, jen ne pravdu. Doufáme však, že i naše černá ves jednou se probudí z té otupělosti, do níž byla ukolébána sv. říms.-kat. církví a že i u nás zasvitne jitřenka pokroku a pravdy i proti vůli dnešních klerikálních držitelů moci, k čemuž pracovat je povinností každého pokrokového Čecha.“⁹⁵

Církev československou regionální tisk naopak oslavoval: *„Mohutný tábor lidu konán minulou neděli 20. srpna 1922 ve Rtyni. Čechoslováci, t. j. naši lidé církve českosl. přišli demonstrovat a manifestovat v nebyvalém počtu. Na 8.000 lidu nejméně přišlo vyslechnout bratra poslance Práška z Čáslavi, který v krátkém čase stal se velmi oblíbeným. Tentýž den a hodinu svolala lidová strana též své věrné do Rтынě. Ovšem, že nemohli scházet orlové a orlice, aby měli nějaké lákadlo. Byla to truc-slavnost, která se dala hlídati četníky. Ohromný průvod čechoslováků měl výtečný vliv na „lidovce“ a aranžéra řím. faráře Nováka, který se svými nečetnými ovečkami za rychteckou stodolou se utkali.“⁹⁶*

„Náboženské obce československé prováděly v uplynulých 14 dnech volbu svého biskupa a jeho příštího sídla. Volby tyto dějí se ve smyslu zásad demokratických, při shromáždění členů. Tak náboženská obec církve čsl. v Č. K. provedla volbu po bohoslužbách v neděli 5. června za velkého účastenství příslušníků. Zvolili si za biskupa svého duchovního správce p. Hynka Zdenka Širokého, faráře v Červeném Kostelci. Pokud nám je známo, mnoho náboženských obcí, za biskupa ho volilo; sídlem biskupa státi se má Jaroměř. Jmenovaný kněz je lidem svým milován a vážen. Jest to upřímný Čech, jemuž jest národ nadevšechno a v tom smyslu své příslušníky vychovává. Na tak důležité místo velmi se

⁹⁵ Z Olešnice, Lidové Proudý 24 (16. 6. 1921) ročník XVI, 4.

⁹⁶ Mohutný tábor lidu, Lidové Proudý 35 (31. 8. 1922) ročník XVII, 4.

dobře hodí, an jest pokrokový, vzdělaný a výtečný organisátor.“⁹⁷

„Náboženská obec cirkve českosl. v Červeném Kostelci dostala dárek od okresní politické správy v Náchodě na vánoční svátky. Táž přikazuje, by do konce ledna náboženská obec odevzdala kapli hřbitovní podle rakouského zákona z r. 1867 římské církvi, s právem podání rekursu do 14 dnů. Ten samý výnos obdržel i římský farář Bauch, který svému stále slábnoucímu stádečku výnos tento četl na Boží hod s kazatelny s málo tajenou radostí. Tento výnos okresní politické správy vyvolal mezi občanstvem na celé farnosti velký rozruch a hádky a nesvornost. Již byl úplný klid v občanstvu a zase někomu na tom moc záleží, aby klid nikde nebyl. Náboženská obec čsl. cirkve svolala členskou veřejnou schůzi do velkého sálu v H. Kostelci, kamž se dostavilo více než 1500 občanů z místa a celého okolí, kdež se dovolávali práva, dle republikánských zákonů a pakliže nejsou, že starými rakouskými zákony z dob Meternychových a Bachových souditi se nedají.“⁹⁸

Podkrkonošské rozhledy radily občanům, jak zvolit církev.⁹⁹

Dne 16. února 1921 proběhlo celostátní sčítání lidu. Zejména před tímto datem zesílila agitace stoupenců církve československé. Procházeli město i okolí dům od domu a přesvědčovali stávající katolíky ke vstupu do nové náboženské obce. Mnohde uspěli. Na argumenty o svobodě, bratrství, opravdové lásce, pravdě, o změně, modernosti, a to vše v národním, českém duchu a při zachování věrnosti Bohu, na to lidé „slyšeli“. Katolické církvi byl vyčítán nedostatek demokracie, příliš dogmatismu, poslušnosti vůči Římu a „již okoukané studené“ obřady. Metody agitátorů nebyly vždy jen čisté. Jak zaznamenal kronikář: „... přemlouvali, slibovali, pomlouvali i lhali, jen aby cíle dosáhli.“ Také někteří učitelé při vyučování ve škole projevovali protikatolické názory.¹⁰⁰

Výsledek se projevil při vyhodnocení sčítání lidu. Rozdělení obyvatel města a blízkého okolí podle vyznání se výrazně změnilo:¹⁰¹

---

⁹⁷ Náboženské obce československé, Lidové Proudny 24 (16. 6. 1921) ročník XVI, 3.

⁹⁸ Náboženské obce československé, Lidové Proudny 3 (19. 1. 1922) ročník XVII, 4.

⁹⁹ Viz příloha č. XX.; Každý český člověk, Podkrkonošské Rozhledy 12 (18. 6. 1921) ročník VII., 1.

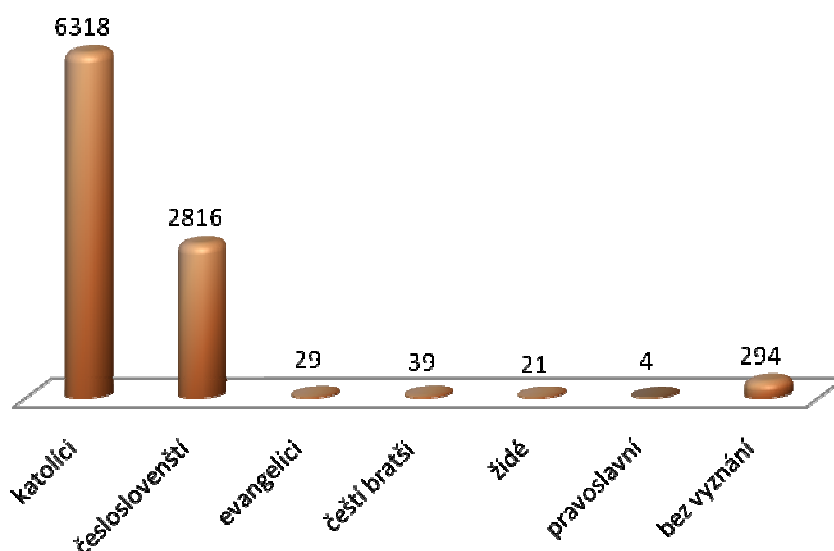
¹⁰⁰ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 152.

¹⁰¹ Srov. Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 16.
a též Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 153 – 154.
a též Obecní pamětní kniha obce Bohdašína, s. 117.

	Červený Kostelec	Lhota	Horní Kostelec	Olešnice	Zábrodí	Všeliby
Počet obyvatel	3778	980	1100	1100	194	148
katolíci	2151	695	776	786	133	102
českoslovenští	1361	256	287	282	61	46
českobratřští	21	4	7			
židé	21					
evangelíci	17			11		
pravoslavní	3		1			
bez vyznání	204	25	29	21		

	Červená Hora	Horní Radechová	Bohdašín	Horní Rybníky	Stolín + Mstětín
Počet obyvatel	264	966	355	150	362 + 124
katolíci	232	694	177	120	452
českoslovenští	32	261	169	30	31
českobratřští		6	1		
židé					
evangelíci					1
pravoslavní					
bez vyznání		5	8		2

Shrme-li si výše uvedená čísla, zjišťujeme, že v Červeném Kostelci a v jeho okolí se v únoru roku 1921 mezi katolíky nadále hlásilo 6 318 lidí (66,3%), do církve československé přešlo 2 816 osob (29,6%), 294 bylo bez vyznání (3,1%), 29 evangelíků, 39 českých bratří, 21 žid a 4 pravoslavní.

Ve srovnání s celostátními výsledky stejného sčítání došlo na Kostelecku k většímu rozmachu nové církve na úkor církve katolické. V celém státě bylo procento katolíků 76,3%

a „čechoslováků“ společně s ateisty asi 20%. Největší počet členů československé církve hlásily Čechy, a to 437 tisíc, Morava jen 62 tisíc, Slezsko 24 tisíc a celé Slovensko dokonce jen 3 tisíce. Severovýchodní Čechy, jmenovitě Podkrkonoší a Podorlicko, byly v tomto směru výrazně nad průměrem celé republiky.

Důvody pro hojné rozšíření nové církve v okolí Červeného Kostelce lze jednak hledat v sociální skladbě obyvatel (větší zastoupení horníků a dělníků spíše levicového zaměření) a jednak v přítomnosti tří velmi aktivních reformních katolických duchovních – machovského kaplana Jindřicha Hulínského, Aloise Kuřika, kaplana v Jaroměři, a kněze Františka Fišery v nedalekých Studnicích, kteří rozmach československé církve v této oblasti „nastartovali“.¹⁰²

Nepotvrdilo se však, že by někdy v Červeném Kostelci bylo početně více „čechoslováků“ než katolíků. Pamětní kniha města uvádí největší počet věřících československé církve ve městě a okolí ke dni 9. prosince 1923, a to 3 506 osob.¹⁰³ V dalších letech se členská základna stabilizovala a počet věřících se spíše snižoval.

Z ostatních výsledků „sčítání“ mohou být zajímavé např. tyto: Ze 3 778 obyvatel v samotném Červeném Kostelci bylo 2 051 žen a jen 1 727 mužů (nepochybně důsledek válečných obětí). K české národnosti se hlásilo 98 % občanů (3 703 osob), 57 bylo Němců, 15 Židů (mluvících však ponejvíce česky), 2 Rusové a 1 Polák. Ve výčtu profesí bylo 102 tkalců a tkadlen, 71 podomních obchodníků, 207 řemeslníků a živnostníků, 2 lékaři, 1 lékárník, 28 učitelů, 70 úředníků a státních zřízenců, 35 rolníků.¹⁰⁴

Pro srovnání: V českých zemích celkem bylo 10 006 000 obyvatel a z toho 62% Čechů, 30,6% Němců, 7,4% Poláků a ostatních cizinců.¹⁰⁵

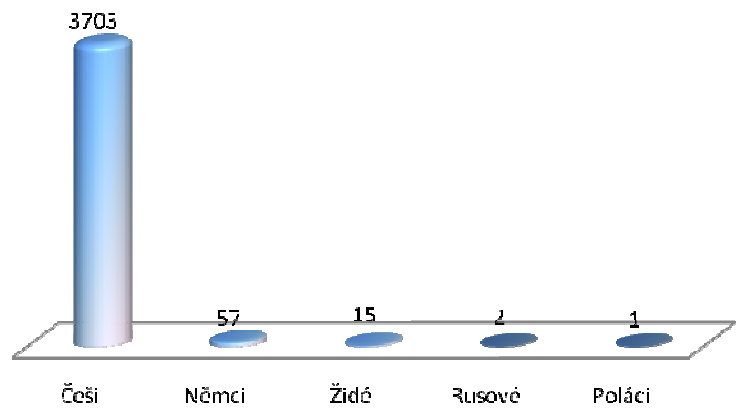
¹⁰² Srov. KÁBRT Vojtěch: Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpicku se zaměřením na období 1920 – 1930. Ročníková práce, Hradec Králové, 2006, s. 16.

¹⁰³ Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 75.

¹⁰⁴ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 89.
a též Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 16.

¹⁰⁵ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 88.

Červený Kostelec počet obyvatel 3778			
muži	1727	Češi	3703
		Němci	57
ženy	2051	Židé	15
		Rusové	2
		Poláci	1

5 ROK 1922 – 1925

5.1 Mezinárodní události

V italském Janově se v dubnu 1922 sešli zástupci evropských států na konferenci, která měla najít prostředky a vytyčit cesty k dosažení hospodářské obnovy válkou zdecimované Evropy. V lednu téhož roku zemřel v Římě papež Benedikt XV. Novým papežem kardinálové zvolili dosavadního milánského arcibiskupa Achilla Rattiho, který přijal jméno Pius XI.¹⁰⁶ V lednu 1923 se Francie s Belgií rozhodly okupovat celé Porúří s cílem vynutit si na poraženém Německu placení válečných reparací.

5.2 Celostátní poměry

Československo vzniklo z války a revoluce a jeho existence byla poznamenána všeobecnou labilitou meziválečné Evropy.¹⁰⁷ V Československé republice existovalo po válce velké odhodlání vybudovat lepší budoucnost, demokratický a hospodářsky vyspělý stát. Velké nadšení z nabyté samostatnosti zdařile překrývalo rozpory doby a počáteční těžkosti. Mnoho lidí přinášelo i veliké oběti „na oltář republiky“.

Postupem času – když se očekávané skutečnosti stále nedostavovaly, pohasínaly naděje obyvatelstva na rychlé lepší zítřky. Hospodářská deprese a jen mírné oživení výroby dopadala do sociální sféry. Rozevíraly se ještě více nůžky sociálních rozdílů.

V září 1921 byla v naší zemi ustavena nová vláda v čele s Edvardem Benešem. Měla v ní zastoupení i lidová strana (ministři Dolanský, Šrámek). Nebylo však zřejmé, zda dokážou alespoň omezit opatření namířená proti katolické církvi.¹⁰⁸

V červenci 1925 prezident T. G. Masaryk dosti nediplomaticky vyhrotil vztah s Vatikánem a pobouřil katolickou část obyvatelstva, když nechal vyvěsit husitskou černou vlajku s červeným kalichem nad Pražským hradem a převzal záštitu nad oslavami svátku Jana Husa. Papežský nuncius z Prahy na protest odjel a diplomatické styky musel ministr

---

¹⁰⁶ Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 156.

¹⁰⁷ Srov. OLIVOVÁ Věra: Dějiny první republiky, s. 7.

¹⁰⁸ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 155.

zahraničí pracně opět stabilizovat. Nutno říci, že ani mezinárodnímu postavení ČSR tato vcelku zbytečná aféra neprospěla. Rovněž Masarykova prestiž utrpěla zejména mezi Slováky a českými Němci.¹⁰⁹

Hospodářství v českých zemích procházelo rozsáhlými změnami. Po skončení 1. světové války ve většině stále patřilo českým, rakouským nebo říšským Němcům. Velmi často bylo v rukách tzv. „vídeňského kapitálu“. Získat nezávislost v hospodářství se ukázalo těžší než získat nezávislost politickou. Zároveň bylo nutné změnit strukturování výroby a zavádět nové technologie.¹¹⁰

Církvi československé byla mnohými předpovídána jen krátká existence. Papež vyloučil odpadlé kněze z katolické církve a Jednota československého katolického duchovenstva, které byl rozkol dáván za vinu, byla rozpuštěna. Navzdory skutečnosti, že vznik nové církve nebyl příliš připraven, církvi československé se podařilo uchytit, získat podporu širších lidových vrstev, a dokonce získávat další pozice. Přispělo k tomu nesporně příznivé načasování založení církve do doby po vzniku samostatného československého státu a do doby ztráty předválečných idejí a jistot. Na konci první poloviny dvacátých let můžeme již mluvit o uklidnění situace a o době stabilizace CČS.

Na konci srpna 1924 se uskutečnil první církevní sněm CČS. Ten se konečně uceleněji zabýval naukovou problematikou církve. Musel také hledat řešení v palčivých otázkách právních, hospodářských i sociálních.¹¹¹

V lednu 1925 byli do čela církve zvoleni čtyři biskupové (Farský, Procházka, Stejskal a Stibor), z nichž Karel Farský byl ustaven patriarchou. Byl to především on, kdo položil základy nové církve jako církve občanské, oproštěné od dogmat a čerpající z odkazu českého protestantismu a husitství. Ve vnějším projevu – oprostili se od „římské“ pompéznosti. Např. kněžský oděv byl tvořen prostým černým hábitem se sametovým černým límcem a rudým kalichem.

Již dříve (v r. 1922) vydal Farský s prof. Kalousem „Československý katechismus“, který se stal oficiální věroučnou publikací CČS. Farského „Návrh nové liturgie“ v polovině

---

¹⁰⁹ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, s. 340.

¹¹⁰ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 195 – 196.

¹¹¹ Srov. KÁBRT Vojtěch: Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpicku se zaměřením na období 1920 – 1930. Ročníková práce UHK, Hradec Králové, 2006, s. 16.

r. 1923 ujednotil bohoslužebné úkony v nové církvi.¹¹² V roce 1925 byli vysvěceni první novokněží, vychovaní již zcela v nové bohoslovecké koleji.

Také církev československá si prožila první krizi, když se vytvořilo křídlo tíhnoucí k pravoslaví, k pravoslavné církvi srbské. Krize vyústila v rozkol a na Moravě se část CCŠ oddělila a vytvořila Českou církev pravoslavnou. V jejím čele stanul dosavadní biskup církve československé Matěj Pavlík, který přijal jméno Gorazd.¹¹³

Konsolidovala se i římskokatolická církev. Když se vymanila z poválečného protikatolického veřejného povědomí, našla v nové republice a ve společnosti své pevné místo. Ne snadno, ale úspěšně. Úbytek věřících šel z větší míry z řad již dříve vlažných, tzv. „matrikových“. V tomto smyslu se „členská základna“ dokonce zkvalitnila.

Církev dosáhla toho, že byly přijaty kompromisy např. v právu manželském (civilní sňatek nebyl povinný) a že v průběhu dvacátých let nedošlo k politickému projednávání odluky církve od státu. Za svůj neúspěch si věřící politici (lidovci) kladli především uzákonění povolení rozvodu a rozluky manželské a zavedení pohřbu žehem.

V březnu 1925 se v parlamentu rozhořel „boj o svátky“. V protikatolickém duchu se spojila většina stran a zrušila některé církevní svátky. Současně nově zavedla 1. máj a (Husův) 6. červenec.¹¹⁴

Československá lidová strana se díky obratnosti Jana Šrámka držela v popředí české politické scény a spolupodílela se na řízení státu. V této souvislosti je třeba poznamenat, že Msgre. Šrámek byl jedním z členů „pětky“, tj. neformálního orgánu vůdců pěti hlavních stran v období od r. 1921 do přelomu let 1925 - 1926. Kromě něj „pětku“ tvořili Rudolf Bechyně za sociálně demokratickou stranu, Jiří Stříbrný za národní socialisty, Antonín Švehla za agrární stranu. Stranu národně demokratickou zastupoval Alois Rašín a po jeho násilné smrti Karel Kramář.¹¹⁵

---

¹¹² Srov. KAŇÁK Miroslav: Dr. Karel Farský, s. 61.

¹¹³ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 321.

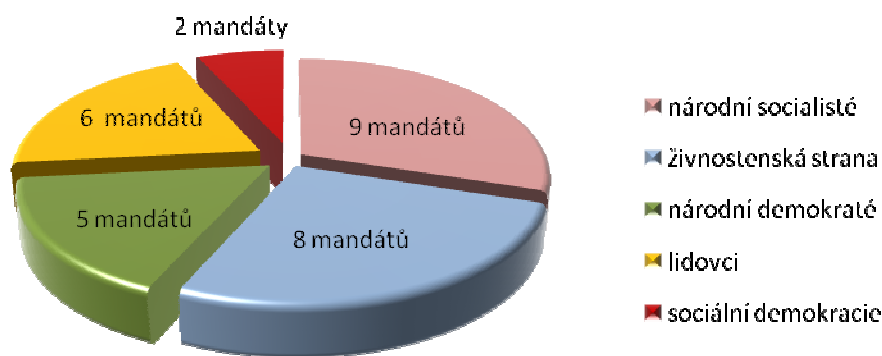
¹¹⁴ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, s. 338 – 340.

¹¹⁵ Srov. KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, s. 153.

5.3 Poměry v Červeném Kostelci

V průběhu let 1922 a 1923 propukla velmi silně kalamita bekyně mnišky, škůdce lesních porostů. V okolí Červeného Kostelce byly velmi zasaženy komplexy lesů za Olešnicí, u Zábrodí, mezi Lhotou a Havlovicemi, nad Horním Kostelcem a za Bohdašínem. Až deseticentimetrová vrstva trusu žravých larev zbarvila lesy do červena. Vápnění lesů a mechanické ničení nebylo příliš platné. Až trvalé deště na jaře roku 1923 a následně chladné léto kalamitu mnišky zastavilo. S důsledky této lesní pohromy se vlastníci lesů vypořádávali ještě několik následujících let.¹¹⁶

Při volbách do zastupitelstva města Červený Kostelec dne 16. září 1923 opět nejvíce uspěli národní socialisté. Volební zisk posunul 9 jejich kandidátů do zastupitelské funkce. Jen o jeden mandát méně získala živnostenská strana. Lidová strana dostala 6 křesel, o dvě více než při poslední volbě. Do třicítky doplnilo zastupitele 5 národních demokratů a znovu jen 2 sociální demokraté. Starostou se stal Antonín Vlček, obchodník. Do funkcí náměstků byli zvoleni učitel Alois Hroneš a obchodník Jan Hrubý z kandidátky lidovců. Po odstoupení Antonína Vlčka v r. 1925 byl starostou zvolen národní demokrat František Novák.¹¹⁷

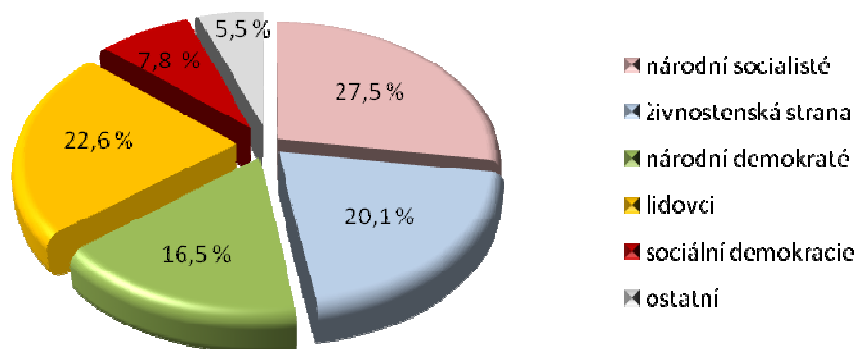

Podobné bylo rozložení voličské přízně při celostátních volbách do Národního shromáždění v r. 1925. Národní socialisté obdrželi od voličů v Červeném Kostelci 27,5% hlasů, lidovci 22,6%, živnostníci 20,1%, národní demokraté 16,5%, sociální demokraté

¹¹⁶ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 109.

¹¹⁷ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, s. 23 – 25.

7,8% a ostatní strany dohromady 5,5%. V souběžné volbě do Senátu byl rezultat obdobný.¹¹⁸ V porovnání s výsledky parlamentních voleb v r. 1919 je patrná stabilní obliba českých socialistů a živnostníků. Největší vzestup je patrný u lidové strany, naopak k propadu došlo u národních demokratů.

Jedním z palčivých problémů města, které muselo vedení urychleně začít řešit, byl nedostatek bytů. Bylo proto rozhodnuto o zakoupení, vypuštění a vysušení rybníka Rybčina, který svým bažinatým koncem zasahoval téměř do středu města a výrazně bránil jakémukoliv rozvoji. Živá stavební činnost se rozběhla i jinde v katastru města, např. v místě dnešní Husovy ulice. S podporou státu vznikaly obecní domy s větším počtem bytů, ale stavěli individuálně také podnikatelé a majetnější lidé.¹¹⁹ Pokračovalo se s elektrifikací města, započatou již před 1. světovou válkou.¹²⁰ V roce 1925 byla zahájena stavba chlapecké školy (dokončena v roce 1927). Ještě předtím – 3. 8. 1924 byl položen základní kámen městského divadla v prostoru pod kopcem Chrby.¹²¹ Rozšíření se nevyhnulo ani městskému hřbitovu, který již svou rozlohou nevyhovoval. Na straně severovýchodní byl proto zakoupen sousedící pozemek a firma stavitele Faifra v r. 1925 provedla obehnání

¹¹⁸ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 293.

¹¹⁹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 133 – 138.

¹²⁰ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 150.

¹²¹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 168 – 169.

nových hřbitovních ploch kamennou zdí.¹²²

O růstu obyvatel ve městě vypovídá srovnání počtu nově narozených a počtu zemřelých občanů. V období let 1920 až 1924 se narodilo celkem 449 dětí a zemřelo 282 osob. K tomu je třeba připočíst další nové obyvatele města, kteří se přistěhovali za prací.¹²³

Velmi bohatý byl spolkový život ve městě. Kronikář města Jiří Šolc napočítal na šedesát rozličných spolků různě početně zastoupených.¹²⁴

V čele početně silné lidové strany v Červeném Kostelci stál v r. 1922 František Hejda. Angažovali se také oba katecheté, zejména P. Jan Řezníček, který zastával funkci vzdělavatele. Katecheta Vojtěch Hernych byl jednatelem. Mezi významné osobnosti strany lidové ve městě patřil Josef Stříhafka, dlouholetý starosta Lhoty, Josef Sedláček, Vendelín Dvořáček z Olešnice, Jiří Možíš, Antonín Matýs, Jan Hrubý a Josef Kotýk. V řadách funkcionářů bylo i vícero továrních dělníků a mistrů. Místní organizace měla tato strana i v Olešnici, ve Lhotě, ve Stolíně a v Horním Kostelci. Všude, s výjimkou Bohdašína, fungovala tělovýchovná organizace Orel. Bohatou spolkovou činností katolíků ve dvacátých letech doplňovala Jednota katolického lidu s asi 200 členy. Není divu, že se lidovci mohli pustit do tak rozsáhlého projektu, jakým byla stavba Lidového domu ve Svatojakubské ulici, který se následně stal zázemím nejen pro aktivity spolků, ale významným kulturním a společenským centrem celého města.¹²⁵

Jak jsem již uvedla, významnou složkou farnosti byla organizace Orla. Sdružovala v Červeném Kostelci asi 200 aktivních členů. V čele této organizace stál katecheta Jan Řezníček a Josef Matyska. Pravidelných cvičení se účastnilo 20 – 30 mužů, 30 dorostenců, 50 žáků. Navštěvovali i pořádali četná okrsková cvičení a pořádali i zábavy, např. věnečky či besídky. Kromě cvičení se rozvíjela lehká atletika a sportovní hry, zejména odbíjená. Velmi aktivní byla orelská organizace v Olešnici. Historik Jiří Šolc ve své publikaci připomíná velké orelské cvičení u lesa Leštiny v roce 1923. Obcí Olešnice prošel krojovaný průvod (191 čtyřstupů), po kterém sloužil P. Řezníček mši svatou. Odpolednímu

---

¹²² Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 154.

¹²³ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 188.

¹²⁴ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 205.

¹²⁵ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 121.

cvičení trochu vadil blátivý terén. Za zmínku stojí, že z řad mladých olešenských orlů vyšli později tři kněží.¹²⁶

Ve dnech 23. – 25. května 1922 udělil biskup Dr. Karel Kašpar v červenokostelecké farnosti svátost biřmování celkem 1 738 biřmovancům z řad dětí, mládeže i dospělých. Zároveň slavnostně posvětil základní kámen ke stavbě lidového katolického domu nedaleko lesa Občiny.¹²⁷ Stavba byla rychle provedena a dům byl k používání otevřen dne 5. listopadu 1922. První akcí uspořádanou v nových prostorách byl koncert kostelecké hudební kapely.

Náklady na stavbu byly vyčísleny na cca 600 000 Kč.¹²⁸ Následující jaro získala stavba venkovní omítku a pokračovalo se v přístavbě především velkého sálu. Až dne 30. srpna 1925 byl kompletní Lidový dům slavnostně vysvěcen opatem Methodem Zavoralem ze Strahovského kláštera a prelátem Dr. Reylem, kanovníkem z Hradce Králové.¹²⁹ Jak uvádí Jiří Šolc ve své publikaci Červenokostecko 1890 - 1945, zúčastnilo se slavnosti asi jeden a půl tisíce občanů města a hostů. Byl uspořádán také průvod městem. Protože ve stejném roce bylo dostavěno Tylovo divadlo, získali občané Červeného Kostelce k užívání hned dva velké sály pro kulturní i jiné akce s mnoha diváky. Kromě divadla a koncertů se v Lidovém domě pořádaly také slavnosti, zábavy a plesy.¹³⁰ V březnu 1924 zde sehráli členové místní organizace Čsl. strany lidové spolu s ochotníky z Hradce Králové a s některými členy kosteleckého pěveckého spolku „Záboj“ Smetanovu operu Prodaná nevěsta.¹³¹

S lidovou stranou ve městě se v průběhu dvacátých let snažila soupeřit organizace národních socialistů. Jedním z „protitahů“ byla neskrývaná angažovanost mnohých členů při formování církve československé.¹³²

V květnu 1924 došlo k obnovení malby v chrámu sv. Jakuba. Při tom se provedly

---

¹²⁶ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 190 – 191.

¹²⁷ Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 156 – 158.

¹²⁸ Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 1, s. 65.

¹²⁹ Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 163.

¹³⁰ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 121.

¹³¹ Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 1, s. 94.

¹³² Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 123.

také opravy zlacení soch, oprava elektrického vedení a další, rozsahem drobné práce, např. vyčištění píšťal a varhanních měchů. Většinu z nákladů ve výši 25 612 korun zaplatili věřící farnosti ze svých darů. Po skončení opravy kostela musel děkan P. Karel Bauch čelit stížnosti okresní politické správy v Náchodě, že nechal provést výmalbu. Věc řešil Státní památkový úřad v Praze, který nejenže nový vzhled interiéru kostela vzal na vědomí, ale navrhl řešit také opravu hlavního průčelí a štítu.¹³³

Církev československá měla od počátku nadepsaného období pronajatý dům čp. 305 „u Kahlerů“ v Jakubské ulici. Bohoslužby však konala ve hřbitovní kapli. Uvnitř nové církve probíhalo tříbení názorů na podobu obřadů, např. na průběhy pohřbů. Pro neshody s radou starších (vedenou Augustinem Štěpánským) v těchto otázkách a v otázce služného odešel na podzim roku 1921 farář Hynek Široký do Hronova.

Spory pokračovaly i za jeho nástupce bratra Václava Zemana, který nastoupil ke dni 1. ledna 1923. Václav Zeman situaci v náboženské obci snášel jen do 17. září 1923, kdy se s manželkou a dětmi bez rozloučení odstěhoval kamsi do Slezska. Do Kostelce se již nikdy nevrátil. V následném období dojížděl sloužit obřady v místní obci farář ze sousední Rtyně v Podkrkonoší.¹³⁴ Teprve na sklonku roku 1923 byla většina sporných otázek vyřešena a farář Hynek Široký byl požádán, aby se vrátil na (mezitím opět) uprázdněné místo.

Kostelecká obec církve československé se dočkala státního uznání 6. září roku 1923.¹³⁵ V prosinci 1923 došlo při první řádné valné hromadě k volbě nové rady starších. Předsedou rady starších se stal pan Josef Kahler, obchodník. V devítičlenné radě převažovaly osoby zabývající se obchodem (celkem 5), Rudolf Cimr a Josef Hurdálek byli učitelé a radu starších doplňovali tovární úředník Jan Líkař s kovářem Josefem Urbanem. Volbou nové rady starších byl dán předpoklad pro upevnění a další „rozkvět“ sboru. Pro členy sboru starší 16 let byla zavedena náboženská daň ve výši 12 korun na osobu ročně. Krátce předtím - při příležitosti vysvěcení nové modlitebny náboženské obce církve československé ve Rtyni v Podkrkonoší dne 28. září 1923 - zavítal i do Červeného Kostelce biskup východočeské diecéze Gustav Procházka. Zúčastnil se večerního představení v domě „U Kahlerů“.¹³⁶ Představení nacvičil dramatický odbor místní náboženské obce.

---

¹³³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 160.

¹³⁴ Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 39 a s. 73.

¹³⁵ Srov. KÁBRT Vojtěch: Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpícku se zaměřením na období 1920 – 1930. Ročníková práce, Hradec Králové, 2006, s. 38.

¹³⁶ Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 73.

V této době se rada starších rozhodla zakoupit pronajatý objekt čp. 305 a upravit jej i pro konání bohoslužeb pro případ, že bude muset skutečně vrátit zabranou hřbitovní kapli. K uzavření kupní smlouvy došlo 29. září za cenu 96 000 Kč. Ve sborovém domě měly být konány – tak jako již nyní – přednášky, schůze a divadelní představení. Jelikož v tomto objektu nemohl být zavěšen zvon, byla postavena provizorní dřevěná zvonice pod hřbitovem na zahradě pana Eisenmanna.¹³⁷ Pro zajímavost je možno uvést, že dům „U Kahlerů“ kdysi postavila jako svůj spolkový dům místní organizace křesťansko – sociální strany (předchůdce nynější strany lidové).

Nová rada starších fungovala ve zvoleném složení jen do května roku 1924. Pro nedostatek času se museli členství v radě vzdát Josef Urban, Josef Lesk a učitel (a zároveň kronikář města) Josef Hurdálek. Další člen rady Antonín Vymetal odstoupil pro ideové rozpory s bratrem farářem. V nové doplňovací volbě 11. května se novými členy rady starších stali farář Hynek Široký, stavitel R. Dvořáček, obchodník Antonín Rýznar a Josef Mýl. Ve funkci předsedy rady Josefa Kahlera vystřídal Rudolf Cimr.¹³⁸

Téhož roku, konkrétně 2. srpna 1924, náboženskou obec v Červeném Kostelci navštívil zakladatel církve československé Karel Farský. Návštěva proběhla klidně, skromně, bez hlučného vítání či vyzvánění. Dr. Farský pronesl ve sborovém domě delší řeč o poměrech v československé církvi.¹³⁹ Mimo jiné uvedl, že se intenzivně pracuje na detailech nauky nové církve. Byla již vydána pevnější pravidla pro sloužení obřadů, pro chod náboženských obcí i církve jako celku. (Nutno podotknout, že Dr. Farský byl krátce předtím – v červnu 1924 – zvolen biskupem západočeské diecéze a zároveň patriarchou CČS). Kladně hodnotil, že náboženské obce v oblasti pod Jestřebími horami působí velmi aktivně, kromě jiného ve vyučování náboženství na školách.

Vyostřený vztah mezi náboženskou obcí katolíků a československých ve městě a jeho okolí byl po celé období stále dost napjatý. Oba tábory si vzájemně vyčítaly křivdy a ostražitě sledovaly aktivity druhé strany. Teprve po vrácení hřbitovní kaple zpět katolíkům začala se situace postupně uklidňovat. Nejdéle přetrvávaly dohady a drobné spory o to, zda může být vysvěceným umíráčkem zvoněno i při úmrtí nekatolíka. Jako příklad lze uvést

---

¹³⁷ Srov. HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 9.

¹³⁸ Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 95.

¹³⁹ Srov. HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 10 – 11. a též Pamětní kniha Červeného Kostelce, kniha 1, s. 110.

situaci ve Stolíně, okrajové části Červeného Kostelce. Katolická farní obec z vlastních prostředků zakoupila do zdejší kaple Panny Marie Pomocnice zvon s obrazem sv. Václava. Dne 7. září 1924 jej vysvětil P. Karel Bauch. Dárci si však vymínili podmínku, že bude sloužit „výhradně kultu církve římskokatolické“. S podobnou podmínkou byly pořízeny nové zvony též v Zábrodí, v Olešnici a ve Všelibeč v průběhu roku následujícího.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰

Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 161 – 162.

6 ROK 1926 – 1930

6.1 Celostátní poměry

Do roku 1924 se československý stát víceméně ustavoval, vytvářel svůj politický systém, střídal vlády v krátkých intervalech. Hospodářství překonalo poválečný útlum a hledalo cesty k oživení. Reálná mzda dosáhla předválečné úrovně až v r. 1925. Zdražování potravin vyvolalo velké demonstrace obyvatel. Nejmohutnější z nich se uskutečnila dne 15. února 1925 v Praze.¹⁴¹ Společnost se musela stabilizovat prakticky ve všech směrech svého života.

Konjunktura hospodářství se ve druhé polovině dvacátých let konečně rozběhla a následně se zlepšily i životní podmínky obyvatelstva. Stavělo se, rozšiřovaly se nejen výrobní kapacity, ale i občanská vybavenost. Odrazilo se to brzy i do nálad ve společnosti. Velký pokrok udělal český venkov. Pozemková reforma podstatně omezila pozemkovou držbu šlechty a církve. Naopak sedláci a statkáři si polepšili a nejchudší vrstvy částečně také. Významný byl kulturní a duchovní vzestup společnosti. Jedním z jeho projevů byl také velký rozvoj vědy.

Je proto možné napsat, že se očekávaná stabilizace ve většině oblastí života dostavila. Následující období se skutečně stalo obdobím prosperity a dobu mezi r. 1925 – 1929 historikové dokonce označují za zlatá léta první republiky. Oslavy 10. výročí vzniku republiky v r. 1928 byly pojaty velkoryse a právem se staly příležitostí k převážně velmi kladnému hodnocení uplynulé cesty mladého státu.

Ve vztahu k zahraničí si Česká republika postupně budovala významnější místo mezi evropskými státy. Jako jeden z následníků Rakouska – Uherska byla řazena mezi poražené státy s řadou nepříjemných důsledků. V zahraniční politice se orientovala především na Francii, ale nedá se říci, že by to vždy byl oboustranně vyvážený vztah.¹⁴²

Silný soused za západní hranicí naší vlasti, prohranou válkou dočasně pokořený, znovu začal zvedat hlavu. V r. 1926 uzavřelo Německo smlouvu o neutralitě se SSSR,

---

¹⁴¹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 372.

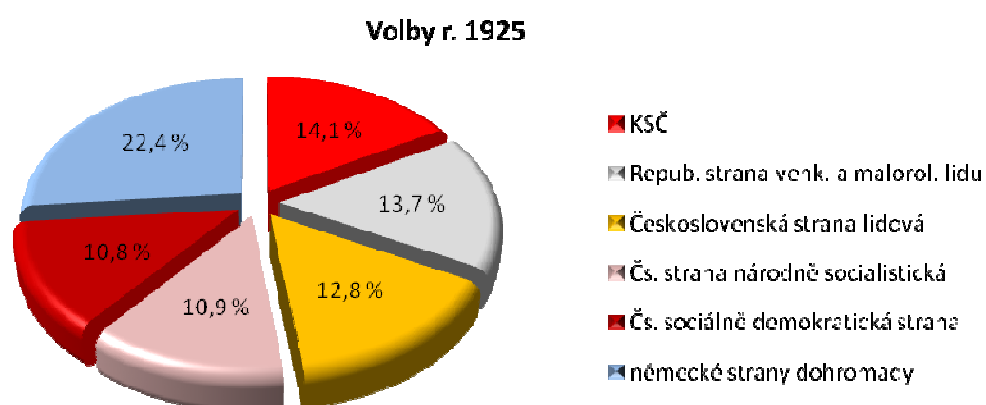
¹⁴² Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 364.

celkem rychle obnovovalo hospodářskou sílu, stabilizovalo vnitřní poměry. Tyto skutečnosti se promítaly i do národnostní otázky v Československu. Němečtí politici začali rozehrávat otázku českých Němců, kterých bylo v ČSR cca tři miliony. Aktivní byly i zahraniční organizace sudetských Němců. Sílily snahy o jakousi „úplnou kulturní autonomii“.¹⁴³

Na domácí politické scéně se sporné otázky soužití Čechů a českých Němců musely řešit velmi často. Teprve po 5 – 7 letech se většina z Němců v Čechách smířila se skutečností, že žijí v československém státě, a jejich zástupci dokonce přijali místo ve Švehlově vládě. K uklidnění však nedošlo. Mimo jiného cítili Němci jako křivdu nová jazyková nařízení, zavedená právě vládou.¹⁴⁴

Zajímavý posun nastal v rozložení sil v českém parlamentu mezi předčasnými volbami dne 15. 11. 1925 a volbami v r. 1929 (výsledky pro české země vyjádřené v procentech):

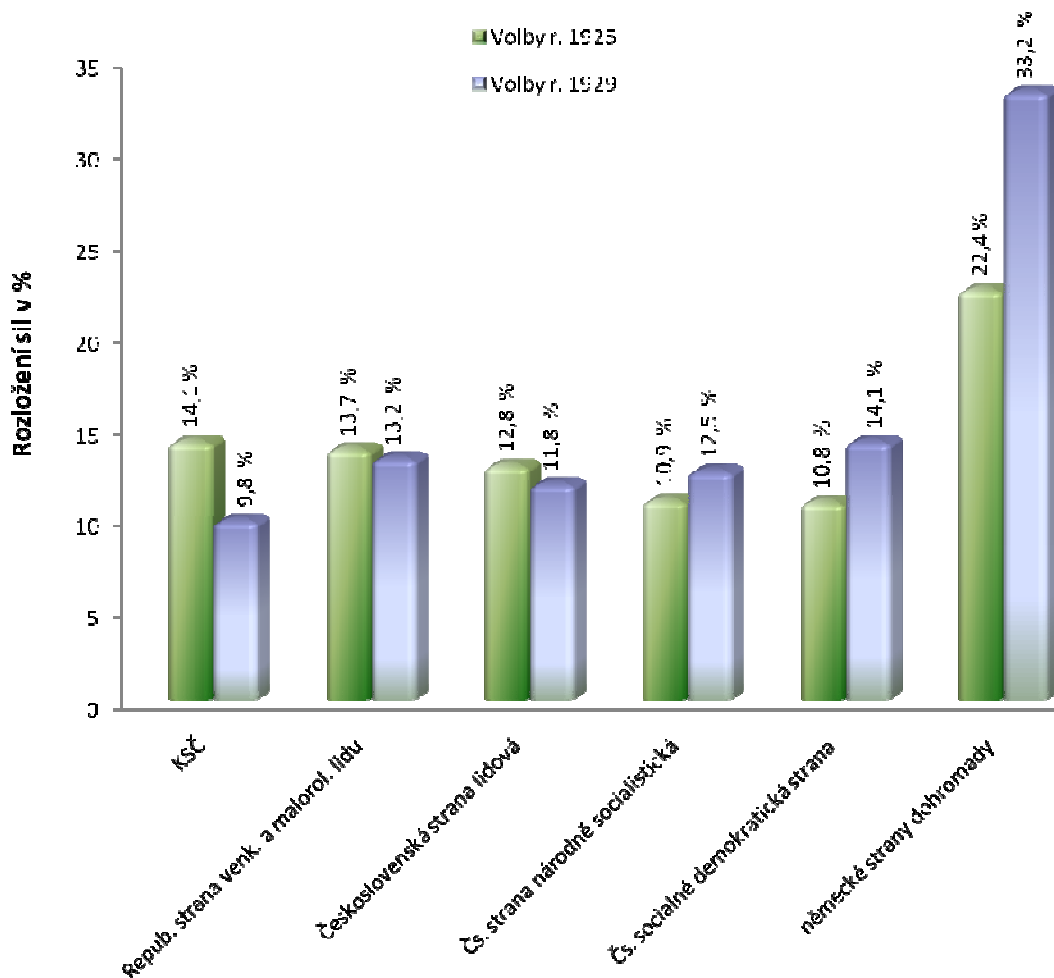
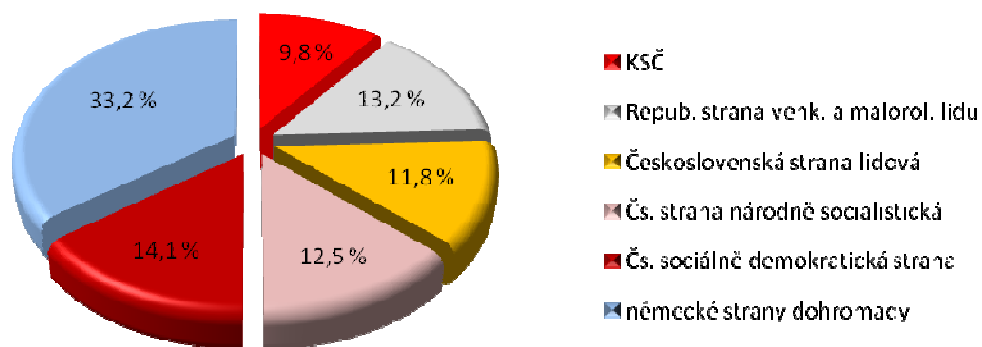
	r. 1925	r. 1929
Rozložení sil v %		
KSČ	14,1	9,8
Republikánská strana venkovského a maloroľnického lidu (agrární)	13,7	13,2
Československá strana lidová	12,8	11,8
Čs. strana národně socialistická	10,9	12,5
Čs. sociálně demokratická strana	10,8	14,1
německé strany dohromady	22,4	33,2

¹⁴³ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 366.

¹⁴⁴ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 383.

Volby r. 1929

Výsledky předčasných parlamentních voleb v r. 1925 přinesly řadu překvapení. Vítězem se stala KSČ (zatím nebolševizovaná, vedená Bohumírem Šmeralem). Sociální demokraté již překonali následky rozkolu s křídlem, které založilo komunistickou stranu,

a opět překonali hranici 10 % voličských hlasů. Volební zisk agrární strany byl neobvykle vysoký vzhledem k tomu, že byl dosažen v průmyslovém státě. Pětiprocentní hranici překonala ještě Živnostenská strana. Neúspěchu a propadu se tentokrát dočkala národní demokracie.

O čtyři roky později – ve volbách v r. 1929 – už byla nejsilnější stranou ČSSD. Evidentně vzala velkou část voličské přízně komunistické straně. Výrazný je vzestup německých stran. Zatím co v r. 1925 kandidovaly v českých zemích tři německé strany, v následujících volbách to bylo pět stran. A jejich společný zisk 33,2 % znamenal velkou politickou sílu v parlamentu. Počet voličů lidové strany klesl z 673 tisíc na 578 tisíc.

V pořadí třetí vláda pod vedením Antonína Švehly (říjen 1926 – únor 1929) připravila daňovou reformu, která byla přijata v červnu 1927. Zaváděly se také změny v sociálním zabezpečení. A k 1. 12. 1928 nabyla platnosti správní reorganizace země.¹⁴⁵

Vojenská prezenční služba byla zkrácena na 18 měsíců. Armádu se podařilo důsledně odpolitizovat. Všichni vojáci byli zbaveni aktivního i pasivního volebního práva a byla zakázána jakákoliv politická agitace.

V květnu 1927 proběhla třetí volba prezidenta republiky. Přestože v politických kruzích panovalo jisté napětí a nebylo to zcela samozřejmé, byl na následující sedmileté období znovu zvolen T. G. Masaryk. Hlasování v parlamentu bylo poměrně těsné, neboť mnoho volebních lístků bylo odevzdáno prázdných.¹⁴⁶

V roce 1929 se celonárodních oslav milénia smrti svatého Václava účastnili i přední představitelé státu, což bylo hodnoceno jako vstřícný krok státu vůči církvi.¹⁴⁷ Naopak velmi nelibě nesl Hrad snahu zejména lidovců spojit oslavy desetiletí československého státu s odvolávkami na jeho křesťanské tradice, svatováclavskou a cyrilometodějskou.¹⁴⁸

Církev československá si po celou dobu udržovala významné postavení mezi církvemi v Československu. Byla stále druhou nejpočetnější a dokonce sílila. Mezi sčítáním obyvatel v letech 1921 a 1930 vzrostl počet osob hlásících se k CČS z 525 tisíc na 793 tisíc. Podle průzkumů byli mezi jejími členy nejvíce lidé, kteří politicky stranili socialistickým stranám, straně živnostenské nebo agrární. Z hlediska zastoupených profesí bylo mnoho

---

¹⁴⁵ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 403 – 404.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 400.

¹⁴⁷ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 573.

¹⁴⁸ Srov. KLÍMEK Antonín: Boj o Hrad, s. 154.

drobných živnostníků a obchodníků, učitelů, nižších úředníků, železničářů, dělníků a lidí, zaměstnaných v zemědělství. Krajské rozdíly byly značné. Např. na Rakovnicku byla CČS velmi silná, rovněž tak ve východních Čechách.

CČS sice neměla ve státě výsadní postavení (počty katolíků byly vždy podstatně větší), ale těšila se přízni státu, neboť svým celkovým věroučným, ale i kulturně politickým zaměřením odpovídala oficiální ideologii státu.¹⁴⁹ Mezi sčítáními 1921 a 1930 se v českých zemích poměr mezi stoupenci hlavních církví příliš nezměnil. V procentickém vyjádření kromě výše uvedených členů církve československé mírně vzrostl i počet katolíků z 76,3% na 78,5%, osob bez vyznání zůstalo přibližně stejně (6,8%) a počet osob hlásících se k židovství klesl již na 1,1%.

V průběhu 20. let se výrazně změnila náboženská orientace učitelů a vychovatelů v českém školství. Před rokem 1930 ve školách působilo už 47% nekatolíků, z toho 31% osob zcela bez vyznání.¹⁵⁰

Církev československá utrpěla velkou ztrátu v červnu 1927, kdy ve věku 47 let zemřel její zakladatel a hlavní představitel Dr. Karel Farský. Urna s jeho popelem byla uložena v Husově sboru v Praze – Dejvicích.¹⁵¹

6.2 Poměry v Červeném Kostelci

Druhá polovina dvacátých let přinesla prosperitu textilního průmyslu, dominantního odvětví na Náchodsku. I když zhodnocování české koruny brzdilo vývoz zboží, přesto poválečná hospodářská konjunktura způsobila, že i Červený Kostelec rostl a bohatl. Počet domů se zdvojnásobil, podnikatelé a výrobci silně investovali do rozšíření a modernizace svých provozoven, stavěly se i veřejné budovy. V roce 1927, dva roky po dokončení divadla J.K.Tyla, byla slavnostně uvedena do provozu chlapecká škola.¹⁵² Postupně byla budována městská kanalizace a od roku 1929 i rozvod vody s vodojemem na Chrbech. Kolem roku 1927 bylo dokončeno vydláždění hlavních ulic města a pokračovalo se dlážděním chodníků.

---

¹⁴⁹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 323 – 325.

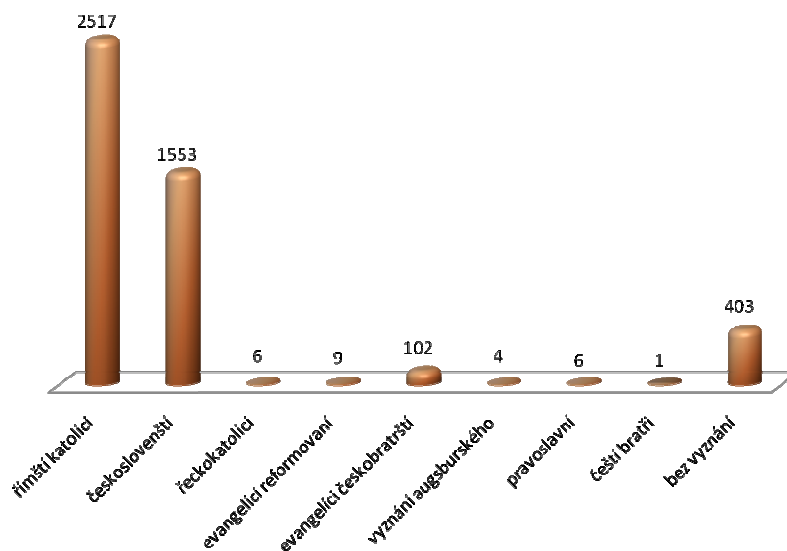
¹⁵⁰ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl I, s. 318.

¹⁵¹ Srov. KAŇÁK Miroslav: Dr. Karel Farský, s. 16.

¹⁵² Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s.202 – 203.

Při sčítání obyvatelstva ke dni 2. prosince 1930 bylo zjištěno, že samotný Červený Kostelec má celkem 4 621 obyvatel, z toho 2 473 žen (53,5%), 2 148 mužů (46,5%). Od r. 1921 ve městě přibýlo 843 osob, čímž teprve byl dorovnán válečný úbytek. Podle národností bylo 4 507 Čechů, 89 Němců, 7 Slováků, 8 Rusínů, 2 Ukrajinci a 8 Židů. Dle příslušnosti k náboženskému vyznání bylo 2 517 římských katolíků (54,5%), 1 553 československých (33,6%), 403 osob bez vyznání (8,7%), 6 řeckokatolíků, 9 evangelíků reformovaných a 102 evangelíků českobratrských (2,4%), 4 osoby vyznání augsburského, 6 pravoslavných a 1 český bratr.¹⁵³

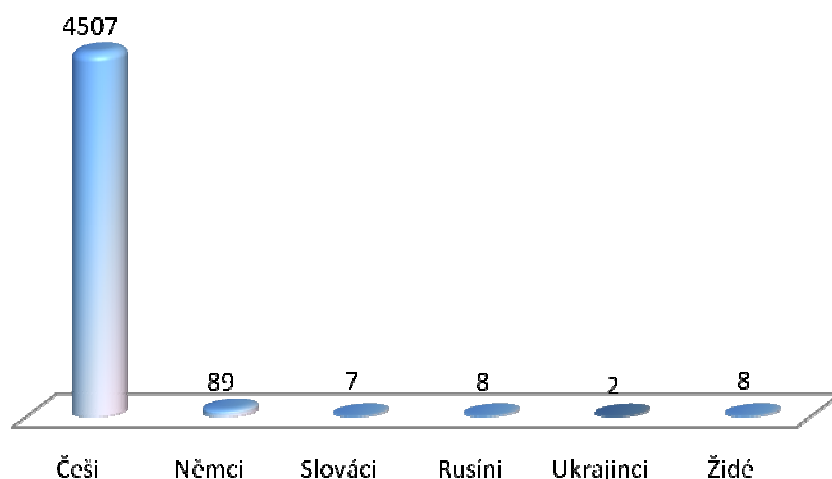
Červený Kostelec počet obyvatel 4621					
muži	2148 / 46,5 %			římští katolíci	2517 / 54,5 %
				českoslovenští	1553 / 33,6 %
				bez vyznání	403 / 8,7 %
		Češi	4507	řeckokatolíci	6
ženy	2473 / 53,5 %	Němci	89	evangelíci reformovaní	9
		Slováci	7	evangelíci českobratrští	102 / 2,4 %
		Rusíni	8	vyznání augsburského	4
		Ukrajinci	2	pravoslavní	6
		Židé	8	čeští bratři	1

¹⁵³

Srov. Pamětní kniha Červeného Kostelce, s. 46 – 49.

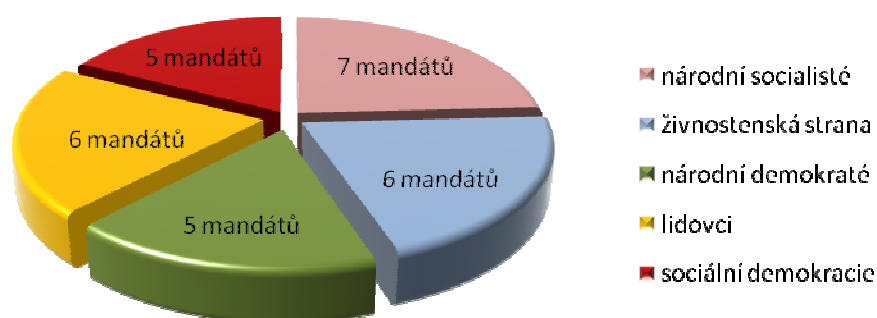

Z těchto výsledků se nejvíce vymyká celostátnímu průměru více než čtyřnásobný podíl osob hlásících se k církvi československé. V celém Československu bylo v té době v CČS 793 386 osob, tj. 7,4% občanů. Logicky bylo v Kostelci nižší zastoupení katolíků (54,5 %) oproti celostátnímu 78,5%. Při srovnání s počty v roce 1921 pozorujeme pouze malý úbytek 2,4% shodně jak u římskokatolické, tak i u československé církve. O 3,3% vzrostl počet osob bez vyznání.

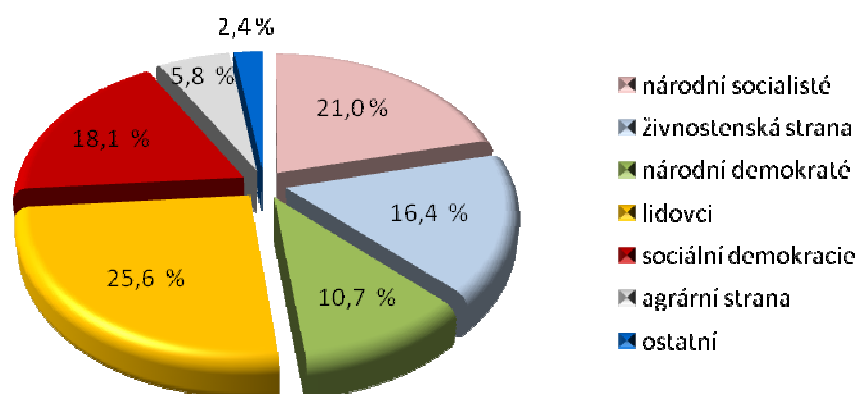
Volby dne 4. března 1928 do zastupitelstva města nepřinesly žádné velké změny v rozložení sil volebních stran. Národní socialisté se stali potřetí za sebou nejsilnější stranou, tentokrát však jen se 7 mandáty. Jejich úbytek více než nahradil volební zisk sociální demokracie (5 zastupitelů). Lidovci a živnostníci získali po 6 mandátech a národní demokraté znovu 5, stejně jako při volbě 1923. Komuniste se do zastupitelstva tentokrát nedostal žádný. Nově ustavené volební uskupení Strana přátel pokroku dostala od voličů jeden mandát. Starostou se stal Josef Hartmann, zvolený za stranu živnostníků, jeho náměstký Alois Hroneš a Josef Doubek. Starosta Hartmann byl uvážlivý člověk. Dosáhl toho, že v tomto funkčním období v zastupitelstvu spolupracovalo všech pět hlavních stran – ku prospěchu celého města.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 116.
a též Pamětní kniha Červeného Kostelce, s. 37 – 39.

Také při celostátních parlamentních volbách v roce 1929 se v Červeném Kostelci a nejbližších vesnicích (Lhota, Stolín, Olešnice) nejvíce odevzdávaly hlasy známým, „osvědčeným“ stranám. Nejvíce získala lidová strana (1097 hlasů), následována národní socialistickou stranou (901 hlas), sociální demokracií (778 hlasů) a stranou živnostníků (704 hlasů). Národní demokraté obdrželi 457 hlasů a agrární strana 250. Volební zisk ostatních stran včetně KSC dosáhl jen asi stovky hlasů.¹⁵⁵

Při porovnání místních volebních výsledků s celkovými výsledky v českých zemích vyniká především zisk lidovců a národních socialistů. Teprve s odstupem třetí zde byla sociální demokracie, celkový vítěz voleb.

Významnou událost zažilo město Červený Kostelec v červenci roku 1926 – **návštěvu prezidenta republiky T. G. Masaryka**. Nutno předeslat, že pan profesor

¹⁵⁵ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s.125 – 126.

Masaryk dobře zná zdejší část severovýchodních Čech již z dřívější doby a má zde četné přátele. Dávno před válkou přednášel v Náchodě, procestoval Policko, poznal Nové Město nad Metují i Hronov. Na letním bytě pobýval ve Velkém Dřevíči, odkud vystoupal na pověstmi opředenou horu Turov. Přes Červený Kostelec tehdy na kole projel do Ratibořic a České Skalice. Velmi dobře poznal také „český koutek“ v nedalekém Kladsku. Ve funkci prezidenta republiky přijíždí však do těchto míst poprvé.

Již v podvečer dne 11. 7. projel pan prezident s doprovodem v otevřeném automobilu po okraji města po silnici od České Skalice do Úpice. Mnoho lidí lemovalo trasu jeho cesty a vyjadřovalo velkou úctu a oddanost prvnímu muži své vlasti. Následující den 12. července před desátou hodinou přijel pan prezident na červenokostelecké náměstí. Celé město bylo velmi krásně vyzdobeno prapory, slavobránami, guirlandami, kyticemi a věnci. Žádná ze škol v širém okolí neučila, práce v továrnách a podnicích byla také zastavena. Každý chtěl vidět a uvítat prezidenta Československé republiky. Jak bývalo v té době zvykem, sokolové, orlové, hasiči a další stáli nastoupeni ve slavnostních uniformách a provolávali slávu. Vyhrávala městská dechová hudba a celé zastupitelstvo města v čele se starostou Františkem Novákem pana prezidenta přivítalo. Před radnicí stála nastoupena také zastupitelstva okolních obcí – Lhoty za Kostelcem, Olešnice, Zábrodí, Horních Rybníků a Horní Radechové. Spolu s panem prezidentem vystoupili z automobilů významné osobnosti jeho doprovodu – ministerský předseda Černý, ministr vyučování Dr. Kramář, ministr sociální péče Dr. Schiezsla, londýnský vyslanec Jan Masaryk, generál Hoppe a další. Hudba zahrála národní hymny a starosta města pronesl vítací projev. V něm mimo jiné seznámil milé hosty s aktivitami v Červeném Kostelci (stavba školy, dobudování divadla, regulace potoka). Prezident Masaryk krátce odpověděl a přijal nádhernou kytici od žákyně kostelecké školy.

U připraveného stolku podepsal městskou pamětní knihu a další knihy. Po programu na náměstí se pan prezident s ostatními hosty odebrali k prohlídce právě postaveného městského divadla J. K. Tyla. Srdečně promluvili s ochotníky i s mecenášem stavby továrníkem Keyzlarem. Tím však jejich krátká návštěva města musela skončit a celá kolona aut se rozjela přes Horní Kostelec do Hronova.¹⁵⁶

Jen o několik týdnů později – dne 1. září 1926 - byl Červený Kostelec poctěn další

---

¹⁵⁶ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 126.
a též Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 203 – 211.

vzácnou a milou návštěvou. Nečekaně přicestoval mistr Alois Jirásek s chotí a dcerou, aby si prohlédl nové městské divadlo J. K. Tyla. S kulturním stánkem se podrobně seznámili a jevíli o vše zájem. Mistr Jirásek vyjádřil radost a obdiv nad takovým dílem a blahopřál všem, kdo se o to zasloužili. Během jejich pobytu v prostorách divadla se rychle shromáždil zástup červenokosteleckých občanů v čele se zástupci města.¹⁵⁷

Církev československá jednala s městem o poskytnutí vhodného pozemku pro stavbu nové modlitebny. Uvažovalo se o jejím umístění v „kulturním koutku“, nedaleko od nového divadla a školy. Nakonec bylo rozhodnuto postavit ji v Jakubské ulici vedle sborového domu čp. 305 na zahradě zakoupené od Pavla Kousala, což se ukázalo jako šťastné rozhodnutí. Základní kámen, dovezený z Žižkova rodného Trocnova, byl slavnostně položen 19. září 1926.¹⁵⁸ Stavbu vyprojektoval a práce řídil stavitel Robert Dvořáček, který byl v té době zároveň místopředsedou rady starších. Za necelý rok byla stavba, nazvaná Žižkův sbor, dokončena a 10. července 1927 byla v přítomnosti biskupa církve československé Gustava Procházky a četných hostů otevřena. Po slavnostních fanfárách ze Smetanovy Libuše a hudební vložce pěveckého sboru pronesl hlavní projev zdejší kněz Hynek Široký, kterému je přičítána hlavní zásluha na rozkvětu náboženské obce v Červeném Kostelci. Vystoupil rovněž předseda rady starších Rudolf Cimr a starosta města František Novák. První bohoslužbu v novém sboru vedl bratr biskup Procházka. Při kázání zdůraznil vzájemnou lásku v duchu Kristově, smířlivost a úctu ke všemu českému. V řadách církve československé musí být stejné místo pro komunistu jako pro fašistu a chrámy církve československé musí sloužit všem, i lidem bez vyznání. Odpoledne program slavnostního dne pokračoval mohutným průvodem ulicemi města za účasti mnoha lidí. Kronikář města Josef Hurdálek uvádí počet shromážděných na 2 tisíce osob.

Kromě sálu pro bohoslužby (300 míst k sezení) obsahuje Žižkův sbor byt pro faráře, kostelníka, ředitele kůru a farní kancelář. Celkové náklady na stavbu sboru, vnitřní úpravu i s vnitřním zařízením i na adaptaci starého sboru (přístavba patra) činily 350 tisíc korun. V tom není zahrnut náklad na pořízení pozemku. Na zaplacení tak veliké částky se podílely státní subvence (130 000 Kč), diecézní rada i dary členů místní obce. Byla vyjednána

---

¹⁵⁷ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 309 – 311.

¹⁵⁸ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 314.

hypotéka a každý člen církve zatížen jakousi daní.¹⁵⁹

Při československé církvi začalo v tomto období působit několik přidružených organizací. Z nich uvádím Sesterské sdružení žen CČS, které mělo asi 150 členek, a ochotnický spolek „Čechoslovák“ (později přejmenován na „Lumír“).

Každoročně ve dnech 5. a 6. července byla organizována veřejná oslava mistra Jana Husa. Nejenom objekty CČS, ale i ulice města bývaly hojně vyzdobeny prapory, obrazy apod.. Místní osvětová komise zajistila vzpomínkovou slavnost s průvodem a následnou odbornou přednáškou k Husovu odkazu. Např. v r. 1926 promluvil kněz Hynek Široký, o rok později odborný učitel A. Mühlstein. Součástí oslav bývalo vystoupení pěveckého sboru či lidový zpěv husitských chorálů. V r. 1927 nacvičili místní divadelní ochotníci divadelní hru J. K. Tyla „Jan Hus“, kterou na ukončení oslav dvakrát předvedli shromážděným občanům.¹⁶⁰

V dubnu roku 1930 skončil své plodné působení v obci církve československé úspěšný kněz Hynek Široký. Na jeho místo přišel Jaroslav Staněk, který zde následně sloužil až do r. 1946.¹⁶¹

V římskokatolické církvi pokračovalo klidné, „standardní“ období. Pod uvážlivým vedením pana děkana Baucha, kaplana a aktivních katechetů prosperovala farnost sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci vcelku velmi dobře. Pokračovalo se například v tradici farních poutí. Procesím se choďovalo jednak do Malých Svatoňovic na jednodenní mariánskou pouť, jednak do Vambeřic v Kladsku. To již byla dvoudenní akce spojená s úctyhodným turistickým výkonem. Poválečný odliv věřících poznamenal svatojakubskou farnost jen kvantitativně, rozhodně ne kvalitativně. Oslabení pozice katolické církve bylo ve městě jen dočasné a krátkodobé.¹⁶²

Celkový rozvoj města se příznivě projevil i vůči církevním stavbám. Velmi solidní výdělky mnohých občanů – farníků – se promítly ve sbírkách na potřeby chrámu Páně. Podařilo se shromáždit větší prostředky a provést opravy, které dříve byly těžko

---

¹⁵⁹ Srov. HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec, 1927, s. 14 – 15. a též Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 372 – 379.

¹⁶⁰ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 2, s. 298 a s. 372.

¹⁶¹ Srov. KÁBRT Vojtěch: Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpicku se zaměřením na období 1920 – 1930. Ročníková práce UHK, Hradec Králové, 2006, s. 37.

¹⁶² Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 187.

proveditelné bez pomoci zvenčí.

Při poutní slavnosti roku 1926 v chrámu sv. Jakuba prošly svěcením další dva nové velké zvony, které dodala dílna „Buřil a Riss“ z Kuklen u Hradce Králové a které zaplatily sbírky farníků spolu s dary od městské záložny a spořitelny. Zvony dostaly jména po sv. Ivanovi, poustevníkovi, a po sv. Janu Nepomuckém. Dr. Hugo Doskočil, rektor biskupského semináře v Hradci Králové, současně se zvony vysvětil i opravený kříž u kostela.¹⁶³

Rok 1927 se stal v římskokatolické farnosti „rokem oprav“. Nejprve zdejší sochař a řezbář Břetislav Kafka opravil a pozlatil barokní sochu Panny Marie na náměstí. Jeho opravou prošla také křížová cesta na hřbitově. A v září začala dlouho uvažovaná venkovní oprava chrámu sv. Jakuba. Kostel včetně věže dostal nové žlaby a oplechování. Řemeslníci stavitele Josefa Faifra také vyspravili a natřeli omítku. Socha patrona sv. Jakuba v průčelí byla pozlacena Břetislavem Kafkou. Rozpočet oprav včetně zlacení činil 33 000 korun. Paní Anna Hanušová z Horního Kostelce poté věnovala prostředky na zakoupení nového křišťálového lustru, který se stal okrasou chrámu Páně.¹⁶⁴

V opravách se pokračovalo i v roce následujícím. Pan děkan dal upravit schody před kostelem a zeď okolo těchto schodů. V létě pak také faru s přílehlými hospodářskými budovami. Opravu provedla místní firma stavitele Josefa Vejra.¹⁶⁵

Z rozhodnutí královéhradeckého biskupa Dr. Karla Kašpara stal se chrám sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci dne 10. června 1928 místem konání vikariátního eucharistického sjezdu. Podle zápisu ve farní kronice se akce velmi vydařila. Slunečné počasí umožnilo slavit zpívanou mši svatou venku u krásně vyzdobeného provizorního oltáře na farní zahradě, kde se spolu se 23 kněžími shromáždilo množství věřících z města i z celého vikariátu. Slavnost skončila velkolepým průvodem vyzdobenými ulicemi města. Dlužno dodat, že se farnost sv. Jakuba na eucharistický sjezd pečlivě připravovala, a to nejen po organizační stránce. Promluvy po tři večery před slavností kázal P. Jan Černý, kanovník z Hradce Králové.¹⁶⁶

Rok 1929 přinesl dvě mimořádné přírodní události s katastrofálními dopady

---

¹⁶³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 164.

¹⁶⁴ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 165.

¹⁶⁵ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 166–167.

¹⁶⁶ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 166–167.

i pro lokalitu města. Na konci ledna nastalo období velikých mrazů, které v Československu i v dalších zemích Evropy trvalo téměř měsíc. Mrazy i přes minus 30 stupňů Celsiových ochromily nákladní i osobní dopravu po železnici, zasáhly hospodářství a způsobily také oběti na lidských životech. Zamrzala vodovodní potrubí, praskaly kolejnice, hynuly ovocné stromy i polní zvěř, na některých školách se nemohlo vyučovat. Například v olešenské škole se neučilo od 18. února po celé 4 týdny.¹⁶⁷

Večer 4. července přehnala se nad Červeným Kostelcem hrozná vichřice s bouří, která sice trvala jen asi čtvrt hodiny, ale způsobila hroznou spoušť na domech, zahradách, lesích, ale též na církevních objektech. Nad kůrem kostela byla zcela shozena střecha, odkryta věž, poškozeny střechy na faře i na hospodářských budovách. Hrůzný pohled skýtal hřbitov - mezi přelámanými stromy ležela celá plechová střecha, stržená ze hřbitovní kaple.¹⁶⁸

Na rok 1929 připadla památka mučednické smrti sv. Václava. V Červeném Kostelci byla k uctění tohoto tisíciletého jubilea dne 21. července s velkou slávou posvěcena socha tohoto světce z dílny Břetislava Kafky a umístěna před hlavním vchodem chrámu. Náklady na pořízení sochy uhradil zdejší katecheta P. Jan Řezníček.¹⁶⁹

Mládež svatojakubské farnosti sdružená v katolické tělocvičné jednotě Orel se 29. června 1929 zúčastnila celostátního sletu v Praze. Kromě více než sta tisíc mladých ze všech krajů republiky přijely také početné delegace tělocvičných spolků z Polska, Anglie, Francie, Belgie, Německa a Jugoslávie. Cvičenci se vraceli nadšeni, zejména ze zjištění, jak mnoho podobně smýšlejících vrstevníků v Praze potkali.

Farníci z Červeného Kostelce byli zastoupeni také při svatováclavských oslavách v Praze ve dnech 26. – 28. září 1929. Památku patrona země české oslavily tisícíhlavé davy z Československa, krajané z jiných zemí, a dokonce ze zámoří. Lebka sv. Václava byla nesena Prahou ke Hradčanům, kde již byly vystaveny korunovační klenoty. Na nádvořích Pražského hradu byl ruch jako v mraveništi.¹⁷⁰

Na jaře roku 1929 musela být prohloubena studna u farní budovy (vrtáním) až

---

¹⁶⁷ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 168 169. také ŠOLC Jiří: Červenokosteletsko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 110.

¹⁶⁸ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 170.

¹⁶⁹ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 170.

¹⁷⁰ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 171.

na hloubku 26 metrů, neboť v suchém období neměla dostatek vody. Práce provedl studnař Alois Svoboda z Náchoda. Novou pumpu dodal zdejší zámečník Josef Matěna za 1 400 korun.¹⁷¹ V Bohdašíně proběhla v neděli 9. června 1929 slavnost svěcení nových zvonů, pojmenovaných po sv. Václavu a P. Marii.¹⁷²

Ve všech kostelech křesťanského světa na svátek sv. Josefa roku 1930 sloužili kněží bohoslužby na úmysl vyřešení tíživého postavení věřících a duchovních (pravoslavných i jiného vyznání) v bolševickém Rusku. Také v Červeném Kostelci zazněly prosby na tento úmysl. Svatý otec Pius XI. vyhlásil den proseb za Rusko po zjištění, v jakých poměrech tam musí církev žít, jak jsou věřící lidé pronásledováni a kostely zavírány, nebo dokonce bořeny.¹⁷³

---

¹⁷¹ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 171.

¹⁷² Srov. Obecní pamětní kniha obce Bohdašína, s. 129.

¹⁷³ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 172.

7 ROK 1931 – 1935

7.1 Celostátní poměry

Za 10 – 12 let, které uplynuly od října 1918, se samostatný československý stát pozoruhodně konsolidoval politicky, hospodářsky i kulturně.¹⁷⁴ Třicátá léta však přinesla do politiky gradaci některých problémů – nacionalismu, komunismu a fašismu.

Soužití Čechů s více než třímilionovou menšinou Němců v ČSR bylo velmi složité a po nástupu fašismu v Německu se obtíže ještě vystupňovaly. Měly na tom vinu ovšem nejen nacionalisté němečtí, ale i čeští. Rovněž vlivem hospodářské krize se začaly projevovat odstředivé tendence. Kromě Němců toužili po osamostatnění také mnozí Slováci, Poláci, Maďaři i Rusíni.¹⁷⁵

Vedle nacionalismu zvedal hlavu též komunismus. Komunistická strana Československa se po r. 1929 výrazně bolševizovala. V obtížných letech krize získávala nezvykle vysokou podporu především mezi proletariátem. Nutno přiznat, že KSCM mistrně rozeštvávala a dle hesla „Čím hůře, tím lépe!“ využívala každou příležitost k posílení svého vlivu.

Fašismus – další z problematických směrů – neovládl žádnou větší českou stranu, ovšem v české společnosti poněkud nabýval na síle a volby v roce 1935 měly ukázat, jak moc. Mezi českými Němci mělo vábení fašistického extrému větší úspěch. Nutno znovu připomenout, že se nezanedbatelná část německého národa ocitla po porážce v r. 1918 v jiném státě, ztratila svá hospodářská a politická postavení v zemi a jen těžko a pomalu se adaptovala na nové podmínky.¹⁷⁶

V květnu roku 1934 byl profesor Masaryk již počtvrté zvolen prezidentem ČSR. Ačkoliv měl více než 80 let věku a zdravotní potíže jej v práci stále více omezovaly, byla jeho volba mnohem jednoznačnější než v r. 1927. Jeho protikandidát Klement Gottwald dostal jen 38 hlasů ze 418 odevzdaných. Dne 16. 5. 1935 podepsal Dr. Edvard Beneš československo – sovětskou smlouvu, která měla zajistit bezpečnost státu před napadením.

---

¹⁷⁴ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 13 – 15.

¹⁷⁵ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 142 a 165.

¹⁷⁶ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 355.

Československá strana lidová stále patřila mezi neopomenutelné součásti koaličních vlád, přestože její postavení po roce 1929 postupně sláblo. Kromě pokračující ateizace společnosti k tomu přispěly některé vnější i vnitřní těžkosti a rozpory. Zhruba v r. 1934 se vedení strany (Jan Šrámek a spol.) definitivně vymanilo z obklíčení opozice, hlinkovců, klerofašistů a konzervativců. Krátce poté – v prosinci 1934 byl Msgre Šrámek s poctami přijat ve Vatikánu a obdržel papežské vyznamenání.¹⁷⁷

Od roku 1929 začala skvělá průmyslová konjunktura ochabovat. ČSR byla závislá na vývozu výrobků a neměla příliš vhodnou skladbu průmyslu. Proto byly dopady světové hospodářské krize v naší zemi tak výrazné.

Na rozdíl od USA nebo Německa nezačala v Československu hospodářská krize šokem, ale postupně. K nastalým potížím v exportu se záhy přihlásily problémy také v zemědělství, kde nastal prudký pád cen produktů. Vedle toho např. výroba konfekce, obuvi, porcelánu byla velmi živá ještě v průběhu celého roku 1930. Konjunktura trvala i v těžkém průmyslu. Pozitivně působily rozjeté programy elektrifikace a výstavba silniční sítě.

V českých zemích krize propukla naplno až v r. 1931. Jak naznačují následující přehledy, klesla výroba v průmyslu o více než třetinu. Hrozivě narostla nezaměstnanost, což mělo dopad až na 3 miliony lidí (nezaměstnaní a jejich rodiny).¹⁷⁸ V r. 1933 krize v Československu neskončila, naopak nejnižší údaje hospodářských ukazatelů jsou z let 1934 a 1935.¹⁷⁹

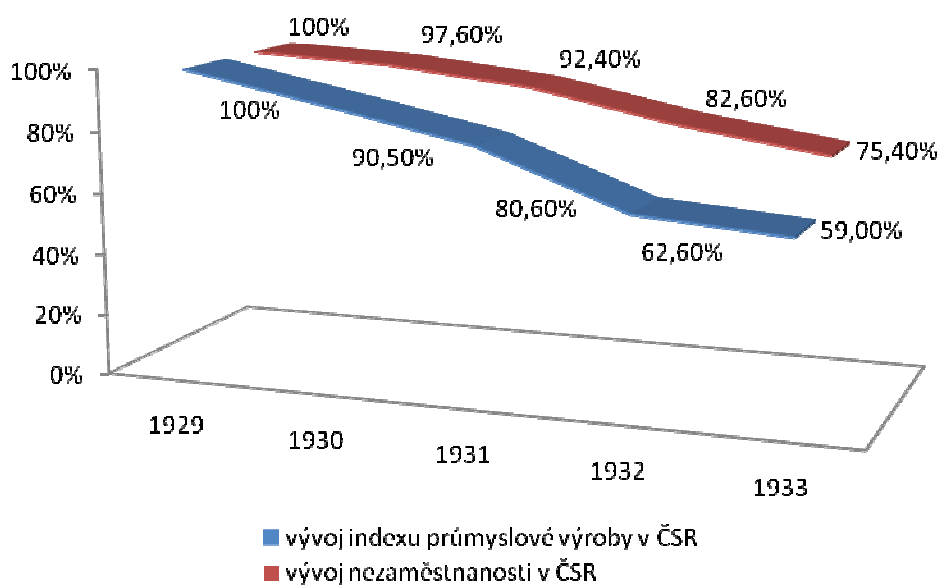
<i>vývoj indexu průmyslové výroby v ČSR</i>	1929	1930	1931	1932	1933
	100%	90,50%	80,60%	62,60%	59,00%

<i>vývoj nezaměstnanosti v ČSR</i>	1929	1930	1931	1932	1933
	100%	97,60%	92,40%	82,60%	75,40%

¹⁷⁷ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 327.

¹⁷⁸ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 34 – 35.

¹⁷⁹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 55.

7.2 Poměry v Červeném Kostelci

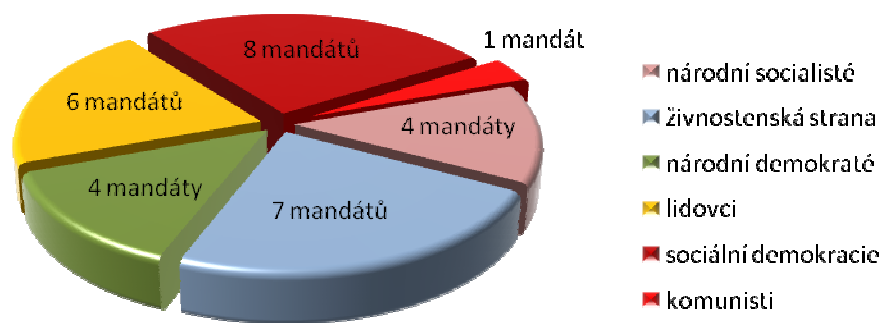
Hospodářská krize na začátku třicátých let rozvoj města Červený Kostelec pouze přibrzdila. Neměla tak výrazný dopad na úroveň života lidí jako v jiných oblastech.

V menších obcích v nejbližší blízkosti Kostelce zvítězili v komunálních volbách roku 1931 opět lidovci, stejně jako tomu bylo ve volbách v letech 1923 a 1927.¹⁸⁰ Teprve za nimi se umísťovaly další volební strany, především národní socialisté, živnostníci či sdružení občanů.

Jinak dopadla volba do městského zastupitelstva v samotném městě. Volilo se dne 8. 5. 1932 a nikdo ani netušil, že zvolení zastupitelé budou vykonávat (vlivem pozdějších válečných událostí) svůj mandát celých 13 let. Rozhádánost místní organizace národně socialistické strany přinesla volební propad této straně. Získala pouze 4 křesla. Nejsilnější stranou se tentokrát stala sociální demokracie s 8 zastupiteli. Živnostníci získali 7 mandátů, lidová strana 6, národní demokraté 4.¹⁸¹ Poprvé se do zastupitelstva Červeného Kostelce dostal i zástupce komunistické strany, tkadlec Karel Drobný.

¹⁸⁰ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 110 – 111.

¹⁸¹ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, s. 51 – 52.

Staronovým starostou byl zvolen Josef Hartmann, jeho prvním náměstkem Josef Doubek a „vládu tří Josefů“ doplnil náměstek Josef Kotýk, řídící učitel ve výslužbě. Ke dni 1. července 1933 se J. Hartmann náhle vzdal starostenské funkce kvůli odchodu z města. Proto nastal posun ve vedení Červeného Kostelce. Novým starostou byl zvolen Josef Doubek a prvním náměstkem Josef Pavlů.¹⁸²

6. prosince 1931 se ujal úřadu biskupa královéhradecké diecéze nově jmenovaný Dr. Mořic Pícha, dosavadní kanovník u sv. Víta v Praze. Se souhlasem Zemského úřadu v Praze uspořádala farnost sv. Jakuba charitní sbírku v měsíci říjnu a listopadu 1931. V penězích se vybralo asi 5 tisíc korun. Místní akciová továrna navíc věnovala větší množství flanelové i bavlněné látky. Mnoho chudých bylo ze sbírky poděleno.

Pan Antonín Záliš, pokrývač ze Lhoty, vytvořil novou střechu na sanktusníku kostela sv. Jakuba. Později provedl odbornou opravu také střechy nad hlavní lodí chrámu a na střeše fary. Uvnitř kostela po obou stranách hlavního oltáře byly umístěny nové sochy sv. Terezičky a blahoslavené Anežky Přemyslovny od místního sochaře a řezbáře Břetislava Kafky. Náklady na jejich pořízení pokryly dary dobrodinců kostela.

P. Karel Bauch vysvětil 29. května 1931 novou kapličku Panny Marie Pomocnice ve Stolíně a poté v ní byla slavena první pouť. Paní Marie Malinová zakoupila pro kapli krásný kalich a 6 svícňů. Opravou prošla také kaple Nanebevzetí Panny Marie v Bohdašíně v roce 1933. Zaplacená byla ze sbírek místních katolíků.¹⁸³

¹⁸² Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 116 – 117.

¹⁸³ Srov. Obecní pamětní kniha obce Bohdašína, s. 140.

Na svátek sv. Václava roku 1933 byla posvěcena a před kostel umístěna socha sv. Ludmily. Nechal ji zhotovit zdejší katecheta Msgre. Jan Řezníček a stála asi 17 tisíc korun. Před chrámovým průčelím spoluvytváří se svatováclavskou sochou důstojný vstupní prostor.

Na rohu farské zahrady vyrostl v listopadu téhož roku stánek s katolickým tiskem. Jeho provozovatelem se stali „Orlové“. Na stavbu stánku přispěl i děkan Karel Bauch. Bylo dohodnuto, že duchovní správa může dát provizorní stavbu odstranit, nebude-li spokojena s činností provozovatele. V průběhu roku 1934 bylo vydlážděno okolí kostela a věže až k náměstí. Při té příležitosti musely být přeloženy a opraveny schody před hlavním vchodem do chrámu Páně.¹⁸⁴

Dne 21. června 1934 byl na věž chrámu zavěšen nový zvon se jménem po patronu kostela sv. Jakubovi Větším. Dodala jej zvonařská firma Manoušek z Brna. Většinu ceny uhradil děkan Bauch. Proto je symbolické, že v tentýž den pan děkan Karel Bauch zemřel v důsledku kratší nemoci ve věku 79 let.¹⁸⁵ Ve zdejší farnosti horlivě působil celých 30 let (od 24. 4. 1904). Na poslední cestu ke kněžskému hrobu na zdejších hřbitově jej doprovodilo velké množství vděčných farníků. Farnost pak asi 3 týdny spravoval dosavadní kaplan P. Josef Hurych. V polovici července byl dočasným administrátorem ustanoven P. František Vosáhlo, kaplan v Úpici, a to až do nastoupení nového faráře. K tomu došlo dne 1. dubna 1935 a novým správcem kostelecké farnosti se stal P. Jaroslav Žďárek. Děkan Žďárek, narozený 12. 2. 1873 ve Vysokově u Náchoda, se ve službě církvi osvědčil již na předcházejících kněžských působištích. Do Červeného Kostelce přicházel po 17 letech v Chvalkovicích. Kosteletci pro něho uchystali srdečné přivítání. Sám později zapsal do kroniky, jak byl mile překvapen, že mu až k okraji města vyšel naproti velký zástup mladých i starých, dvě kapely a hasičské sbory, aby jej doprovodili ke kostelu. První měsíce vedl farnost bez kaplana, pouze s výpomocí obou již penzionovaných katechetů – Jana Řezníčka a Vojtěcha Hernycha. Ke dni 1. 9. 1935 byl do farnosti ustanoven kaplanem Josef Turek. Naopak katecheta Vojtěch Hernych byl po více než třicetiletém neúnavném působení v Červeném Kostelci přeložen do Ústí nad Orlicí.¹⁸⁶ Asi 150 farníků červenokosteleckých společně s duchovním správcem P. Jaroslavem Žďárkem a P. Janem

---

¹⁸⁴ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 173 – 175.

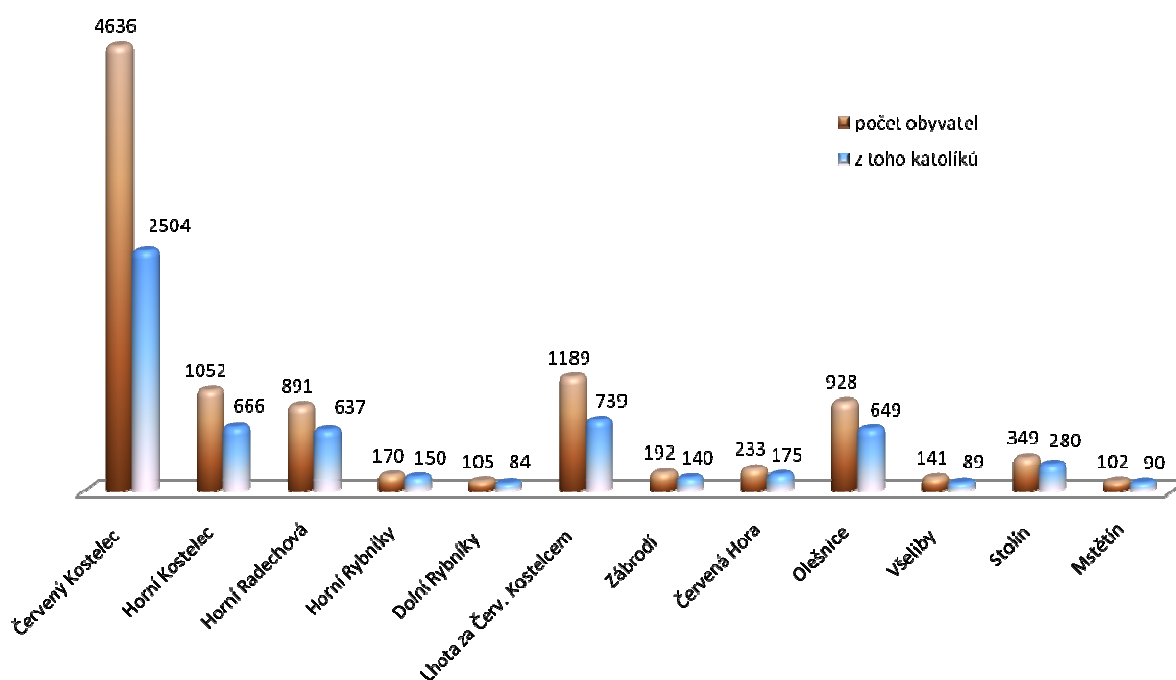
¹⁸⁵ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, s. 59.

¹⁸⁶ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 176.

Řezníčkem odjelo na celostátní sjezd katolíků do Prahy ve dnech 27. – 30. června 1935.¹⁸⁷

Při sčítání obyvatelstva, prováděného Státním statistickým úřadem v Praze ke dni 1. 12. 1935, měl Červený Kostelec společně s okolními vesnicemi úhrnem 9 988 obyvatel. Z toho se 6 203 lidí hlásilo ke katolickému vyznání.¹⁸⁸

	počet obyvatel	katolíků
Červený Kostelec	4636	2504
Horní Kostelec	1052	666
Horní Radechová	891	637
Horní Rybníky	170	150
Dolní Rybníky	105	84
Lhota za Červeným Kostelcem	1189	739
Zábrodí	192	140
Červená Hora	233	175
Olešnice	928	649
Všeliby	141	89
Stolín	349	280
Mstětín	102	90

Při porovnání počtu osob hlásících se k římskokatolickému vyznání v letech 1921

¹⁸⁷ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 177.

¹⁸⁸ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 175.

a 1935 snadno zjistíme, že při (pochopitelném) nárůstu počtu obyvatel města Červeného Kostelce a jeho „satelitních“ obcí o cca 600 osob kleslo procento zastoupení katolíků v populaci jen mírně – ze 66,4% na 62,1%.

To je velmi lichotivý výsledek oproti většině jiných míst v republice, kde byl zaznamenán především výrazný nárůst počtu osob bez vyznání. Současně je to svědectvím o dobré úrovni pastorační práce místních kněží.

Náboženská obec církve československé v Červeném Kostelci rozvíjela také dále svoji činnost. Období první poloviny třicátých let bylo již klidnější než dříve. Nedorozumění a „naschvály“ s katolíky již ustaly. V dubnu roku 1930 nastoupil na místo faráře Jaroslav Staněk (působil zde až do r. 1946). U Žižkova sboru byla zahrada, na které se konávaly různé slavnosti. Každoročně tu byla uctěna památka mistra Jana Husa. Někdy zde koncertovala i městská dechovka.¹⁸⁹ František Žilka, profesor Husovy fakulty v Praze, dokončil v r. 1933 moderní český překlad Nového zákona.¹⁹⁰

---

¹⁸⁹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 186 – 187.

¹⁹⁰ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl III, s. 248.

8 ROK 1936 – 1939

8.1 Mezinárodní události

V r. 1937 vydal papež Pius XI. encykliku „Mit brennender Sorge“, obsahující protinacistické ostří.¹⁹¹ Papež ji vydal jako reakci na nacismus a jeho vládu v Německu. Popisuje těžkou situaci církve a porušování konkordátu ze strany Třetí říše. Odsuzuje filozofické základy nacismu – rasismus a vypjatý nacionalismus. Orgány nacistického Německa ji označily za útok proti nim a Hitlerova vláda perzekvovala jednotlivce podílející se na distribuci encykliky. Ukázalo se, že otevřená kritika nacismu ze strany papeže nemůže mnoho věcí změnit, jasně však formulovala neslučitelnost podpory fašismu s katolickou vírou.¹⁹² Souběžně s touto encyklikou vydal papež i encykliku Divini redemptoris, odsuzující komunistickou ideologii a s ní spojený ateismus.¹⁹³ Pius XI. výslovně odsoudil rasismus, Třetí říši a perzekuci Židů i v nevydané encyklice Humani generis unitas (O jednotě lidské rasy), z níž Pius XII. později použil část textu odsuzujícího rasismus.¹⁹⁴

8.2 Celostátní poměry

Po roce 1935 se situace československého státu zdramatizovala. Demokratické uspořádání státu bylo ohroženo, stejně tak zahraniční bezpečnost. Do slovníku stran se etabloval termín „obrana státu“. Odstředivé protičeské síly v oblastech s větším zastoupením německy mluvícího obyvatelstva posilovaly i za přispění peněz z Německa a připravovaly se na rozhodující střetnutí. Vlivem stále sílícího Německa a ústupných velmocí (Francie, Velká Británie) docházelo k postupné izolaci Československé republiky na zahraniční scéně.¹⁹⁵ Události na celostátní úrovni v tomto období výrazně poznamenaly parlamentní

---

¹⁹¹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 327.

¹⁹² Srov. Wikipedie, otevřená encyklopedie: Mit brennender Sorge.
http://cs.wikipedia.org/wiki/Mit_brennender_Sorge, (17. 3. 2009).

¹⁹³ Srov. Wikipedie, otevřená encyklopedie: Divini redemptoris.
http://cs.wikipedia.org/wiki/Divini_redemptoris, (17. 3. 2009).

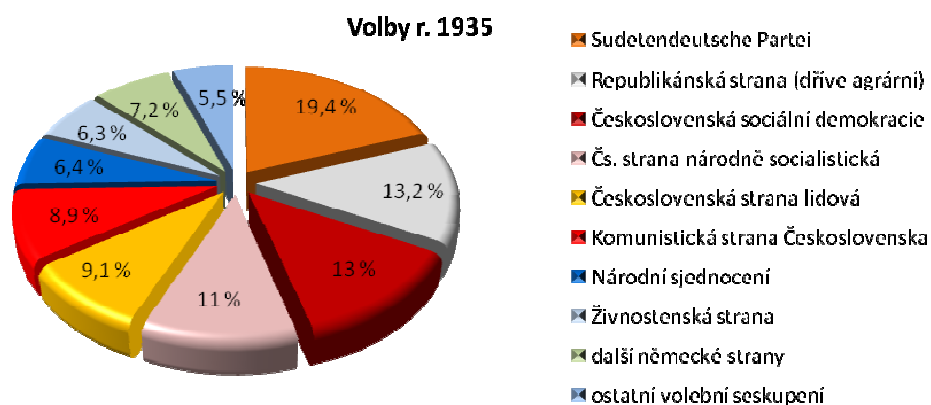
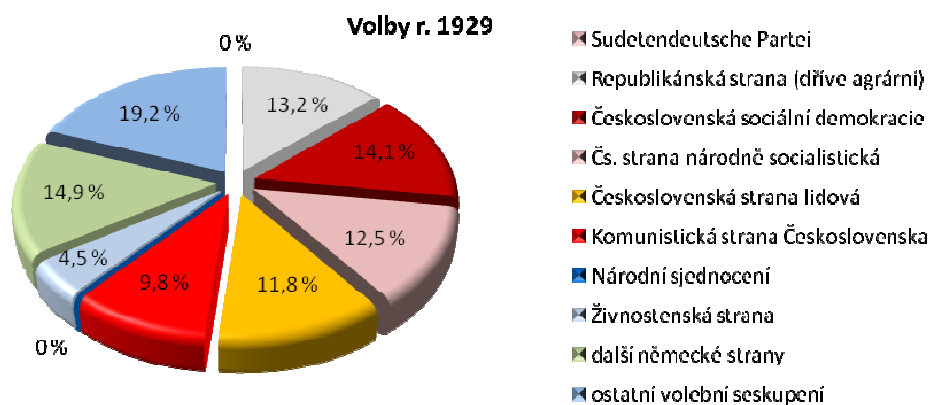
¹⁹⁴ Srov. Wikipedie, otevřená encyklopedie: Encyklika Pia XI.
http://cs.wikipedia.org/wiki/Encyklika_Pia_XI, (17. 3. 2009).

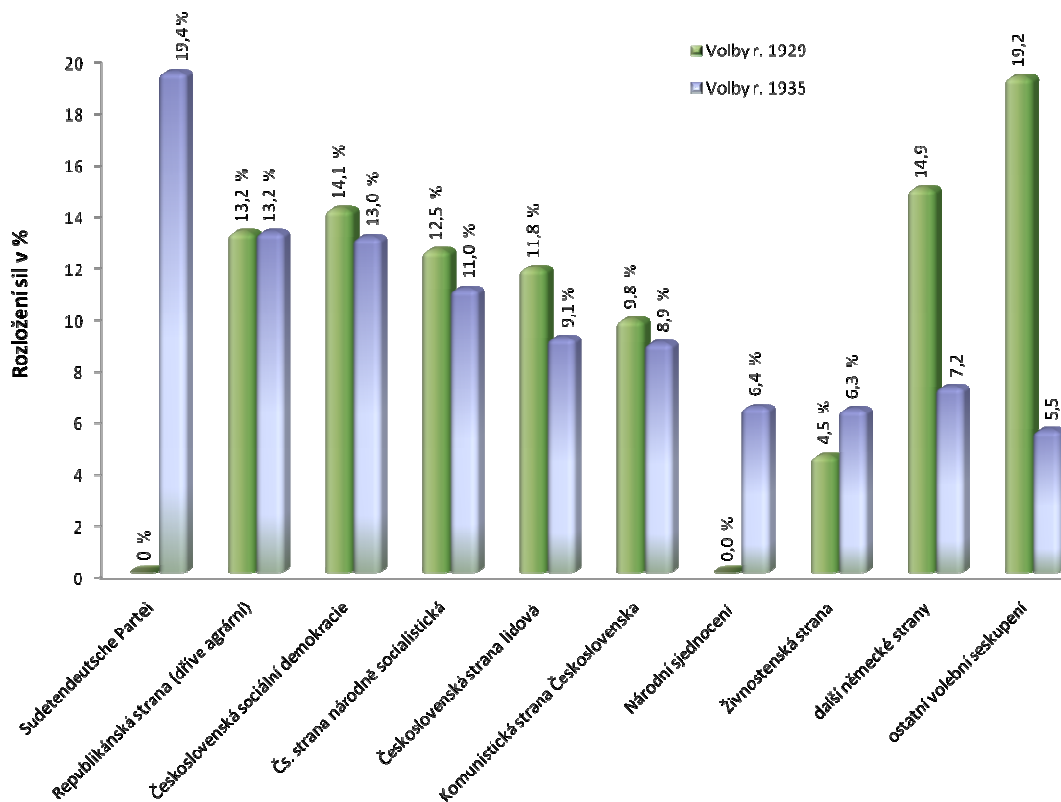
¹⁹⁵ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl III, s. 23, 58.

volby dne 19. května 1935 (údaje za české země v porovnání s rokem 1929):

	Volby r. 1929	Volby r. 1935
Rozložení sil v %		
Sudetendeutsche Partei	0	19,4
Republikánská strana (dříve agrární)	13,2	13,2
Československá sociální demokracie	14,1	13
Čs. strana národně socialistická	12,5	11
Československá strana lidová	11,8	9,1
Komunistická strana Československa	9,8	8,9
Národní sjednocení	0	6,4
Živnostenská strana	4,5	6,3
další německé strany	14,9	7,2
ostatní volební seskupení	19,2	5,5

Henleinova SdP získala celkem v ČSR 1,25 milionů voličských hlasů a stala se překvapivě vítězem voleb v r. 1935. Tento triumf fašismem prosáklého Hitlerova spojence se stal výrazným mementem pro situaci v naší zemi. Krok s touto stranou v celostátním měřítku udržela jen republikánská strana, a to díky voličské přízni Hodžovy Agrární strany na Slovensku. Lidová strana skončila v Čechách slabá. Její tradiční baštou však opět zůstala země moravskoslezská. Předvolební velká očekávání dvou českých stran, hlásících se k fašismu či nacionalismu, se naštěstí nenaplnily. Národní obec fašistická měla zisk jen 2% a Národní sjednocení 6,4%. Ovšem v samotné Praze se Národní sjednocení stalo dokonce nejsilnější stranou s 26,3 % hlasů.¹⁹⁶

Volební výsledky výrazně změnilы politickou situaci ve státě. Ačkoliv ČSR už v r. 1932 zakázala nacistické korporace a strany hlásící se k hitlerismu, po volbách 1935 se (chybně) snažila vládní garnitura i prezident Masaryk začlenit do parlamentní demokracie Henleinovu SdP.¹⁹⁷ V parlamentu působily hned tři strany politického extrému – KSČ, Národní sjednocení a SdP. Henleinovo seskupení se chtělo podílet i na vládě. Naopak

¹⁹⁶ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 495 – 505.

¹⁹⁷ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 355.

Hlinkova Slovenská ľudová strana byla ochotná podpořit vládní koalici jen při udělení autonomie Slovensku. Na konci r. 1935 sestavil vládu agrárník Milan Hodža.

Ke dni 14. 12. 1935 abdikoval prezident T.G. Masaryk. Jednání o jeho nástupci bylo velmi komplikované. Dosavadní prezident vždy preferoval Dr. Beneše, ale některé strany tomuto politikovi nepřáli. Přesto Edvard Beneš nakonec zůstal jediným prezidentským kandidátem, neboť byl předpoklad, že bude naplňovat Masarykův odkaz.¹⁹⁸ Masaryk – zakladatel československého státu – dožíval v Lánech, kde také zemřel dne 14. září 1937.

Vláda na svých zasedáních rozhodla o způsobu obrany země. Parlament v dubnu 1936 přijal důležitý Zákon o obraně státu. V té době již probíhalo horečné budování pohraničních pevností a zbrojení po vzoru Maginotovy linie ve Francii. Do roku 1938 bylo stavebně dokončeno a z větší části i vyzbrojeno 263 těžkých objektů a 9 632 lehkých (tzv. řopíků). Tato opevnění doplňoval nebo měl doplňovat systém protitankových příkopů, zátarasů, dělostřeleckých postavení a zátarasů na cestách a pěšinách.

8.3 Poměry v Červeném Kostelci

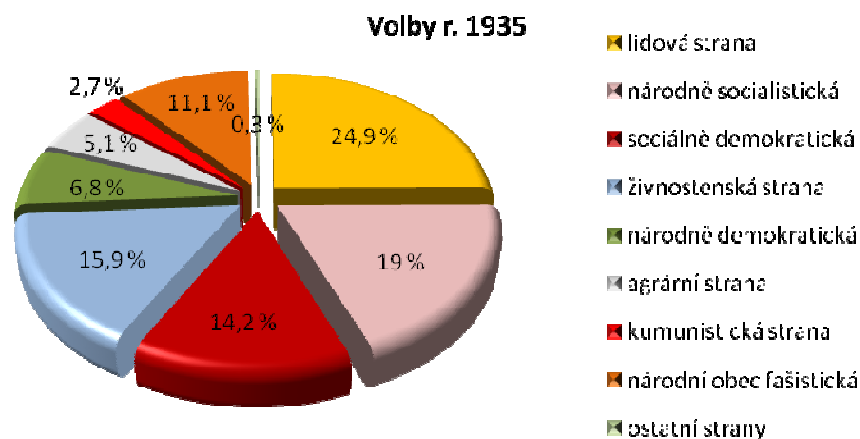
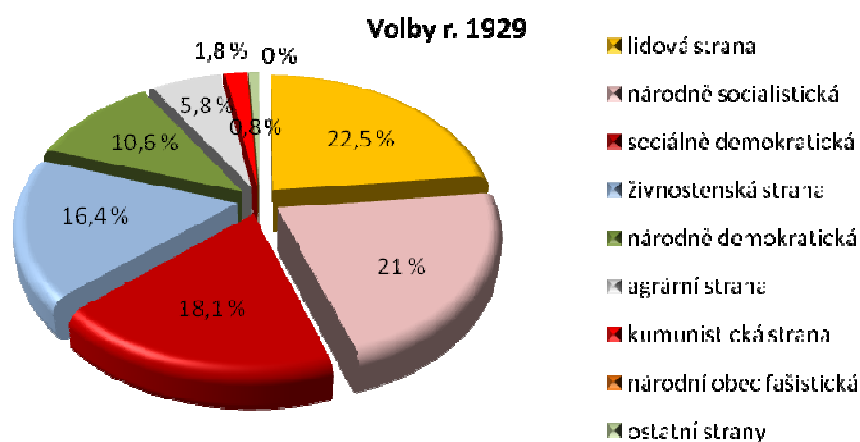
Je zajímavé sledovat vývoj počtu „příznivců“ jednotlivých stran v Červeném Kostelci. Proto uvádím volební zisky parlamentních stran v Červeném Kostelci a nejbližším okolí ve volbách roku 1929 a v roce 1935. V údajích z r. 1929 jsou součty hlasů voličů v Červeném Kostelci, ve Lhotě, ve Stolíně a v Olešnici. Výsledky roku 1935 obsahují navíc i hlasy voličů z Horního Kostelce:

---

¹⁹⁸ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 361 – 574.

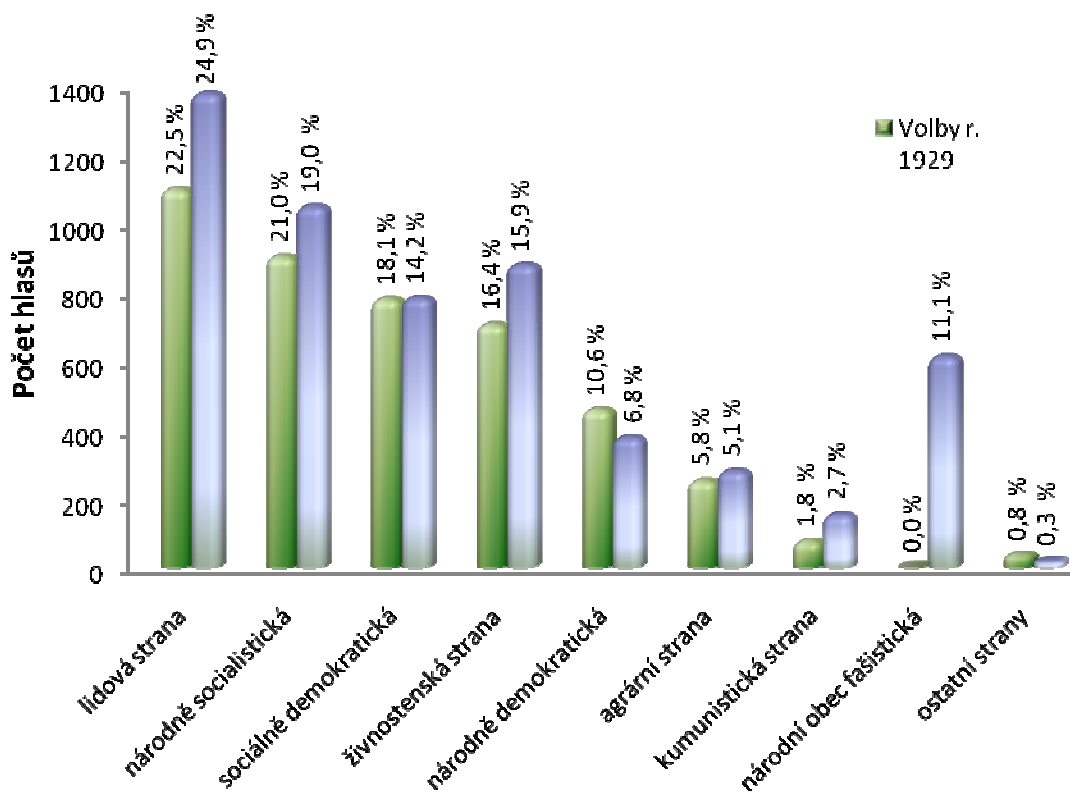
Strana	Volby R. 1929		Volby R. 1935	
	počet hlasů	%	počet hlasů	%
lidová strana	1097	22,5	1375	24,9
národně socialistická	901	21	1047	19
sociálně demokratická	778	18,1	781	14,2
živnostenská strana	704	16,4	877	15,9
národně demokratická	457	10,6	376	6,8
agrární strana	250	5,8	279	5,1
kunistická strana	75	1,8	152	2,7
národní obec fašistická	0	0	611	11,1
ostatní strany	36	0,8	19	0,3

199

199

Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 125 – 126.

Výše uvedené výsledky dostatečně názorně ukazují rozložení politických názorů ve městě, které příliš nekorrespondují se situací na celostátní úrovni. Zatímco tradiční parlamentní strany – národní socialisté, lidovci, živnostníci, agráři – si zde udržují přibližně stejnou voličskou přízeň, mírně klesá podpora pro sociální demokracii a národní demokracii. Velmi znepokojující, až alarmující, je počet hlasů odevzdaných Národní obci fašistické. V Červeném Kostelci získala podporu zejména v Horním Kostelci. Nárůst z nuly na 11 procent příznivců během pouhých 6 let je dokladem toho, že i zde zejména mezi obyvatelstvem německé národnosti získávala živnou půdu agitace nacionalistů a fašistů. Červenokostecko sice později nepatřilo do tzv. Sudet, ale bezprostředně sousedilo s územím, kde převládalo německé obyvatelstvo (Stárkov, Bystré, Chlívce a další obce).

Od roku 1936 se naše vlast začala intenzivně připravovat na svou obranu. Obvodu Červeného Kostelce se také dotýkala obranná linie železobetonových opevnění (pevnostní linie F „Maternice – Markoušovice“), tvořená dvojitou souvislou linií lehkých opevnění (tzv. řopíků), zpevněnou několika těžkými kryty. Horečně ji budovaly stavební firmy z celé republiky.²⁰⁰ Zvláště v úseku nad Bohdašínem probíhaly stavební práce velmi rychle. Práci našli i místní dělníci. Do lesů byl však omezený přístup, fotografování bylo úplně zakázáno.

²⁰⁰ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 216.

Na ostrahu budovaných objektů byl do Horního Kostelce převelen oddíl vojáků. V měsíci září 1938 byl zdejší obranný systém připraven tak, že s určitými improvizacemi mohl sloužit svému účelu.²⁰¹ Připravována byla také civilní protiletectká obrana ve městě.

Z hlediska hospodářského zažíval v druhé polovině třicátých let Červený Kostelec rozvoj ve většině oborů. Po překonání mírné stagnace opět nabral progres výroby na síle a na přelomu 30. a 40. let vrcholil.

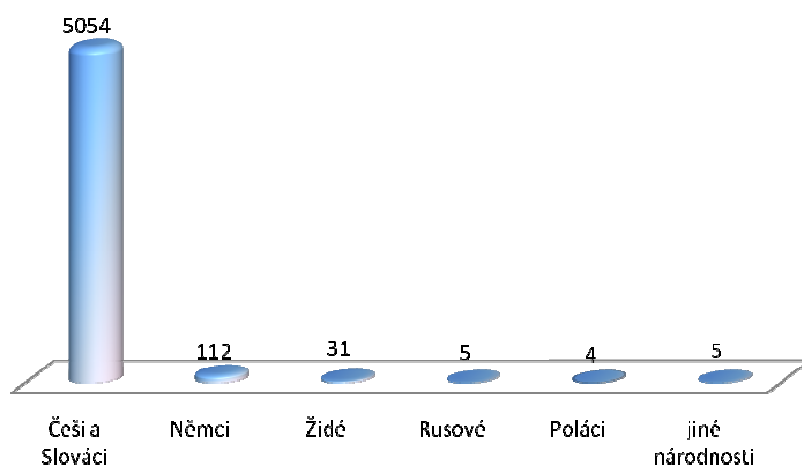
Zajímavé jsou údaje ze sčítání obyvatelstva ve městě ke dni 1. ledna 1938: V samotném Červeném Kostelci žilo v 754 domech a domcích (1 582 bytů) celkem 5 211 občanů - 2 737 žen, 2 474 mužů. V těchto počtech bylo zahrnuto 593 dívek a 570 chlapců do 15 let. Ženatých a vdaných bylo 2 882, svobodných 2 329. Podle počtu dětí se 1 629 rodin rozčlenilo takto:

bezdětných..... 432 rodin
s 1 dítětem ..... 668 rodin
s 2 dětmi ..... 362 rodin
se 3 dětmi ..... 127 rodin
se 4 dětmi ..... 21 rodina
s 5 dětmi ..... 14 rodin
se 6 dětmi ..... 5 rodin
a jedna rodina se sedmi dětmi.

Podle národností žilo ve městě 5 054 Čechů a Slováků, 112 Němců, 31 Židů, 5 Rusů, 4 Poláci a občanů jiných národností 5.

Červený Kostelec počet obyvatel 5211									
muži	2474	chlapci do 15 let	570	ženatí a vdané	2882	bezdětné	432		
						s 1 dítětem	668		
						s 2 dětmi	362	Češi a Slováci	5054
						se 3 dětmi	127	Němci	112
ženy	2737	dívký do 15 let	593	svobodní	2329	se 4 dětmi	21	Židé	31
						s 5 dětmi	14	Rusové	5
						se 6 dětmi	5	Poláci	4
						se 7 dětmi	1	jiné národnosti	5

²⁰¹ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokosteletko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 222.

Vypovídající jsou počty občanů dle zaměstnání: textilních dělníků bylo samozřejmě nejvíce – 1 252. Připočteme-li k tomu 28 domácích tkalců, pak je zřejmé, proč je Červený Kostelec nazýván městem textilu. Do kategorie řemeslníků a živnostníků bylo zařazeno 215 osob, mezi kovodělníky 135, mezi venkovské a stavební dělníky 167 osob. Pracovníků zemědělských bylo 95, dřevozpracujících 40, kartonážních 75, grafických zaměstnanců 60. Ve městě bylo dále 185 obchodníků, 198 soukromých úředníků a 252 úředníků ve vyšších a státních službách, 27 ředitelů, učitelů a učitelek, 8 četníků a policejních strážníků, 27 poštovních zaměstnanců, 3 lékaři, 3 porodní asistentky, 1 lékárník, 1 doktor práv, 3 kněží katoličtí a 1 kněz církve československé.²⁰²

Do vzrušené doby, velkých obav z války a horečných příprav na ni velmi dobře zapadlo představení Čapkovy hry „Matka“, kterou v divadle dne 27. března 1938 sehráli ochotníci z řad členů církve československé v režii faráře Jaroslava Staňka.²⁰³ Náboženská obec církve československé již delší čas zamýšlela nahradit svůj již značně sešlý prapor s vyšitým kalichem praporem novým. Podařilo se to až v této době a ke slavnostnímu rozvinutí nového praporu došlo dne 28. srpna 1938. Návrh praporu ve státních barvách se znakem státním a znakem církve byl dílem Karla Michla z Třebechovic, švagra faráře Staňka.²⁰⁴

Děkan Jaroslav Žďárek vnesl do katolické farnosti sv. Jakuba Většího opět novou energii a nové nápady. Úmysl na rozšíření chrámového kůru se ještě nepodařilo uskutečnit.

²⁰² Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 7, s. 1213 – 1214.

²⁰³ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 7, s. 1222.

²⁰⁴ Srov. Pamětní kniha města Červený Kostelec, kniha 7, s. 1234.

Dochovaly se pouze výkresy s návrhy architekta Josefa Vejra. V roce 1936 bylo také zvažováno umístit ve městě internát kongregace řádového gymnázia z Českých Budějovic, nebo i juvenát, ale příslušná jednání neskončila zdárně.²⁰⁵

Velmi se vydařila pouť na Svaté Hoře u Příbrami dne 20. a 21. června 1936, na kterou vyrazilo 20 kosteleckých občanů. V srpnu 1937 se více než 250 farníků vydalo na Eucharistický sjezd do Hradce Králové. Zastoupení měla farnost také při Sjezdu katolické mládeže v Praze (květen 1938) a na Sjezdu žen a dívek taktéž v Praze (červen 1938). Dvě ženy z farnosti v červenci 1938 absolvovaly čtrnáctidenní pouť do Lurd. Ve stejném měsíci proběhla diecézní pouť do Staré Boleslavi. Z Červeného Kostelce se jí zúčastnilo asi 50 osob.²⁰⁶

Královéhradecký biskup ThDr. Mořic Pícha přijel dne 9. června 1939 do svatojakubské farnosti a následující den udělil svátost biřmování 1 038 farníkům. V dalších dnech zajížděl pan biskup do okolních farností – do Rтынě v Podkrkonoší, do Úpice a na Boušín. Krátce před biřmováním konalo se ve farnosti pětidenní duchovní cvičení pro mládež i dospělé.²⁰⁷

Navzdory napětí v mezinárodních vztazích i nestálosti politické situace v českých zemích získal pan děkan příslib pomoci od představitelů města Červený Kostelec s provedením opětovné dostavby a zastřešení kostelní věže a celkové opravy chrámu sv. Jakuba. Rozpočet prací byl spočítán na 254 tisíc korun. Současně město podalo ministerstvu sociální péče žádost o příspěvek z podpory k čelení nezaměstnanosti, který by umožnil na opravách zaměstnat až 30 občanů města na zhruba 8 měsíců. Tento příspěvek se nepovedlo získat v uvedeném rozsahu. Přesto se v průběhu druhé poloviny roku 1939 podařilo zrealizovat celou rekonstrukci věže, která byla povolena již dříve, ovšem pro napjatost poměrů stále odkládána. Zajímavé je, že věž kostela byla po požáru města v roce 1831 zakryta jen provizorně, jednoduchou Jehlancovou střechou a pak déle než sto let tak ponechána jen s drobnými opravami. Na rekonstrukci se významně podílel architekt a konstruktér Aleš Pitřinec se svým švagrem stavitelem Josefem Vejrem a dalšími obětavými spolupracovníky. Se stavbou lešení se započalo 8. srpna. Dosavadní střešní kryt byl rychle odstraněn, věž byla dostavěna do původní výšky a zakončena cibulovitou

---

²⁰⁵ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 188.

²⁰⁶ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 177.

²⁰⁷ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 180.

pseudobarokní bání z dvojité falcovaného měděného plechu. Na špičku věže byl dán starý kříž, ovšem opravený a pozlacený ryzím zlatem. Přes nedostatek stavebního materiálu proběhla stavba rychle během podzimu a začátku zimy. Po položení měděné krytiny celou bání potřeli koňskou močí, aby se rychle pokryla patinou a nebyla tolik nápadná. Na náklad městské elektrárny se zakoupily nové věžní hodiny, čtyřciferníkové, s pozlacenými číslicemi. Celková výška věže od země po nejvyšší hrot kříže je po rekonstrukci 40 a čtvrt metru, což je o 11 metrů více než před úpravou. Věž dostala znovu krásný vzhled, jaký měla před dvěma sty lety v době stavby chrámu. Celkové náklady byly vyčísleny na 200 000 Kč. Na jejich zaplacení se kromě sbírek farníků podílel náhodský patronát, městská spořitelna, záložna a v neposlední řadě město Červený Kostelec.²⁰⁸

Fasádní a jiné drobné dokončovací práce na věži proběhly během jara následujícího roku. Při nich byl na první patro usazen nový hodinový stroj od J. Maška ze Železného Brodu. Uvnitř věže došlo k opravě schodů a omítky. Nutno dodat, že na sklonku roku 1940 byla stejnými řemeslníky jako velká věž postavena nová sanktusová věžička. Její konstrukci navrhli stejní projektanti. Je podobná věžové bání a rovněž pokrytá mědí.²⁰⁹

V době, kdy ve farnosti působil děkan P. Jaroslav Žďárek, byl nedělní pořad bohoslužeb opravdu bohatý. Ranní mši od 7 hodin sloužil kaplan. O půl deváté začala druhá mše, kterou většinou vedl pan katecheta Řezníček. A v 10 hodin byla slavena hlavní bohoslužba (říkalo se „velká“). Odpoledne od 15 hodin bývala ještě pobožnost se zpěvy, litaniami, modlitbami a závěrečným požehnáním. Na Hod boží vánoční, velikonoční i svatodušní při hlavní mši svatě panu děkanovi asistovali pan kaplan a pan katecheta v dalmatikách.²¹⁰

V letech 1937 – 38 byla krásně opravena kaple sv. Antonína v Olešnici. Kaple dostala nový oltář, křížovou cestu a její plášť novou omítku.

Na konci popisovaného období stála Československá republika, Evropa a další části světa na prahu 2. světové války. Na prahu nového válečného šílenství, které mělo přinést utrpení, zkázu, bídu a mnohde smrt. Znovu hrálo hlavní roli v tomto konfliktu Německo, bezprostřední soused naší země. V únoru 1938 Adolf Hitler v projevu (vysílaném též

---

²⁰⁸ Pamětní kniha města Červený Kostelec, s. 69.

²⁰⁹ ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba většího a duchovní správy v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007, s. 59 – 61.

²¹⁰ KULDA Karel: Soukromé zápisky a evidence z Červeného Kostelce – Lhoty.

v československém rozhlasu) vyhlásil „ochranu práv“ Němců v Rakousku a Československu za životní zájem Německa. Hřímál, že je odhodlán „osvobodit“ 10 milionů Němců žijících za hranicemi.²¹¹ Krátce na to – v březnu 1938 - obsadily jednotky wehrmachtu Rakousko.

Mohutnou manifestací jednoty českého národa se stal jubilejní X. všesokolský slet v Praze v červenci 1938. Když pak byla 23. září vyhlášena všeobecná mobilizace československé branné moci a neuvěřitelně rychle a s odhodlaným nadšením se podařilo zajistit ochranu hranic, mostů, tunelů, nádraží a státních budov, zdálo se, že německé rozpínavosti se nepodaří rozbít demokratický systém našeho státu. Brzy však mělo být zcela jinak.

Československý rozhlas však dne 29. září 1938 večer přinesl Jobovu zvěst o usnesení Mnichovské dohody mezi Francií, Anglií, Itálií a Německem o postoupení pohraničních území – Sudet – Německu jako úlitbu k zachování míru. Zpráva vyvolala i v Červeném Kostelci opravdové zděšení. Tyto chvíle popsal místní duchovní správce P. Jaroslav Žďárek ve farní kronice takto: „Ihned po zprávě vyšel jsem na náměstí, kde již před radnicí kupily se zástupy občanstva i starosta města Doubek a všem bylo do pláče. Rokovalo se o tom, že zrada a zbabělost západních velmocí a opuštění Ruskem, které také nepřispěje k obraně našeho území, bude mít konkrétní dopady. Čechové musí tisícileté pohraniční kraje s krásnými horami a lesy postoupiti Německu, jak naporoučel kancléř Adolf Hitler.“²¹²

Následující den rozhodla československá vláda za účasti prezidenta Edvarda Beneše, po zvážení politických a vojenských faktorů, přijmout podmínky Mnichovské dohody čtyř velmocí. Rozhodujícím motivem byla touha zabránit další krvavé válce v Evropě. Krátce nato začala také demobilizace armády z pohraničních postavení.

Do Červeného Kostelce přicházely rodiny Čechů ze zabraného pohraničí, zejména z Broumova a Trutnova. Provizorní ubytování jim bylo poskytnuto v Lidovém domě s orelnou, ve škole, v chudobinci, a dokonce i na faře. Péči o ně si rozdělily ženy z Červeného kříže a katolické ženy.²¹³

Prezident dr. Edvard Beneš s chotí odletěl do Anglie. Novým prezidentem byl

---

²¹¹ Srov. KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, díl II, s. 502.

²¹² Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 178.

²¹³ Srov. ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004, s. 224.

na přání Berlína zvolen dr. Emil Hácha, dosavadní prezident Nejvyššího správního soudu. Dne 15. března 1939 dr. Hácha spolu s dr. Chvalkovským, ministrem vnějších věcí, podepsali v Berlíně na nátlak listinu, v níž složili osud národa a české země do rukou Adolfa Hitlera. Do českých zemí za vánic přišlo německé vojsko a obsadilo Prahu a další města. Vyhlášen byl tzv. Protektorát Čechy a Morava. Začala tak smutná kapitola našich dějin. Slovensko se odtrhlo již 11. března a vyhlásilo samostatný stát.²¹⁴

Přibližně ve stejné době došlo ke změně také na papežském trůně. Dne 10. 2. 1939 zemřel po delší nemoci Svatý otec Pius XI. ve stáří 82 let. Zpívané requiem sloužil také v Červeném Kostelci P. Žďárek a po dva dny bylo vyzváněno vždy v poledne celou půlhodinu na všechny zvony. Novým papežem byl již 2. března 1939 zvolen Pius XII.²¹⁵

---

²¹⁴ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 178.

²¹⁵ Srov. Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, s. 178 – 179.

ZÁVĚR

Období tzv. první republiky je v historii českých zemí obdobím skutečně mimořádným. Po staletích podřízenosti a nesvobody v monarchii Habsburků uskutečnil se sen mnoha generací a vznikl samostatný stát Čechů a Slováků. Během pouhých dvaceti let se mladá Československá republika podařilo zakotvit uprostřed rozbourané Evropy a stát se plnohodnotnou její součástí. Byly položeny základy parlamentní demokracie a celospolečenský vývoj postupoval ve všech směrech. Hospodářství v zemi prošlo obdobím poválečné konsolidace, výraznou konjunkturou a následně vážnou krizí. Československý stát se snažil řešit své četné vnitřní problémy, plynoucí často z faktu, že byl státem více národů. Od prvotního nadšení obyvatel z nabyté svobody a samostatnosti a s tím spojené trpělivé obětavosti většiny lidí se postupně nálada ve společnosti vyvíjela více k realismu i skepticismu.

Postavení římskokatolické církve po r. 1918 bylo v novém státě značně obtížné pro údajnou, dílem však skutečnou svázanost s bývalou monarchií. Byla vystavena dost nevybíravé kampani a nejen že přišla o své výsadní postavení, ale stalo se jakousi módou církev tupit, špinit nebo i pronásledovat.

Kromě tlaků zvnějšku musela však církev odolávat také pnutí vnitřnímu, které vyvrcholilo vznikem církve československé v r. 1920. Církevní rozkol a vznik nové církve na počátku existence samostatné Československé republiky patří mezi stěžejní momenty naší novodobé historie.

Ve své diplomové práci jsem chtěla sledovat historii farnosti sv. Jakuba v Červeném Kostelci, malém městě v Podkrkonoší. Snažila jsem se vyhledat fakta z dostupných pramenů a odborné literatury, uspořádat je v kontextu jednak celonárodních událostí a jednak událostí ve městě a jeho blízkém okolí.

Do farnosti se ještě před první světovou válkou hlásilo takřka 100% všeho obyvatelstva města. Nelze dnes rozlišit, kolik z věřících svou víru žilo skutečně a jaký byl podíl katolíků formálních, „ze zvyku“. Jisté však je, že červenokostelecká farnost těžila z pevných základů, které jí dalo požehnané působení významných osobností, kněží P. Františka Kernerera a P. Vincence Dvořáčka, kteří déle než 70 let 19. století se svými kaplany Bohu i věřícím sloužili. Ve sledovaném období byl kosteleckým děkanem P. Karel

Bauch a po něm od r. 1935 P. Jaroslav Žďárek. Děkan Bauch a jeho pomocníci – zejména dlouholetý katecheta Msgre. Jan Řezníček – mají velikou zásluhu na tom, že farnost prošla obtížným obdobím sice početně oslabena, ale vnitřně stmelená. Paradoxně se zmenšení počtu věřících projevilo dokonce ve zkvalitnění a zintenzívnění náboženského života farností. Výrazná byla také provázanost na místní lidovou stranu, na orelské organizace a na řadu menších náboženských spolků, jejichž aktivní činnost byla ve sledovaném období také úspěšná a plodná.

Dějiny katolické farnosti v Červeném Kostelci by nebyly úplně bez popsání založení a následného rozvoje církve československé. Vždyť CČS se z katolické církve odštěpila a rostla především na její úkor. Podobně jako na jiných místech našich zemí byly vzájemné vztahy katolíků a „čechoslováků“ zpočátku velmi napjaté, až konfliktní. A i později – když už se „hrany obrousily“ – byla svatojakubská farnost alespoň částečně ovlivňována děním v náboženské obci církve československé a naopak. Proto jsem ve své práci věnovala tolik pozornosti rozvoji nové církve a snažila jsem se z odborné literatury poznat i důvody, proč ke schizmatu došlo.

Zajímavé bylo sledovat, jak události v Červeném Kostelci ve většině případů kopírovaly dění na celostátní „scéně“. Důležité situace se ve městě projeví prakticky okamžitě, jak je zřejmé například z vyličení vyhlášení státu či přijetí mnichovského diktátu. Méně důležité skutečnosti, kterých bylo nepochybně mnohem více, se do Kostelce dostávaly s menším či větším zpožděním. Někdy však se neprojevily vůbec nebo jen s nepatrnou odezvou. Bylo to dáno místními podmínkami, že události vyvolané např. národnostními třenicemi se ve městě neodrazily. Naopak se zde některé události projeví s intenzitou větší než ve většině míst republiky. Za příklad může posloužit podpora nově vzniklé církvi ve městě i v celé oblasti, kdy se projevil výrazný vliv několika aktivních reformních kněží z nedalekých obcí. Našli bychom jistě i některé dlouhodobé odlišnosti od převládajících celostátních poměrů, jako např. trvale silná podpora lidové straně, popř. národním demokratům, tradičně silná spolková činnost apod..

Ve své práci „opouštím“ zvolené město a farnost na prahu 2. světové války. Po krutých válečných letech přišlo jiné období útlaku a nesvobody, několikanásobně delší. To se stalo náročnou prověrkou charakterů jednotlivců i pevnosti víry členů farní rodiny. Dnes – s odstupem dalších téměř 20 let od pádu totality - poznáváme, že i působení děkana Baucha, děkana Žďárka, katechety Řezníčka a dalších místních „pastýřů“ během období první republiky přinášelo a zřejmě dodnes přináší své ovoce. Díky Bohu za to!

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

Prameny archivní

Dějepis neb popsání důležitých pamětí obce Volešnice. Kronika obce Olešnice. (založena r. 1844), sepsaná Františkem Beranem, v soukromých rukou.

Gedenkbuch oder Chronik der Pfarre Kosteletz bei Nachod, (1836-1945), SOkA Náchod, kopie archiv Římskokatolická farnost Červený Kostelec.

Kronika obecné a újezdni měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (od r. 1935), SOkA Náchod.

Pamětní kniha města Červený Kostelec, (1923 – 1939), kniha 1 – 7, archiv Městský úřad Červený Kostelec.

Pamětní kniha města Červený Kostelec, (1923 – 1940), archiv Městský úřad Červený Kostelec.

Pamětní kniha obce Bohdašína, 1885 – 1938, SOkA Náchod.

Pamětní kniha obce Bohdašína, 1939 – dosud, v soukromých rukou.

Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (r. 1886 – 1934), SOkA Náchod.

Pamětní kniha obecné školy ve Lhotě za Červeným Kostelcem, č. 1 (1902 – 1923), SOkA Náchod.

Školní kronika obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci (zal. 15. 9. 1918), SOkA Náchod.

Prameny tištěné

HURDÁLEK Josef: Památník k otevření Žižkova sboru náboženské obce církve československé v Červeném Kostelci. Červený Kostelec: 1927, archiv Farní úřad církve československé v Červeném Kostelci.

SKÁLA V.: Církev československá, Časových úvah svazek 264. Hradec Králové: Tiskové družstvo v Hradci Králové (Adalbertinum), 1920, knihovna Nového Adalbertina Hradec Králové.

WIRTH Zdeněk, MACHÁT František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. Století, svazek XXXVI, Politický okres náchodský. Praha: 1910, kopie archiv Římskokatolická farnost Červený Kostelec.

Katecheta p. Řezníček, Lidové Proudny 48 (1. 12. 1921) ročník XVI, 4.

Každý český člověk, Podkrkonošské Rozhledy 12 (18. 6. 1921) ročník VII., 1.

Mohutný tábor lidu, Lidové Proudny 35 (31. 8. 1922) ročník XVII, 4.

Náboženské obce československé, Lidové Proudny 24 (16. 6. 1921) ročník XVI, 3.

Náboženské obce československé, Lidové Proudny 3 (19. 1. 1922) ročník XVII, 4.

Nezřizujte již kostelů, Lidové Proudny 29 (21. 7. 1921) ročník XVI, 3.

Odborová organizace železničních zřízenců, Lidové Proudny 30 (28. 7. 1921) ročník XVI, 4.

Problém klerikalismu, Lidové Proudny 39, (29. 9. 1921) ročník XVI, 1.

Roku 1910..., Náchodské listy 9 (4. 3. 1921) ročník X – XXVI, 2.

Slavnost „vzkříšení“, Lidové Proudny 16 (20. 4. 1922) ročník XVII, 4.

Učitel'ský sbor, Náchodské listy 5 (4. 2. 1921) ročník X – XXVI, 4.

V Olešnici..., Náchodské listy 4 (28. 1. 1921) ročník X – XXVI, 4.

V poslední době, Lidové Prouty 1 (2. 1. 1919) ročník XIV, 4.

Vystoupení Jiráska, Podkrkonošské Rozhledy 18 (5. 8. 1921), ročník VII, 18.

Z Olešnice, Lidové Prouty 24 (16. 6. 1921) ročník XVI, 4.

Zrcadlo klerikálů, Lidové Prouty 43 (27. 10. 1921) ročník XVI, 3.

Literatura

BAŠTECKÁ, Lydia: Jak se žilo na kladském pomezí. Čtení ze starých pamětí a kronik, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004. ISBN 80-86818-07-1.

BĚLINA, Oldřich: Chrám sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci, studijní práce, 1996. Rukopis uložen v Městské knihovně v Červeném Kostelci.

HLADKÝ Ladislav: Pečeti, znak a prapor města Červený Kostelec. Stopami dějin Náchodska 8, Sborník prací Státního okresního archívu Náchod 2002.

HRAŠE, J. K.: Dějiny Náchoda 1. Od nejstarších dob až do bitvy na Bílé hoře, Náchod: 1895.

KÁBRT Vojtěch: Církevní rozkol a vznik církve československé na Náchodsku a Úpicku se zaměřením na období 1920 –1930, ročníková práce UHK, Hradec Králové, 2006.

KAŇÁK Miroslav: Dr. Karel Farský. O životě a díle prvního patriarchy církve československé, Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, Praha 2, Krakovská 7, č. 58135/50/III/1, 1951.

KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky (1918 – 1938).

díl I - Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)

díl II - Československo a české země v krizi a ohrožení (1930 – 1935)

díl III - O přežití a o život (1936 – 1938)

2. vydání, Praha 5: Libri, 2003, ISBN 80-7277-195-7 (díl I), 80-7277-031-4 (díl II), 80-7277-119-1 (díl III).

KLIMEK Antonín: Říjen 1918. Vznik Československa, Nakladatelství Ladislav Horáček - Paseka, ISBN 80-7185-175-2.

KLIMEK Antonín: Boj o Hrad, Praha: Panevropa Praha s.r.o., 1996, ISBN 80-85846-06-3.

KUČA Karel: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezku, 1. díl A-G, Praha 5: Nakladatelství Libri, 1996. ISBN 80-85983-13-3.

KULDA Karel: Soukromé zápisky a evidence z Červeného Kostelce – Lhoty, v soukromých rukou, kopie archiv římskokatolická farnost Červený Kostelec.

MERTLÍKOVÁ Terezie: Dějiny farnosti Rтынě v Podkrkonoší v letech 1918 – 1939, diplomová práce KTF UK Praha, 2006.

MÜHLSTEIN Ludvík, ŠOLC Jiří: Červený Kostelec, Červený Kostelec: Vydal Městský národní výbor v Červeném Kostelci ve spolupráci s Muzeem Boženy Němcové a Textilním muzeem v České Skalici u příležitosti 625. výročí první zmínky o Kostelci a 150. výročí pobytu Boženy Němcové ve městě, 1988.

OLIVOVÁ Věra: Dějiny první republiky, Praha: Karolinum, Ovocný trh 3, Praha 1, 2000, ISBN 80-7184-791-7.

ŠIMÁK J. V.: Mapa velkostatků severovýchodních Čech okolo roku 1400. Příloha vlastivědného časopisu Od kladského pomezí, r. IX, č. 7.

ŠOLC Jiří: Červenokostecko. Zlatý věk města 1890 – 1945, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2004. ISBN 80-86818-03-9.

ŠPELDA Marek: Kaple sv. Josefa dělníka ve Lhotě u Červeného Kostelce, závěrečná studentská práce VOŠ stavební Náchod, Náchod, 2000.

ŠTĚPÁŘ Josef: Červenokostecko, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2002.

ISBN 80-903047-2-9.

ŠTĚPAŘ Josef, KAFKA Pavel: Dějiny chrámu sv. apoštola Jakuba Většího a duchovní správy v Červeném Kostelci, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007.

ISBN 978-80-86818-45-0.

ŠTĚPAŘ Josef, MIKEŠ Vladimír: Zpráva o přestavbě chrámu sv. Jakuba, apoštola většího v Kostelci u Náchoda po požáru v r. 1591 až 1808, rukopis Městská knihovna Červený Kostelec.

WOLF Vladimír (a kol.): Počátky církve československé v severovýchodních Čechách 1920 – 1925, Hradec Králové: Vydala Katedra náboženské výchovy a charitativní práce Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové v nakladatelství LUPUS Trutnov, 2008. ISBN 978-80-903509-9-1.

Internetové zdroje

Wikipedie, otevřená encyklopedie: Mit brennender Sorge.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Mit_brennender_Sorge, (17. 3. 2009).

Wikipedie, otevřená encyklopedie: Divini redemptoris.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Divini_redemptoris, (17. 3. 2009).

Wikipedie, otevřená encyklopedie: Encykliky Pia XI.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Encykliky_Pia_XI. (17. 3. 2009).

SEZNAM PŘÍLOH K TEXTU

- I. Vzpomínky Miloslavy Kafkové na život ve farnosti Řepín a Červený Kostelec za první republiky
- II. Vzpomínky pana Zdeňka Sedláčka z Olešnice u Červeného Kostelce na život náboženské obce československé v Červeném Kostelci
- III. Vzpomínky P. Jana Pazdery na život v prvorepublikovém Československu a v Červeném Kostelci
- IV. Statistika o počtech žáků Obecné a měšťanské školy v Červeném Kostelci
- V. Statistika o počtech žákyň Obecné a měšťanské školy v Červeném Kostelci
- VI. Skupinka kněží s kardinálem Kašparem při jeho návštěvě v Červeném Kostelci v roce 1928. Po kardinálově pravici P. Bauch, po levici katecheta Msgre. Řezníček
- VII. P. Karel Bauch (1904 – 1934)
- VIII. P. Karel Bauch s kaplanem P. Vojtěchem Hernychem a P. Justem
- IX. Biskup Mořic Pícha v Červeném Kostelci při sv. biřmování – uvítání na náměstí, rok 1939
- X. Biskup Mořic Pícha v Červeném Kostelci při sv. biřmování, rok 1939
- XI. Děkan Jaroslav Žďárek (1935 – 1948)
- XII. Exercicie v Zimově vile, dnešní Háčko
- XIII. Pohřeb P. Karla Baucha, 25. červen 1934

- XIV. Pohřeb P. Karla Baucha, pohřební průvod, 25. červen 1934
- XV. Dostavba kostelní věže, podzim 1939, pohled od radnice
- XVI. Červený Kostelec, náměstí, pohled od kostela
- XVII. Kostelní věž a chlapecká škola, pohled od pošty
- XVIII. Varhany kostela sv. Jakuba, původní skříně z poloviny 18. století
- XIX. Interiér chrámu sv. Jakuba před rokem 1894
- XX. Agitační leták pro vstup do Církve československé husitské (Každý český člověk, Regionální dobový tisk Podkrkonošské rozhledy, Týdeník československé sociálně demokratické strany dělnické na kladském pomezí, ročník VII., č. 12, 18. června 1921, str. 1)
- XXI. Články z regionálního tisku z roku 1919 – 1922
- XXII. Červený Kostelec, mapa stabilního katastru z roku 1840

PŘÍLOHY K TEXTU

I. **Vzpomínky Miloslavy Kafkové na život ve farnosti Řepín a Červený Kostelec za první republiky**

Narodila jsem se pět let po první světové válce ve větší vesnici blízko Mělníka. Byla to obec zemědělská, dařilo se na polích kukuřici, pšenici, řepě a chmelu. Obyvatelé byli většinou zámožní.

Má první vzpomínka mě přivádí na pout' do Staré Boleslavi. Dospělí poutníci putovali za zpěvu v průvodu a nás malé děti a stařenky vezli na ozdobených žebříňácích. Dosud si pamatuji na přeplněný veliký chrám, a jak jsem se připojovala k refrénu: „Maria, Maria, denice vítězná, Maria, Maria, lilie líbezná.“

První školní den nás zavedl pan řídící do kostela na mši sv.. O nedělních mších všechny děti stály u mřížek za dozoru učitelů. Celá obec byla katolická, jen majitel velkostatku a místního zámku byl evangelík.

Když jsem chodila do třetí třídy, rodiče s námi třemi dětmi se přestěhovali do průmyslového města v Podkrkonoší. Pro mne nastala změna, hlavně ve škole. Spolužačky se na mě dívaly jako na vesnickou holku, i učitel dával přednost děvčatům ze zámožných rodin. Co mě nejvíc překvapilo, bylo vyučování plné náboženských výpadů a dobrá třetina třídy náboženství československého se na nás katoličky dívala s pohrdáním.

Doma, hlavně tatínek, původem Jihočech, velice zbožný, nás vychovával hluboce křesťansky. Když jsem byla starší, tak maminka vyprávěla, jak prožívala v rodném městě vznik Československa a církve československé. Jak odpadlí kněží přemlouvali lidi, aby vstoupili do této církve, že je úplně stejná jako katolická, jenom je vše v české řeči. Naštěstí, asi vlivem známosti s budoucím manželem, odolala. Ve městě se církev československá chovala sebevědomě, obsadila velikou kapli na nedávno zřízeném hřbitově a teprve později, když už měla postavený svůj moderní kostel, kapli opustila.

Vzpomínám, jak čsl. faráři a učitelky pořádali výlety s mládeží, aby neviděli průvod Božího těla. O vzkříšení zaváděli v jiné části města průvod s lampiony.

Po mém vstupu do gymnázia v r. 1935 se poměry změnilo trochu jinak, měli jsme také mezi spolužáky vášnivě bojovníky čsl. církve a někteří profesori nás vedli k obdivu

k SSSR a všemu komunistickému. Jen díky tatínkovi a mamince, která se stala po smrti mé sestry hluboce věřící, jsem se nenechala zviklat žádným z těchto směrů.

Vyučování náboženství

V únoru 1932 jsem po přestěhování poznala pana katechetu Řezníčka. Bylo to tři roky před jeho důchodem. Učil nás, děvčata, katechismu, ale co nás nejvíc oslovovalo, byly příběhy ze života svatých, dobrých a zbožných dětí i dospělých.

Jeho zásluhou byl Červený Kostelec na vysoké úrovni zbožnosti. Jeho stabilní mši byla „půldevátá“, hojně navštěvovaná pro jeho ohnivá kázání, při kterých si někdy nebral servítky na ústa, aby lidi přiměl k polepšení. Osobně žil asketicky, peníze proměňoval na šíření brožurek „Životem“, které vydával Exerciční dům v Moravské Ostravě, ty se rozdávaly věřícím vycházejícím ze mše.

Před schodiště kostela nechal postavit pískovcové sochy sv. Václava a sv. Ludmily, v kněžišti kostela sv. Terezičku a Anežku, pod kůrem sv. Františka Xaverského a sv. Ignáce.

V prvním ročníku měšťanky nás učila katechetka Marie Blažková, původem z Havlíčkova Brodu. Měla jsem ji ráda, „kamarádily“ jsme spolu, i když jsem odešla do sekundy trutnovského gymnázia. Dokonce jsme se obě zúčastnily exercicií v roce 1939 v Hradci Králové. Když za války odešla, nahradila ji Marie Máslová ze Rtyně v Podkrkonoší.

Na gymnáziu v Trutnově a Úpici (1935-1940) nás učil P. Honců, který studoval v Římě. Pamatuji si, jak nám podrobně líčil různé obřady i volbu papeže. Skvěle nás připravil na biřmování, které v Červeném Kostelci a okolí proběhlo ve 39. roce. Tehdy nás stály řady biřmovanců před kostelem, biřmoval biskup Mořic Pícha.

Na gymnáziu jsme náboženství měli povinné až do kvarty, jestli se nepletu, ve vyšších třídách dobrovolné. Zúčastňovala jsem se až do oktávy.

Život paní Miloslavy Kafkové

Narodila se v roce 1923 na Řepině u Mělníka v rodině zámeckého zahradníka. Jako devítiletá se s rodiči přestěhovala do matčina rodiště Červeného Kostelce. Navštěvovala osmileté gymnázium v Trutnově, které se za války stěhovalo do Úpice a Jaroměře. Maturovala v roce 1942. Do roku 1946 vyučovala náboženství v šesti přilehlých obcích Červeného Kostelce. V roce 1945 se provdala za svého učitelského kolegu Miroslava

Kafku. Od té doby se věnovala naplno výchově svých šesti dětí, později i jednadvaceti vnoučat. Svoji hlubokou víru jim dokázala předat. Pro svůj neokázalý život, laskavou moudrost, nesmírnou obětavost a pracovitost je všemi milována.

V Malých Svatoňovicích 6. července 2008

II. Vzpomínky pana Zdeňka Sedláčka z Olešnice u Červeného Kostelce na život náboženské obce československé v Červeném Kostelci

Pan Sedláček se narodil v roce 1928 v Zábrodí u Červeného Kostelce v rodině prostého chalupníka. Jeho rodiče byli členy CČS v Červeném Kostelci, kam přestoupili v období, kdy se tvořila tato nová církev. Matka přestoupila i s celou svou širokou rodinou. Pohnutkou k tomuto jim bylo přání a snaha dělat vše nově, moderně. Nepatřít již k církvi „staré“, zatížené problematickou minulostí.

Podle svých slov vyrůstal ve velmi harmonické rodině pod obrazy mistra Jana a Jana Amose Komenského. Ve škole žádné třenice mezi katolickými a československými spolužáky nezažil. Ani na žádné jiné násilnosti mezi dospělými si nepamatuje. Pouze si vzpomíná na facku, kterou utřil bratranec jeho otce od jakéhosi katolíka při bojích o hřbitovní kapli. Dotyčný ji však neoplátil. Vzpomíná s láskou i na faráře Jaroslava Staňka, který ho ve škole učil náboženství.

Život pana Zdeňka Sedláčka

Pan Sedláček vystudoval strojírenskou průmyslovku, poté pracoval 30 let v červenokosteleckém závodě Elitex v oddělení technické kontroly. K jeho domu v Olešnici náleží zemědělské pozemky, na kterých dodnes velmi tvrdě každodenně pracuje. Těžká práce a víra mu pomáhají překonat samotu po odchodu jeho milované manželky před 10 lety. Čtyřicet let zastával též funkci předsedy rady starších v náboženské obci Červený Kostelec.

Písemné vzpomínky pana Sedláčka zapsané ku příležitosti vikariátního shromáždění CČH v Červeném Kostelci dne 14. 2. 2008

Náš kraj vymezený pásmem Broumovských stěn a Orlickými horami a jejich podhůřími, který je nám dán Pánem za dočasný domov, má hlubokou historii boje za čistou víru podle Písma svatého. Důraz na Bibli je znám v našem kraji již z 15. století za vlády Jiřího z Poděbrad. Vyznavači kalicha tu měli tři opěrné body – hrady Vízmburk, Střmen a Skály. Jejich působení při zajišťování hmotných potřeb tu nezanechalo příznivý ohlas, ale v obecném lidu zůstal jejich vliv. Hrady byly odkoupeny Slezany a zbourány. Na Orlicku zůstala silná skupina bratří, kteří tu založili r. 1457 jednotu bratrskou. Stalo se tak v obci

Kunvaldě – památná Bratrská lípa. Jednota se pak stala pokračovatelkou tehdejších reformních snah.

Vlna nadějí na reformu zasáhla i Kostelec u Náchoda, který již roku 1426 měl dočasnou kališnickou duchovní správu. Posledním luterským farářem byl Jan, který byl nakonec donucen odejít podle císařského patentu z roku 1623. Českobratrská tradice prožila v našem kraji 300 let útlaku.

Konec první světové války a společenské pohyby v oblasti víry a snahy reformovat dosavadní duchovní praxi přijímaly tehdejší generace s jistou nadějí a byly nakloněny přijmout rodící se novou církev s mateřským bohoslužebným jazykem.

První bohoslužby v češtině v našem okolí sloužil již o půlnoční v roce 1919 hronovský místní farář Jan Soukup, který se následně zúčastnil památného shromáždění u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském dne 8. ledna 1920 při vyhlášení CČS. Později pak byl dlouholetým farářem v sousední Rtyni.

První bohoslužby CČS v našem blízkém okolí se konaly 6. 7. 1920 v Horní Radechové. Nic neprobíhalo tak klidně, jak o tom mluvím – střety s katolíky – jak nám je popsal Mistr Alois Jirásek v kronice U nás kolem r. 1830. Mohu zmínit i klatbu na CČS papežem Benediktem XV. v roce 1920. Dosud nebyla odvolána.

Dne 13. 10. 1920 nastoupil do služeb CČS v Červeném Kostelci prvofarář Hynek Zdík Široký a za jeho působení byla zřízena bohoslužebná místnost, otevřená 10. 7. 1924. Nyní tvoří část objektu CČSH (dříve majetek katolíků). Úřední schválení náboženské obce má datum 9. 12. 1923 s 9 členy řádné rady starších.

Posléze je uvažováno o stavbě nového sboru, k němuž byl základní kámen položen 19. 9. 1926. Stavby se ujal místní stavitel a architekt Robert Dvořáček, který zvítězil svým projektem v čistém kubistickém slohu. V první polovině dvacátých let minulého století se v okolí Kostelce stavělo hned několik kostelů.

Slavnostní předání nového sboru a jeho zasvěcení bojovníku za Pravdu boží Janu Žižkovi se konalo koncem července 1927. Za velkého shromáždění a díky Bohu byl světitelem hradecký biskup G. A. Procházka. Jsme tu zvláštním krajem, za každým kopečkem je náš sbor, na všechny světové strany.

Za bratra faráře Josefa Babického byla, po 25 letech služby, provedena rekonstrukce roku 1952 – 1953. Sochařskou práci – postava Krista v průčelí, kněžiště, reliéf Husitská mše

ve vestibulu - provedl pražský mistr Josef Kotyza, průčelní okna zazděna (bránila v pohledu na obětní stůl), stěny opatřeny biblickými texty. Na kůr instalovány třímanuálové píšťalové varhany zakoupené jako použité. Instalace byla úspěšná po mnoho let.

Po této velké akci budovatelské úsilí na delší dobu stagnovalo. Čas ale na církevním objektu pilně pracoval, a tak se muselo ke konci služby bratra faráře Vladimíra Nováka přistupovat k opravám – čelní fasáda, střecha.

Nové impulsy k opravám byly dány postupně s příchodem iniciativní mladé farářky sestry Miloslavy Pellyové, která naší náboženské obci věnovala téměř 35 roků obětavé služby duchovního pastýře, ale také iniciátora a organizátora všech akcí.

Náboženská obec je jako celek sestře Miloslavě upřímně vděčná a vyprošuje jí u Pána hojnost milosti, posily a zdraví a přeje si, aby dosavadní srdečný vztah mezi námi trval i nadále. Její nástupce, bratr farář David Smetana, má v sestře Miloslavě laskavou učitelku pro první čas své farářské služby. Oběma pak patří naše modlitby, aby jim Pán žehnal ve službě evangeliu.

V Olešnici u Červeného Kostelce dne 29. srpna 2008

III. Vzpomínky P. Jana Pazdery na život v prvorepublikovém Československu a v Červeném Kostelci

V zahraničním tisku z doby komunismu viděl jsem fotomontáž, stařenku s vnučkou. Vnučka po debatě se spolužákyněmi položí babičce otázku: „Babičko, co bylo dříve, slepice či vejce.“ Babička nepochopila a dala odpověď jako z dob prvorepublikové hojnosti: „Děvenko, dřív bylo všechno, i slepice, i vejce.“

Takovou hojnost připomínají pamětníci první republiky všude, v obchodech, v řemesle i obchodu, ve službách pošty (stoprocentních a levných), i vlaky jezdily přesně. Na průměrné ulici v Červeném Kostelci, jeden kilometr dlouhé, bylo 7 pekařů, 7 řezníků, 4 obchodníci a 2 holiči. Zboží dostatek, čerstvé a levné. A museli ho kupovat běžní lidé, i dělníci. Byť bylo v Červeném Kostelci 100 milionářů, nepořídili by to množství skoupit ani uchovat, chladírny byly primitivní a psům by se všechno nezkrmilo. Jídlem se neplývalo, neboť se říkalo, že jídlo je boží dar, a mělo kvalitu. Dnes lidé často to, co se urodilo a vyrobilo, nazvou žrádlem a vyhodí. Rohlík stával 20 hal., houska 25 hal., za 1,50 Kč byla slušná masitá svačina. To vše je konečně podepřeno záznamy a statickými údaji.

Škola se nesla ve znamení snahy naučit všechny a co nejvíce. Úroveň středního školství byla za první republiky mnohem vyšší než dnes. Vše se neslo v duchu non multa, sed multum = ne množství vědomostí, ale jejich hodnota a trvalost. I když oproti rakouským gymnáziím měla ta česká menší požadavky.

Stinnou stránkou prvorepubliky byla ale protináboženská propaganda, mnohdy posměch pokrokových učitelů dětem praktikujícím náboženství. Celá řada středoškolských profesorů byli komunisticky ladění propagátoři a nebyl pro ně problém po válce se ke komunismu otevřeně přihlásit. Ideové rozštěpení vedlo však k snadnému zahazení lásky k vlasti a občanské cti, k udavačství.

Nižší technická úroveň přinášela nižší životní standart bydlení, stravování i nižší možnosti placených kulturních akcí. Ale lidé se znali, zpívali, scházeli se. Byly i na každé vesnici ochotnické scény, každá vesnice měla vlastní hudební kapelu, troufli si na hudební podniky dnes podnikané profesionály – Co Čech, to muzikant, to platilo. Nebylo hudebních škol, ale hudbě se hodně vyučovalo. I zedníci, tesaři aj., každý měl hudební nástroj.

Bylo poměrně dost hostinců, i obchody čepovaly tvrdý alkohol, nevyjímaje židovské obchodníky. Byla také nezaměstnanost, i když i tehdy někdy dosahovala dnešní formy, kdy člověk nechtěl dělat to, co bylo potřebné, ale jen to, co chtěl. Zemědělství, jakkoliv v něm pracovalo 50 krát víc osob než dnes, mělo vždy nedostatek pracovních sil. Výroba byla proti dnešní primitivní, ale bez chemie, a dá se říci, že 10 ha hospodářství uživilo snadno 8 – 10 lidí, dnes 100 ha neuživí jednoho.

Panovala také politická nesvoboda. Připomínám svědectví F. X. Šaldy o střelbě do dělníků v Krušných horách a v pražském Radotíně. Láska k vlasti s sebou nesla nadšení pro obranu před nacistickým Německem. Za zmínku stojí i naše vojenská připravenost (Feirábendův výpis Němci ukořistěných zbraní). Pro zajímavost uvádím: československá výzbroj pro 20 divizí čítala 1 582 letadel, 501 protiletadlových děl, 2 175 děl, 785 vrhačů min, 469 pancéřových vozů, 43 976 kulometů, 114 000 pistolí, přes milión pušek, mnoho miliónů nábojů. V našem městě nebyla vojenská posádka, jen domobrana, asi 400 gardistů, kteří cvičili se zbraní a demonstrovali obranyschopnost. Někteří pokračovali i potom v odboji a přinesli i nejvyšší oběti, Satran, Tikva, Černohorský... Ročně mohlo jít k odvodu asi 100 branců, služba trvala až 2 roky. Časté byly manévry v osadách a městech, stavěly se kryty v pohraničí po vzoru Maginotovy linie. Služba ve vojsku byla vcelku radostná, bez dnes známého šikanování. Měla ráz parádnosti i dostatku vojenského umění. Důstojnictvo mělo jisté vzdělání, nejméně středoškolské. Znalost cizích jazyků byla běžnou.

V Červeném Kostelci býval farář, 2 kaplani, 2 katecheté a také 6 četníků a 4 městští četníci, kteří dbali na pořádek a vyhledávali to, co dnes rozhlas. Den co den v podvečer šli po dvojicích s puškami na ramenou četníci ve svých rajonech a nikdo se neodvážil krást či něco horšího. Byl prostě pořádek, lidé měli svědomí a paměť na to, co nesprávného udělali. Věděli, co je pokání a víra v Boha.

Domácí řemesla, živnostníci, obchodníci – všem bylo vlastní čestné jednání stavovské. Výroba měla převážně textilní zaměření, tu a tam ještě doma za stavem nebo malé tkalcovny, již mechanizované, a továrny v pohraničí (Zlatá Olešnice). Po záboru došlo k výstavbě několika továren ve městě. Výstavbu domů a domků zajišťovalo několik stavitelských firem.

Zemědělci se svými potahy povozničili a jejich menší hospodářství zásobovala obyvatelé čerstvým mlékem, máslem a tvarohem. Většina města však byla zásobována ze dvorů Ratibořice a Heřmanice. Pověstný pan Habr s koníkem v létě na voze a v zimě na saních od domu k domu vše rozvážel.

Žebráků bylo v našem regionu okolo 15. Dostávali jídlo, 10 až 20 haléřů nebo žebračky, které městský úřad přijímal a proplácel.

Nakolik bylo hodnoceno vědění či doklad o vzdělání? Ředitelem celé akciové společnosti v Červeném Kostelci byl pan Tikva se středoškolským vzděláním, úspěšným starostou tovární dělník. Důchodní, co řídil celou městskou agendu, vychodil obecnou školu, vynálezce p. Hrdina měl také jen základní vzdělání. Bří Hájkové vlastnící strojírna, kteří se pustili do jakéhokoli složitého stroje, byli jen vyučení zámečníci. Továrna, slévárna, mandl, úpravna, textilní továrny – tam všude byli lidé vyučení, znalí oboru, beze škol vyššího stupně. Naopak celá řada lidí vzdělaných se neštítala obyčejné práce v čas nezaměstnanosti.

Děti i ostatní lidé chodili střizlivě oblečení. Chlapci do školy v letních měsících nosili trenky, tričko, chodili bosí nebo naboso. Zimní kabát musel délkou vydržet od kotníku až po kolena. Byl to vždy dar, kterého si chlapec i dívka vážili – nebylo to samozřejmé. Chudí i podvyživení byli zvlášť obdarováni a posíláni do ozdravoven, některé děti si ani nenosily svačinu, ale vždy si dovedly něco vyprosit. Ne vždy to byla vina rodičů, i když také. Rodiny byly početnější a nezaměstnanost a kořistnictví bohatých zaměstnavatelů také nesly vinu. Bohatší si kupovali ke svačině kakao, párek, rohlíky. My jsme si nosili chleba s máslem. Opravdová bída nastala za Němců, neboť přednostně muselo se odevzdat jim pod hrozbou nejtvrdějších trestů.

Knihy byly vzácné, do desíti roků jsem vlastnil 3 knížky, hojně jsme si je vypůjčovali navzájem. Přístup do knihovny byl jen prostřednictvím rodičů.

Domácí práce, starost o králíky a drůbež, napást kozy, jít na mez na trávu, sbírat na požatém poli klásky, pomáhat rodičům, to vše bylo běžné. Často nedospělý, 12 – 13 roků starý kluk, se musel chytit opratí za nemocného či zemřelého otce a hospodařit. Orat, sekát, zasít, starat se o dobytek, často na úkor školy, a když učitel nevěděl či nevezal ohled – výsledkem byl ještě nedostatečný prospěch.

V Dobřenicích dne 11. května 2008

IV. Statistika o počtech žáků Obecné a měšťanské školy v Červeném Kostelci

Statistický výkaz žáků Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci v roce 1918 - 1939

Statistický výkaz žáků Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci ve školním roce 1918 - 1921

Školní rok	Obecná škola				Měšťanská škola			
	1918-1919	1919-1920	1920-1921	1921-1922	1918-1919	1919-1920	1920-1921	1921-1922
Počet žáků dohromady zapsaných	291	268	260	267	150	145	190	201
Dle vyznání								
katolíků								
československých								
evangelíků								
israelitů								
bez vyznání								
Dle mateřského jazyka								
Čechů								
Němců								

Kronika Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (1886-1934)

(Rok 1918-19 str. 280)

(Rok 1919-20 str. 287)

(Rok 1920-21 str. 289)

(Rok 1921-22 str. 294)

Rozdělení dle vyznání a národnosti v kronice není udáno.

Statistický výkaz žáků Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci ve školním roce 1922-1925

Školní rok	Obecná škola				Měšťanská škola			
	1922-1923	1923-1924	1924-1925	1925-1926	1922-1923	1923-1924	1924-1925	1925-1926
Počet žáků dohromady zapsaných	241	215	130	112	185	188	228	220
Dle vyznání:								
římskokatolického náboženství			59	50			147	147
československých			65	53			70	64
evangelíků				1			2	2
augsburského vyznání							1	
israelitů			1	1				0
bez vyznání			5	7			8	7
Dle mateřského jazyka:								
Čechů			127	102			201	200
Němců			2	9			27	20
Židů			1	1				

Kronika Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (1886-1934)

(Rok 1922-1923 str. 301)

(Rok 1923-1924 str. 307)

(Rok 1924-1925 str. 317)

(Rok 1925-1926 str. 326)

V roce 1924-1925 a 1925-1926 na obecné škole převážil počet žáků československého vyznání nad žáky římskokatolického vyznání.

V roce 1922-1923 a 1923-1924 nebyly uvedeny podrobnější údaje ohledně rozdělení "dle vyznání" a "dle mateřského jazyka".

Statistický výkaz žáků Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci ve školním roce 1926 -1930

Školní rok	Obecná škola				Měšťanská škola			
	1926-1927	1927-1928	1928-1929	1929-1930	1926-1927	1927-1928	1928-1929	1929-1930
Počet žáků dohromady zapsaných	103	116	143	169	218 + (11)	186 + (10)	136 + (11)	98 + (6)
Dle vyznání:								
římskokatolického náboženství	45	55	69	83	149	126	92	63
československých	58	51	60	73	66	60	49	36
evangelických českobratrských	1	1	2	2				1
evangelických augsburských					1	1	1	
israelských	1	1	1	1				
pravoslavného								
bez vyznání	8	8	11	10	13	9	5	4
Dle mateřského jazyka:								
Čechů	103	113	142	167	195	172	114	84
Němců		2		1	34	24	33	20
Židů		1	1	1				

Kronika Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (1886-1934)

(Rok 1926-1927 str. 337)

(Rok 1927-1928 str. 347)

(Rok 1928-1929 str. 357)

(Rok 1929-1930 str. 366)

V roce 1926-1927 na obecné škole převážil počet žáků československého vyznání nad žáky římskokatolického vyznání.

Údaje v závorce u "žáků dohromady zapsaných" udávají počet dívek z nejvyššího ročníku, které navštěvovaly hodiny náboženství společně s chlapci.

Statistický výkaz žáků Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci ve školním roce 1930-1935

Školní rok	Obecná škola					Měšťanská škola				
	1930-1931	1931-1932	1932-1933	1933-1934	1934-1935	1930-1931	1931-1932	1932-1933	1933-1934	1934-1935
Počet žáků na dohromady zapsaných	191	186	194	187	178	97 + (13)	156 + (4)	196 + (3)	203	110 + (11)
Dle vyznání:										
římskokatolického náboženství	96	98	98	98	91	61	87	116	109	136
československých	76	72	79	73	75	41	60	69	74	67
československých	6	7	8	8	7	1	3	4	6	5
israelských	1						1	1	1	
pravoslavného										
bez vyznání	12	9	9	8	8	7	9	9	13	12
Dle mateřského jazyka:										
Čechů	188	184	192	185	177	99	148	183	176	177
Němců	2	2	2	2	1	11	11	15	27	44
Židů	1						1	1	1	

Kronika Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (1886-1934)

Kronika Obecné a újezdní měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci (1935)

(Rok 1930-1931 str. 374)

(Rok 1931-1932 str. 382)

(Rok 1932-1933 str. 391)

(Rok 1933-1934 str. 399)

(Rok 1934-1935 str. 33)

Údaje v závorce u "žáků dohromady zapsaných" udávají počet dívek z nejvyššího ročníku, které navštěvovaly hodiny náboženství společně s chlapci.

V roce 1934-1935 u obecné školy a v roce 1934-1935 u měšťanské školy nesouhlasí součet žáků "dle vyznání" s celkovým počtem žáků.

V roce 1933-1934 u měšťanské školy nesouhlasí počet žáků "dle mateřského jazyka" s celkovým počtem žáků.

Statistický výkaz žáků Obecné a měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci ve školním roce 1935 -1939

Obecná škola					Měšťanská škola			
Školní rok	1935-1936	1936-1937	1937-1938	1938-1939	1935-1936	1936-1937	1937-1938	1938-1939
Počet žáků dohromady zapsaných	184	193	204	209	234	237	182	174
Dle vyznání:								
římskokatolického náboženství	96	99	113	118		143	107	128
československých	78	84	75	78		78	67	84
československých	4	5	5	6		6	1	0
Jednota bratrská	2		0	0			0	0
israelských	0	0	0	0		0	0	0
pravoslavného	0	0	0	0		0	0	0
bez vyznání	4	5	11	7		10	7	13
Dle mateřského jazyka:								
Čechů	181	193	204	209	195	200	174	174
Němců	3				39	37	8	

Kronika Obecné a újezdní měšťanské školy chlapecké v Červeném Kostelci 1935

(Rok 1935-1936 str. 62)

(Rok 1936-1937 str. 99)

(Rok 1937-1938 str. 131)

(Rok 1938-1939 str. 178)

V roce 1935-1936 není zápis dětí dle náboženského vyznání.

V roce 1938-1939 u měšťanské školy nesouhlasí součet žáků "dle vyznání" s celkovým počtem žáků v ročníku.

V. Statistika o počtech žákyň Obecné a měšťanské školy v Červeném Kostelci

Statistický výkaz žákyň Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci ve školním roce 1918 - 1921

Školní rok	Obecná škola				Měšťanská škola			
	1918-1919	1919-1920	1920-1921	1921-1922	1918-1919	1919-1920	1920-1921	1921-1922
Počet žákyň dohromady zapsaných	290	269	217	189	157	166	186	186
Dle vyznání								
katolíků	283	266	134	104	153	160	122	114
československých	0	0	79	80	0	0	59	65
evangelíků	4	2	2	2	2	3	2	1
israelitů	1	0	0	0	2	2	2	1
bez vyznání	2	1	2	3	0	1	1	5
Dle mateřského jazyka								
Čechů	276	256	210	182	147	151	172	182
Němců	14	13	7	7	10	15	14	4

Školní kronika Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci založená v roce 1918

(Rok 1918-19 str. 18)

(Rok 1919-20 str. 31)

(Rok 1920-21 str. 49)

(Rok 1921-22 str. 67)

Statistický výkaz žákyň Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci v letech 1918 – 1935

Statistický výkaz žákyň Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci ve školním roce 1922-1925

Školní rok	Obecná škola			Měšťanská škola		
	1922-1923	1923-1924	1924-1925	1922-1923	1923-1924	1924-1925
Počet žákyň dohromady zapsaných	160	129	108	175	165	172
Dle vyznání:						
římskokatolického náboženství	84	80	63	116	104	110
československých	70	47	42	55	57	56
evangelíků	1	1	1	1	0	1
israelitů	0	0	0	0	0	0
bez vyznání	5	1	0	3	4	0
Dle mateřského jazyka:						
Čechů	155	120	96	166	155	157
Němců	5	9	12	9	10	15

Školní kronika Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci založená v roce 1918

(Rok 1922-1923 str. 83)

(Rok 1923-1924 str. 99)

(Rok 1924-1925 str. 115)

V roce 1924-1925 u obecné školy nesouhlasí počet žákyň "dle vyznání" s celkovým počtem žákyň.

V roce 1924-1925 u měšťanské školy nesouhlasí počet žákyň "dle vyznání" s celkovým počtem žákyň.

Statistický výkaz žákyň Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci ve školním roce 1926 -1930

Školní rok	Obecná škola				Měšťanská škola			
	1926-1927	1927-1928	1928-1929	1929-1930	1926-1927	1927-1928	1928-1929	1929-1930
Počet žákyň dohromady zapsaných	91	123	150	171	160	110	82	68
Dle vyznání:								
římskokatolického náboženství	49	67	71	83	98	73	53	45
československých	36	44	65	69	48	35	28	20
československých	3	3	4	5	1	0	2	1
israelských	0	2	2	2	0	0	0	0
pravoslavného	0	0	0	1	0	0	0	0
bez vyznání	3	7	10	11	3	2	0	2
Dle mateřského jazyka:								
Čechů	87	121	150	171	141	97	72	60
Němců	4	2			19	13	10	9

Školní kronika Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci založená v roce 1918

(Rok 1926-1927 str. 133)

(Rok 1927-1928 str. 151)

(Rok 1928-1929 str. 166)

(Rok 1929-1930 str. 182)

V roce 1928-1928 u obecné školy nesouhlasí součet žákyň "dle vyznání" s celkovým součtem žákyň.

V roce 1926-1927 a 1928-1929 u měšťanské školy nesouhlasí součet žákyň "dle vyznání" s celkovým součtem žákyň.

V roce 1929-1930 u měšťanské školy nesouhlasí součet žákyň "dle mateřského jazyka" s celkovým součtem žákyň-

Statistický výkaz žákyň Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci ve školním roce 1931 -1935

Školní rok	Obecná škola				Měšťanská škola			
	1931-1932	1932-1933	1933-1934	1934-1935	1931-1932	1932-1933	1933-1934	1934-1935
Počet žákyň dohromady zapsaných	202	211	203		103	150	185	
Dle vyznání:								
římskokatolického náboženství	98	111	114		57	86	95	
československých	86	83	73		36	52	78	
československých	4	4	3		2	3	3	
israelských	1	0	0		0	1	1	
pravoslavného	1	0	0		0	0	0	
bez vyznání	12	11	13		8	8	8	
Dle mateřského jazyka:								
Čechů	201	209	201		103	145	177	
Němců	1	2	2		0	5	8	

Školní kronika Obecné a měšťanské školy dívčí v Červeném Kostelci založená v roce 1918

(Rok 1931-1932 str. 208)

(Rok 1932-1933 str. 224)

(Rok 1933-1934 str. 239)

(Rok 1934-1939 - údaje chybí. Navazující kronika dívčí školy v náchodském archivu není k dispozici.)

V roce 1932-1933 u obecné školy nesouhlasí součet žákyň "dle vyznání" s celkovým součtem žákyň.

VI. Skupinka kněží s kardinálem Kašparem při jeho návštěvě v Červeném Kostelci v roce 1928. Zleva P. Just, P. Birke, děkan Bauch, biskup Dr. Karel Kašpar, pozdější pražský arcibiskupa kardinál, za ním katecheta P. Vojtěch Hernych, druhý zprava katecheta Msgre. Jan Řezníček a P. Antonín Mědílek, archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

**VII. P. Karel Bauch (1904 – 1934), archiv Římskokatolické farnosti
Červený Kostelec**

**VIII. P. Karel Bauch s katechetou P. Vojtěchem Hernychem A P. Justem,
archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec**

IX. Biskup Mořic Pícha v Červeném Kostelci při sv. biřmování – uvítání na náměstí, rok 1939, soukromý archiv

X. Biskup Mořic Pícha v Červeném Kostelci při sv. biřmování, rok 1939, soukromý archiv

XI. Děkan Jaroslav Žd'árek (1935 – 1948), soukromý archiv

XII. Exercicie v Zimově vile, dnešní Háčko, archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

XIII. Pohřeb P. Karla Baucha, 25. červen 1934, archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

XIV. Pohřeb P. Karla Baucha, pohřební průvod, 25. červen 1934, archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

**XV. Dostavba kostelní věže, podzim 1939, pohled od radnice, archiv
Římskokatolické farnosti Červený Kostelec**

**XVI. Červený Kostelec, náměstí, pohled od kostela, archiv
Římskokatolické farnosti Červený Kostelec**

XVII. Kostelní věž a chlapecká škola, pohled od pošty, archiv

Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

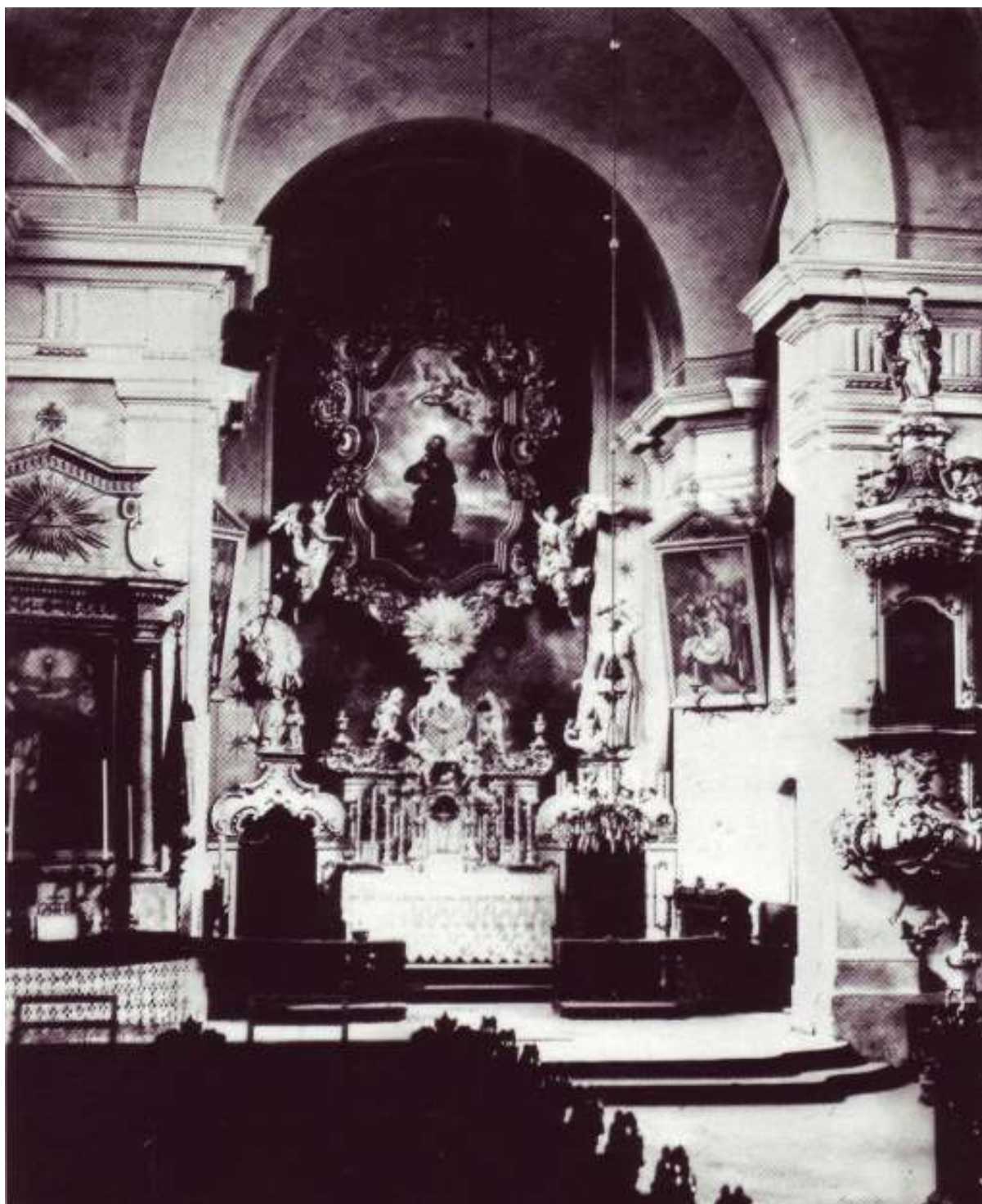

XVIII. Varhany kostela sv. Jakuba – původní skříně z poloviny 18. století, archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

XIX. Interiér chrámu sv. Jakuba před rokem 1894, nízký oltář nastavený do výšky zavěšeným obrazem patrona od kosteleckého rodáka akademického malíře Gustava Vacka. V roce 1894 byl oltář „pro zetelelost“ nahrazen oltářem pseudorenesančním, archiv Římskokatolické farnosti Červený Kostelec

XX. Agitační leták pro vstup do Církve československé husitské (Každý český člověk, Regionální dobový tisk Podkrkonošské rozhledy, Týdeník československé sociálně demokratické strany dělnické na kladském pomezí, ročník VII., č. 12, 18. června 1921, str. 1)

Ročník VII. V Náchodě, dne 18. června 1921. Číslo 12.

Podání čes. do práce v...
 MĚSTNÁ PÁTRKA V BĚHÁNKU
 Lidové pracovní referent
 učitel E. Dříbner

Podání čes. do práce v...
 MĚSTNÁ PÁTRKA V...
 Lidové pracovní referent
 učitel E. Dříbner

Vybor **PODKRKONOŠSKÉ**

ROZHLEDY.

TÝDENÍK ČESKOSLOVENSKÉ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ STRANY DĚLNICKÉ NA KĽADSKĚM POMEZÍ.

Vychází ve čtvrtek odpoledne. — Předplatné s poštovní dopravou ročně 30— Kč, půletně 15 — Kč, čtrvrtletě 7-50 Kč. Jednotlivá čísla po 30 h. — Redakce a administrace v Náchodě „U Terčů“ č. 119. — Redakční uzávěrka v pondělí večer.

1621 + 1921

Každý český člověk,

který pozná dějiny svého národa a pochopí, kým a proč byli předkové jeho uvrženi v otroctví a národ přiveden na okraj hrobu, chce-li zůstat opravdovým, důsledným Čechem, musí se rozhodnout:

bud' **nebo**

opustit církev římskou, uvést svůj život v soulad se smyslem dějin svého národa, pokračovat v něm v duchu doby a žít podle pravdy;

vstoupit v šlépěje **Mistra Jana Husa**, jít za svými předky, kteří prošli krev po katastrofě bělohorské na náměstí staroměstském jako oběti katolicko-habsburské reakce;

opustit tu národněkou společnost římskou, jít přední vůdce českého odboje **Václav Budovec z Budova**, vinnu na smrti své i 26 druhů vyčelit slovy: „Dámo jate krev naší žasnili, krev pijete!“

opustit církev římskou, o jejíž hlavě, papeži, několik hodin před smrtí, vyjádřil tyž Budovec své smýšlené slovy: „že jest to náměstek dáblův, anihelst, syn zatracení, ta šelma babylonská, kteráž se vyvoleným božím protiví a v krev kochání má“, a jiný pak z odsouzených stářížký **Nathanael Vodňanský**, předním strážcem levavé exekuce na staroměstském rynku jezuitám zahrnul do svědomí: „Pod zástěrou rebelie odjímáte nám životy . . . . Nasytíte se hleděním na naši krev!“

opustit tuto národnou společnost a poslechnout tak slov velkého učitele národů **Jana Amose Komenského**, který ve svém prorockém křesťu nazval církev římskou „zubčici, sřebající krev svých dítek“ — a šbinit příkaz, řidu českému Komenským daný „aby odpore vedli proti ní“;

postavit se pevně za **program naší zahraniční revoluce**, dle něhož „melen Habsburkové, nřběž i Řím musí být souzen a odsouzen“, uskuseřit program ten do všech důsledků i po stránce sociální, kulturní a mravní;

odvrhnout veškeru polovičatost a stát se celopokrokovým člověkem.

zůstat i na dále v církvi římsko-katolické, která je zosoběnou reakci vůbco a stálým a odpovědným nepřítelem nové národní naší samostatnosti;

zůstat v téže ztrnalé společnosti, z níž pocházeli **soudci Husovi**, neliběti křřžáci i survovi Habsburských vítězové bělohorských;

zůstat v téže společnosti, v níž byli i císař Ferdinand II., jeho jezovitští zpovědníci, knize Lichtenštejn, kolem něbož, jak pravi Denis, utvořili se syndikát zlodějů, v níž zatloži si bohatství Zibreců z Valdštyna, Buquoy, Baltazar de Marradas, Martin de Huerta a sta jiných dobrodruhů, sběhlých se všech zemí a v níž Slavata, Martinič a Michna přijímali skvělé odměny za své katanské služby!;

zůstat v církvi katolické, jejíž „kněžstvo světské i duchovní“, jak opět píše Denis ve svém díle „Čechy po Bílé Hoře“, „arcibiskup i kanovníci, dominikáni i cisterciáni a především jezuité, věčovní na odív stavěli hovčivost náboženskou a oddanost k císaři, ve skutečnosti však pomýšleli jen na své obohaceni a aby toho došli, neostýchnali se činn nejnehumánnějších padělků, krđdeři sloučinných, kousků intrikánských!“

zůstat v rábote, z něbož na naše předky byli posíláni **Lichtenštejnští a Huertovští dragouni**, aby je **násilím „obrátili“** na víru katolickou nebo vyhnali z rodných měst a vsí do bezmárné bivdy v cizině!;

zůstat polovičatým, obojetným člověkem — půl římským, nevěřícím síce ani zbla učeni církve, ale zůstat matrikovým jejím příslušníkem.

Mezi těmito dvěma světy, jak nám je ukazuje historie, český člověk rozhodnout se musí! Žádné chytráctví tu nepomůže! Bud', anebo!

Henri Barbusse :

Nezřizujte již kostelů.

Viděl jsem Ježíše Krista na břehu jezera. Přišel jako obyčejný člověk po stezce. Nemá nimbu kolem hlavy. Projevuje se pouze svoji bledostí a svou něhou. Kolem něj blíží se, kupí a rozplývají vrstvy světla. Září jako na nebesích, jako na vodě. Má vousy a vlasy, jak bylo dochováno, barvy vína. Pozoruje ohromnou skvrnu, kterou křesťanství pokrylo svět, skvrnu chativkou a černou, jejíž kraje toliko u jeho bosých nohou mají rudou barvu a lidský tvar. Uprostřed hymny obětí, řady mnišských kuten a pronásledování plná seker, halaparten, bajonetů a v dlouhých mracích a třesku dvou armád srážka dvou křížů, které nemají přesně tentýž tvar. A zcela blízko něho na plátném průčelí, vidíme opět krvavý kříž. Vidíme lidstvo, které se dělí v tábory, aby se lépe pobíjelo a nad chudinou ceremonielní vztahy těch, kteří nosí tiary s těmi, kteří nosí koruny a u královských uší gesta šedivých eminencí nebo lstivých, temných mnichů. Zřím jak muž světla a prostoty sklání hlavu a cítím ten zvláštní hlas, který praví:

„Nezasloužím toho zla, které mnou napáchali.“

Je přítomen, zneuctěný vynálezce, kruté slávě svého jména. Je tomu již dlouho, co chtiví a vášniví prodavači vyhnali jej z chrámu nastolili kněze na jeho místo. Je ukřižován na každém křížku.

Na širých planinách vidím válkou pobořené kostely; a již přicházejí lidé s motykami, přinášejíce kameny, aby vztyčili opět zd. Vztáhl paprsek své ruky a pravý jasně do prostoru:

Nezřizujte již kostelů. Nejsou tím, čím jste myslili, že jsou. Nezřizujte již kostelů!

Nezřizujte již kostelů! Vy kteří přijdete po nás o kteří snad budete schopni vidět určitě a jasně pořádek věcí po skončené potopě, nezřizujte již kostelů! Neobsahovaly toho, v co jste věřili a byly po staletí pouhými žaláři spásitelů a monumentální lži. Iste li ještě věřícími, mějte svůj chrám v sobě. Avšak přinášíte li znovu kameny omezené a zlovolné tradicí, jest konec všemu. Ve jménu spravedlnosti, ve jménu milosrdenství, nezřizujte kostelů!

„Jasno.“

Zrcadlo klerikálů.

Katoličtí divoši. V obci Vel. Dřeviči u Hronova odstraněny byly ze tříd kříže, ježto v místě jsou různá vyznání náboženská. Několik fanatiků, jimž se právem nyní říká „kacířtí divoši“, odebralo se ku škole, insultovalo učitele, kterého nechťeli pustiti do třídy a vniknuvše sami do učebny shodili obraz presidentův a prohlašovali, oni že platí a tedy, že se musí to dělati, co oni chtějí, když tam není Kristus, že tam nesmí být Masaryk a t. d. Případ byl vyšetřen u soudu v Polici a dokonči u krajského soudu v Hradci. O tom placení a poroučení — to je jedno z nejhloupejších hesel klerikálů. A prohlásila-li jedna z účastnic, že se třeba upáliti nechá, může býti jisté, že ji nikdo upalovali nebude; ale — potřebuje-li církev takových obranců, je to s ní již tuze smutné. A Kristus? Ten by se jistě za ně styděl a hnal by je — karabáčem od školy jako tu čeládku z chrámu jeruzalémského!

Jak dávno světi se neděle. Jako mnohý zvyk, o němž naši klerikálové tvrdí, že je „bohem ustanoven“, má i neděle původ jen „lidský“. A tak i neděle je letos 1600 let stará. Císař Konstantin Veliký vydal v r. 321 zákon o svěcení neděle nařídív, aby klid toho dne nebyl rušen veřejným obchodem a řízením soudním. Neúředně byla neděle již dříve slavěna na místě židovského sabatu. Ježto „z mrtvých vstání“ stalo se v ten den po sobotě, raděno křesťanům, aby scházeli se v ten den k „lámání chleba“ a konali sbírky na prapor chudých mateřské obce jeruzalémské. Světiti neděle odpočinkem a bohoslužbou stalo se brzy zvykem církevním a v r. 321, jak jsme výše napsali, příkázáním státním.

Svátky papežem zrušené jsou: Štěpán, Hromnice, Zvěstování p. Marie, Narození p. Marie, pondělí velikonoční a pondělí svato-dušní. Náš lid je ale dosud „světí“, neboť buď o tomto zrušení neví a páni páteři mu to neřeknou, nebo je — papežštějším než papež. Zejména Štěpán „světí“ se v některých krajinách velmi slavně — mokem všeho druhu, dobrým i nedobrym.

Kulturní hlídka.

Problém klerikalismu.

Náboženství bylo ode dávna velmi důležitou složkou našeho národního života. Náboženské spory se vlekly u nás po celá století, olířaly do základů státu, až vyčerpaly všechnu národní energii a přivedly národ k hlubokému politickému i národnímu úpadku. Byly to boje křesťanství s přírodním náboženstvím starých Čechů, německého katolicismu s křesťanstvím Cyrilo-Methodějským, potírání drobných sekt, velká reformace Husova, Lutheromace Ježišova tovaryšstva otců Jesovitů a dnes hnutí Cyrilo-Methodějských kněží. Plné strany v našich dějinách máme příkladů, kam zaváděl náboženský fanatismus nesnášenlivost.

Dnes, kdy trváme a stavíme na poznacích vědy, nescházejíce ani na krok s pevné půdy skutečnosti, nedávajíce se unášeti citem a pokoušejíce se naléztí přirozený výklad „Neznáma“ jest pro nás náboženství v dnešních formách tak dalece věci překonanou. Bohužel, taková nejsme všichni. Těch kterým náboženství vykládá celý smysl života, kteří dosud věří a lpí na všem, co s náboženstvím spojeno bylo a jest mnoho a připojením Slovenska dokonce jich přibývá.

Často mluvíme o klerikalismu a tu je si třeba uvědomit, co je klerikalismus a proč vedem proti němu boj. Klerikalismem rozumíme vždycky zneužívání důvěry věřících a moci duchovní k účelům čistě ziskovým a k dosažení světské moci. Historie a zkušenosti nás učí, že církev, lépe řečeno vysoké kněžstvo — hierarchie, ať je jakákoliv, je vždycky živlem nejkonservativnějším a věrným spojencem státního absolutismu, reakce. Církevní konservativnost a reakcionářství je každému dosti známo, (jasně jest obsaženo v učení o poslušnosti vrchnostem „Dei gratia“), rovněž to, že bylo vždy podkladem státního absolutismu. V tom spočívá náš veliký úkol: docilit oddělení církve od státu, nepřipustit privilegovanost určitého vyznání, zamezit zneužívání církevní moci k účelům světským. Tak bychom snad dosáhli potřebné náboženské snášenlivosti a očisty duchovního života. Zároveň nutno dosíci odluky školy od církve. Náboženství podle našeho názoru je

„LIDOVÉ PROUDY“

věci soukromou, nám je lhostejno, věří-li kdo v to či ono, koná-li kdo bohoslužbu tak či jinak, pro nás je směrodatné, srovnávali se jednání člověka s všeobecně přijatou mravou či etikou. Pro moderního člověka je náboženství v dnešní formě biblických dějeprov, katechismu, liturgií a církevních mravouk nepřijatelné, jsou v přímém rozporu s vědou. Proto v zájmu státu i společnosti je uchránit dítě před prvními rozpory a nejasností mezi autoritou kněze a učitele a nepřivkat je k lícoměrnosti, s jakou dosud bylo nuceno odpovídat učitelé či knězi, vždyť škola je první veřejnost, kam člověk vkročí.

Základní výchova stejně je úkolem rodičů. Na nich je, budou-li učit děti dělat dobro proto, že je to dobro a prospívá lidské společnosti, či proto že je čeká za hrobem věčná blaženost. Občanskou výchovu vede stát svými učitelé a politické nebo odborové organizace.

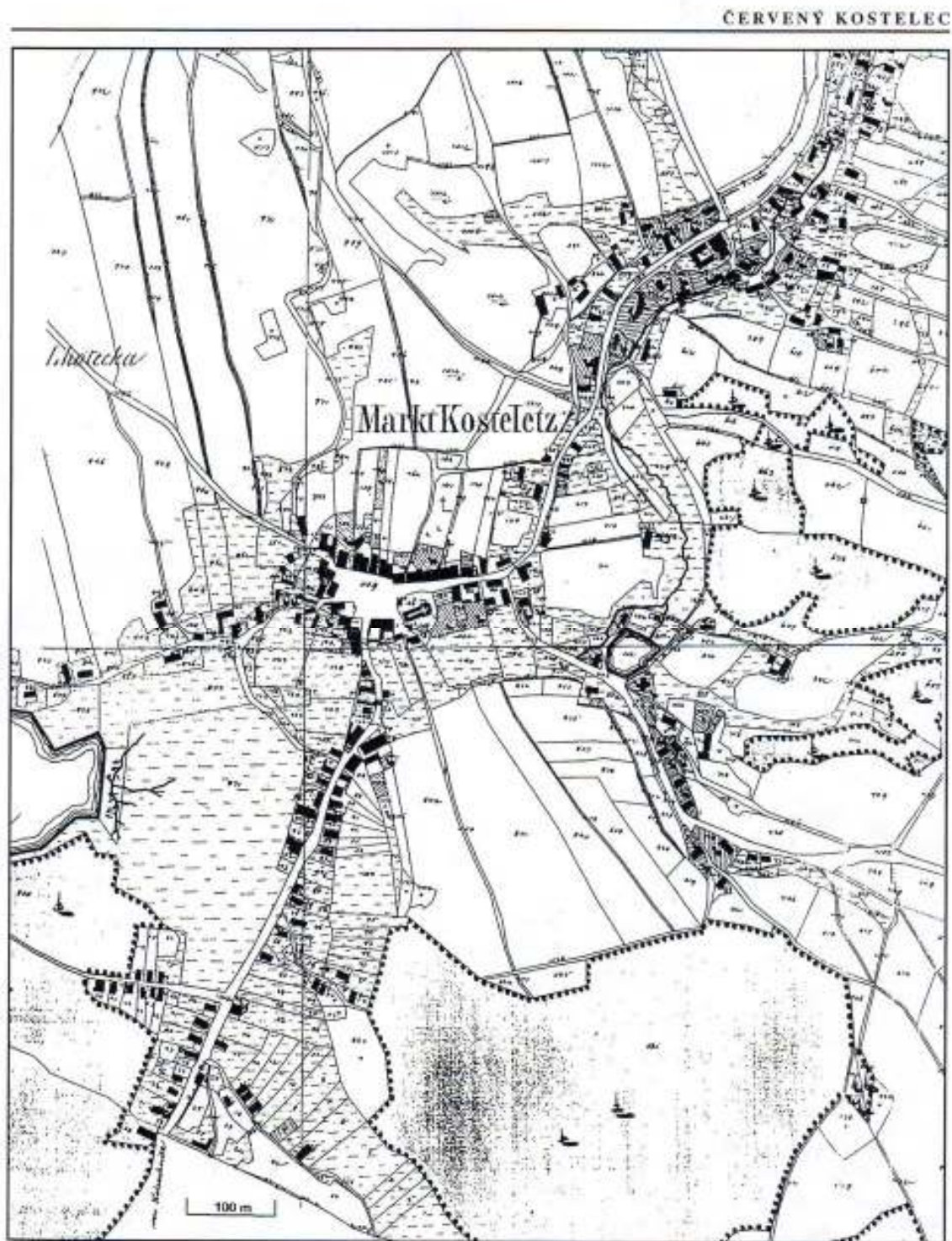
Tak jsme si vždy představovali svobodu vyznání a odluku církve od státu a školy. Bohužel dnes neslyšíme nic o uskutečňování, těchto potřeb doby. Naopak čteme o povinném vyučování náboženství na školách. Zajisté jest brán ohled na velikou část národa dosud věřícího vzrostlou v Slováky.

Budeme muset vésti boj proti klerikalismu dále, hlavně prací drobnou mezi lidem, šířit dostupným způsobem poznatky vědy a dávat mu teplo umění v záměn břeeme-li mu kostely, slavné mše a. t. d. vždy tak rozumě, abychom nevyvolali staré vášně dob náboženských třenic a nesnášenlivosti.

A ruku na srdce: Na které škole u nás byl Komenský, Hus, kolik výjevů z dějin Husitských a doby Pobělohorské máme v našich obrazárnách, museích, školách a. t. d. Klerikální černožlutá zmije svíjela se u nás v každé místní školní radě. A dnes jest naši povinností pracovat k očistě a nápravě toho, co nebylo možno vykonat za Habsburků

XXII. Červený Kostelec, mapa stabilního katastru z roku 1840

Červený Kostelec, mapa stabilního katastru z roku 1840.

FOTOGALERIE

Miloslava Kafková

Zdeněk Sedláček

P. Jan Pazdera

ANOTACE

Anotace - Historie farnosti Červený Kostelec v letech 1918 - 1939

Práce zachycuje události ve městě Červený Kostelec se zvláštním zřetelem na náboženské dění v letech 1918 – 1939. Toto období se v práci dělí do čtyřletých nebo pětiletých úseků a jsou v ní popisovány drobné i významnější události, zaznamenané kronikáři a historiky, týkající se náboženského života, politiky, rozvoje města, hospodářství, společenského a kulturního života. Základními prameny jsou Kronika farnosti Červený Kostelec a Pamětní kniha města Červený Kostelec.

Klíčová slova: římskokatolická církev, církev československá, farnost Červený Kostelec, prvorepublikové období

Annotation – History of the parish in Červený Kostelec in the years 1918 – 1939

The work captures the events in the town of Červený Kostelec with special view to religious matters in the years 1918 – 1939. This period is divided into four or five year sections and describes minor and major events, which were recorder by chroniclers and historians. These events involve religious life, politics, city development, economy and social and cultural life. The main sources of information are: Kronika farnosti Červený Kostelec and Pamětní kniha města Červený Kostelec.

Key words: Roman-catholic church, the Czechoslovak church, the parish of Červený Kostelec, the First Republic period

Jméno: **Ludmila Štěpánová**

Název diplomové práce: **Historie farnosti Červený Kostelec v letech 1918 – 1939**

Počet znaků: **167 389**